Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul VIII nr. 11 (365) joi 9 martie 1961 — ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. — 8 pagini 50 bani

In acest număr:

- **Prezența lui Ibrăileanu** de Savin Bratu (pag. 3)
- **Construcția socialismului și sarcinile reportajului** de G. Dimisianu (pag. 3)
- **„Romeo, Julieta și întunericul"** (fragmente) de Jan Otcenasek (pag. 5)
- **Probleme ale dezvoltării actorilor tineri** de D. Solomon (pag. 7)
- **Interviu cu George Vraca** (pag. 7)

Cea mai măreață cucerire a poporului o constituie victoria socialismului în țara noastră, crearea bazei economice a noii orînduiri sociale, astfel înfăptuindu-se marele ideal al clasei muncitoare: lichidarea exploatării omului de către om. Poporul muncitor este stăpîn al tuturor bunurilor materiale și spirituale pe care le produce.

(Din cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la adunarea electorală din sala Floreasca)

O MĂREAȚĂ VICTORIE

de acad. ZAHARIA STANCU

Am luat parte la toate alegerile care au avut loc la noi din toamna anului 1946 pînă astăzi. În acest interval de timp, relativ scurt, am străbătut de nenumărate ori țara de la o margine la alta. Pot spune, așadar, cu mîna pe inimă, că am fost martorul ocular al tuturor prefacerilor, al tuturor schimbărilor adînci, istorice, prin care a trecut poporul nostru. Am văzut cum s-au înfiripat primele șantiere. Am văzut cum au luat ființă întîiele gospodării agricole calective. Și nu o dată i-am auzit, în acea vreme de început de orînduire nouă și de viață nouă, pe dușmanii noștri dinlăuntrul și dinafară, afirmînd că „niciodată Romînia nu va deveni o țară industrială". Aceiași dușmani se puneau chezași pentru multe și felurite neizbînzi. Între altele ei susțineau sus și tare că: „Opera de colectivizare agricolă pe care au inițiat-o comuniștii, nu va izbuti". Anii au trecut. Și cu fiecare an care a trecut noi am făcut un mare pas înainte în construcția socialismului. Iar dușmanii au rămas — așa cum se și cuvenea — de rușine.

De la întîiele alegeri libere din toamna anului 1946 pînă astăzi influența comuniștilor asupra întregului nostru popor a crescut de la zi la zi. Din ce în ce tot mai mare a fost numărul oamenilor care s-au convins de justețea liniei partidului. Din ce în ce tot mai mare a fost numărul oamenilor care au îmbrățișat cu căldură cauza partidului, cauza întregului nostru popor muncitor. Cu fiecare alegere de deputați pentru Marea Adunare Națională sau sfaturile populare, numărul voturilor acordate de către cetățeni candidaților Frontului Democrației Populare a crescut. În comunicatul dat publicității ieri de Comisia Electorală Centrală cu privire la rezultatele alegerilor din 5 martie, se arată: „În întreaga țară au fost înscriși în listele de alegători 12.444.977 cetățeni. Din numărul total al alegătorilor înscriși în liste s-au prezentat la vot 12.417.800 alegători, adică 99,78 la sută. Au votat pentru candidații Frontului Democrației Populare 12.388.787 alegători reprezentînd 99,77 la sută din numărul total al alegătorilor care au luat parte la vot". Aceste cifre sînt, într-adevăr, impresionante. Ele dovedesc cu claritate că, în unanimitate, poporul nostru este astăzi profund atașat partidului nostru, regimului nostru democrat popular și că el este întru totul de acord cu politica internă și externă a partidului și a guvernului.

Așa cum s-a subliniat de către întreaga noastră presă, alegerile de la 5 martie s-au desfășurat într-un cadru de însorită și măreață sărbătoare. Fiecare cetățean a căutat ca, și cu acest prilej, să-și manifeste dragostea lui pentru partid și guvern, încrederea lui în viitorul mîndru și luminos al patriei, dorința lui fierbinte de a participa și de acum înainte, cu forțe sporite, la desăvîrșirea construcției socialismului în țara noastră.

Romînia a devenit o țară a cărei putere industrială este în necontenită creștere. Șantierele de ieri s-au transformat în vaste uzine și în mari fabrici. Nu va trece mult și acolo unde astăzi se văd noi șantiere vor apare noi uzine, noi fabrici, noi întreprinderi care vor spori bogăția patriei și bunastare a oamenilor muncii.

Pe harta țării au apărut orașe noi. Nu va trece mult și pe aceeași hartă vor apare noi orașe industriale, unele mai frumoase decît altele.

Pe planurile vechilor noastre orașe au apărut cartiere noi. Nenumărate alte cartiere sînt în construcție. Comuniștii au schimbat înfățișarea patriei. În anii care vin o vor face — prin munca noastră, a tuturor — de nerecunoscut. Colectivizarea agricolă este aproape de sfîrșit. Țărănimea noastră muncitoare este adînc convinsă că numai desăvîrșirea construirii socialismului o va duce nu numai la bunăstare, ci și la fericire.

Martor ocular al atîtor evenimente prin care a trecut poporul nostru în mai bine de o jumătate de veac, am fost și martor ocular al alegerilor de la 5 martie. Mă aflam undeva, pe lîngă Dunăre, unde, între alți tovarăși, mă însoțea un străin, un prieten dintr-o îndepărtată țară nordică, aflat la noi, în vizită. A văzut, ca și mine, satele în sărbătoare. În apropierea localurilor de vot cîntau orchestre și coruri locale. Tineretul juca hore venite din vechime. Pionierii pregătiseră și ei serbări, cu steaguri și trimbițe. A vizitat prietenul din nord școli noi, cămine culturale, biblioteci, spitale, creșe, case de naștere, gospodării agricole colective. A intrat și în cîteva case țărănești. A fost primit pretutindeni cu tradiționala, cu calda noastră ospitalitate. A pus și nenumărate întrebări:

— Unde sînt boierii?

— S-au dus. I-a luat vîntul revoluției.

— Vă pare rău?

— Bine ne pare, nu rău. Ne-au stors de puteri, ne-au ținut flămînzi și în sărăcie.

— Alegerile sînt libere?

— Cum să nu fie libere dacă sînt ale noastre? Acum totul e al nostru. Candidații sînt ai noștri. Pămîntul e al nostru. Școlile sînt ale noastre. Toată țara a noastră.

— Iubiți partidul?

— Ca pe lumina ochilor.

— Există copii care nu merg la școală?

— Nu îngăduim ca în satul nostru să se petreacă o astfel de rușine.

Într-o casă de nașteri prietenul din miazănoapte a aflat că, în ultimii ani, n-a existat nici un caz în care o femeie să nască acasă sau, născînd cu asistență medicală, să-i moară copilul.

— Ce se întîmplă totuși în cazuri grave?

— Un telefon, și în mai puțin de jumătate de oră femeia e dusă cu mașina sanitară la spitalul din oraș unde sînt mulți doctori.

— Cum era altădată?

— Rău, cum să fie! Nășteam singure, acasă, sau și pe cîmp, unde ne apucau durerile.

Femeia care i-a dat prietenului meu acest răspuns era în vîrstă. Născuse nouă copii din care cinci îi muriseră de mici.

— Din ce cauză?

— Sărăcia. Lipsurile. N-avea nimeni ochi să ne vadă și nici urechi să ne audă.

Către seară ne aflam în cîmp la o gospodărie agricolă colectivă. Grajduri noi. Magazii noi, vaste. De jurîmprejurul nostru cîmpuri, nesfîrșite cîmpuri.

— Ale cui sînt pămînturile acestea?

— Ale gospodăriei noastre colective.

— Și altădată ale cui au fost?

— Cîte pămînturi se văd de aici, și chiar cîte nu se văd, au fost ale unui singur om. Îl chema Dumba și trăia la Viena. Venea pe aici o dată pe an la vremea culesului și lua socotelile.

— Dar cum a fost cu putință așa ceva?

— A fost. Cînd ne-am răsculat, la 1907, au tras cu armele în noi.

Poporul nostru, care în trecut a îndurat suferințe greu de închipuit pentru generațiile mai tinere, a votat la 5 martie pentru definitiva îngropare a rămășițelor trecutului, pentru o viață nouă, pentru bunăstare și fericire, pentru socialism, pentru pace. Fiecare vot introdus în urnă a fost însoțit de dragostea pentru partid și pentru regim, de încredere nețărmurită în viitorul oamenilor muncii și al patriei noastre socialiste.

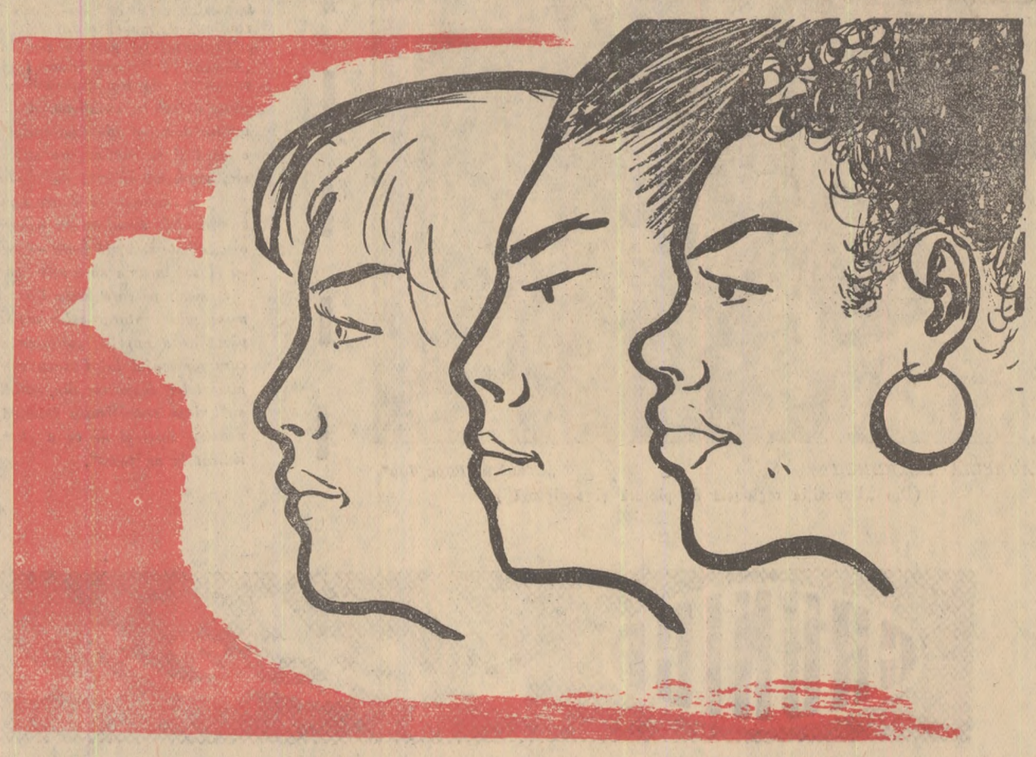

8 MARTIE — *Desen de GH. BOȚAN*

Etic și estetic

Dezvoltarea literaturii contemporane reclamă imperios intensificarea discuțiilor ideologice. Dar nu pentru că nivelul ideologic actual al criticii literare ar fi scăzut. Dimpotrivă, din acest punct de vedere critica e în progres vizibil. Se simte efortul susținut de a descifra mesajul de idei al operei analizate, de a-l raporta la problemele contemporaneității, dar și de a aprecia eficiența lui educativă în funcție de realizarea artistică. Dacă în urmă cu cîțiva ani asistam numai la pendularea supărătoare între analiza sociologică conjugată cu nesocotirea particularităților artistice pe deoparte, și la predilecția de nuanță estetizantă de a „descrie" particularitățile artistice în sine pe de altă parte, astăzi această fază a „căutărilor" e depășită. Critica noastră e o critică științifică, marxist-leninistă care știe să îmbine organic criteriul politic cu cel estetic. Ca dovezi ar putea fi citate, de pildă, cele mai multe cronici ale „Gazetei literare".

Vorbind despre necesitatea intensificării dezbaterilor ideologice, mă refer la altceva și anume la sfera de probleme specific literare care decurg din foarte des citata apreciere cuprinsă în raportul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Romîn că *„în prezent, activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîuririlor educației burgheze din conștiința oamenilor este tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei între vechi și nou"*. Care sînt formele concrete pe care le îmbracă lupta de clasă pe tărîm ideologic în domeniul creației literare? Ar trebui să ne debarasăm de prejudecata potrivit căreia sîntem datori a ne mobiliza în combaterea ideologiei burgheze doar atunci cînd identificăm vreo manifestare violentă a ei, mai mult sau mai puțin deschisă. Astăzi, în etapa actuală a construcției socialismului în țara noastră, *„înrîuririle educației burgheze în conștiința oamenilor"* se manifestă doar arareori sub această formă, și mult mai des voalat, prin tot felul de „adaptări" la condițiunile noi.

În legătură cu aceasta e util să ne referim și la cunoscuta precizare a lui Marx și Engels referitoare la caracterul indirect, mijlocit, al înrîuririi economice asupra unor domenii ale suprastructurii ideologice. *„Economia nu creează aci nimic a novo (nemijlocit din ea însăși)*, — scrie Engels lui Kondrad Schmidt, — *dar ea determină felul modificării și dezvoltării mai departe a materialului ideologic preexistent, ba și aceasta în majoritatea cazurilor indirect"*. (K. Marx-F. Engels — *Despre artă și literatură*, „Editura pentru literartură politică", București, 1955, pag. 11). În cazul literaturii (și al artei în general) revoluționarea relațiilor economice în societate, influențează în special prin intermediul politicii, al filozofiei și al moralei. Una din tezele fundamentale ale esteticii marxist-leniniste, în opoziție ireductibilă cu estetica burgheză, este și aceea a strînsei legături dintre etic și estetic. Pentru esteticienii burghezi de toate nuanțele (iar la remorca lor se află și revizioniștii) creația artistică este asocială și amorală, în sensul că din punct de vedere al aprecierii estetice ar fi indiferentă natura idealului moral pe care-l promovează artistul. Literatura realist-socialistă este, dimpotrivă, o literatură prin excelență angajată, care folosește mijloacele artei și categoriile estetice pentru a afirma valabilitatea (sau nevalabilitatea) unui ideal moral sau politic, superioritatea (sau dimpotrivă. condamnarea din punct de vedere istoric) a unei orînduiri sociale.

Dar în creația literară aprecierea fenomenelor vieții se face, în primul rînd, din punct de vedere estetic. Idealurile sociale, politice și morale ale scriitorului se convertesc întotdeauna prin actul creației într-un anumit mod de a aprecia lumea cu ajutorul categoriilor estetice. Luînd contact cu această apreciere cititorul o transformă din nou în concluzie de ordin politic, social sau moral. Această mișcare dialectică e explicită în unele specii literare ca fabula, de pildă (enunțarea tezei-alegorie-morală), dar în majoritatea cazurilor e implicită, inclusă organic în substanța operei. (Ba chiar, atunci cînd scriitorul subliniază ostentativ semnificația politică sau morală a aprecierilor sale estetice, rezultatul e negativ).

Ar fi interesant de văzut în ce măsură *„înrîuririle educației burgheze"* se strecoară în literatură, în cadrul procesului de convertire a idealurilor politice și morale pe care le apără scriitorul în aprecieri estetice adecvate. Asemenea înrîuriri apar fie sub forma unor *„moșteniri ale trecutului"*, adică după terminologia lui Engels ale *„materialului ideologic preexistent"*, fie ca *„reflectare a influențelor lumii capitaliste"*.

În continuare mă voi referi la două aspecte concrete care ar putea ilustra fenomenul la care m-am referit.

În articolul „Umanism și realism socialist", tov. Al. Oprea se ridică împotriva tendinței manifestate în unele articole și cronici literare de a *„discuta diferite stări sufletești în abstract și nu într-o determinare precisă socială"*. Personal cred că problema discutată de tov. Al. Oprea e reală și însemnată. I-aș reproșa doar tînărului critic, că nu se ridică pînă la capăt și în apărarea *„Manuscriselor economico-filozofice"* ale lui Marx, împotriva denaturărilor revizioniste. În aceste manuscrise Marx vorbește de esența umană, pe care societatea bazată pe exploatarea omului de către om și mai ales societatea burgheză o alterează, înstrăinîndu-l pe om de propria sa esență (*„ceea ce-i animalic devine uman, iar ceea ce-i uman animalic"* și *„munca înstrăinată răstoarnă relația în sensul că omul transformă activitatea sa vitală, esența sa, într-un simplu mijloc al existenței sale..."* (vol. cit. pp. 44—45). Lupta pentru victoria socialismului, pentru comunism este deci nu numai lupta pentru libertate, dreptate socială și bunăstare, dar și lupta pentru reabilitarea esenței umane, pentru regenerarea completă a tuturor facultăților specific umane (*„Comunismul în sensul desființării pozitive a proprietății private, considerate ca autoînstrăinare a omului, și deci în sensul unei reale luări în stăpînire a esenței umane de către om și pentru om, deci ca revenire completă a omului, săvîrșită conștient și în cadrul întregii complexități a dezvoltării pînă acum, la starea sa de om social, cu alte cuvinte de om uman"* — ibidem, pag. 109). Tendința scriitorilor (și a criticilor) de a reliefa *cum*, în procesul escaladării succesive a treptelor către victoria comunismului, se produce și eliberarea esenței umane de tot ce o încătușa și o înjosea în trecut, este de bună seamă pozitivă. Dar are dreptate tov. Al. Oprea atunci cînd îi critică pe unii scriitori și critici pentru modul abstract (neconform adevărului obiectiv) în care înfățișează această eliberare ca un fel de revenire la o sumă oarecare de însușiri și emoții umane existente în afara determinărilor sociale. Are de o mie de ori dreptate tovarășul Paul Georgescu, atunci cînd spune: *„Natura emoției este etern umană, dar sensul ei, dinamismul ei, acțiunea emoției într-o structură psihologică sînt determinate social, au efecte sociale, participă intens la lumea valorilor, deci a ideilor social-politice"*. Tocmai acest mod de a privi problemele „etern umane" este inacceptabil pentru burghezie, care tinde să fetișizeze nu

Mihai NOVICOV

(Continuare în pag. 6)

EROTISMUL ȘI ARTA

Erotismul continuă să se situeze în centrul atenției literaților occidentali — francezi mai cu seamă; deopotrivă creatorii și exegeții, esteticienii, psihologii și eseiștii consacră acestei probleme o preocupare neadormită. Recent, filozoful francez Denis de Rougemont încearcă în paginile unui săptămînal parizian să elucideze cîteva dintre aspectele unor asemenea manifestări.

Apariția sexualității obsedante *înseamnă, după Rougemont, o revoluție psihologică avînd ca precedent doar secolul al XII-lea, cînd trubadurii încep a vorbi deschis despre dragoste. Faptul e adevărat fără ca frecvența erotismului să aibă totuși caracterul explosiv pe care i-l atribuie filozoful francez. În sînul acestui fenomen complex e de operat o disociere indispensabilă. A vorbi deschis despre dragoste, despre toate problemele ei e desigur necesar și dacă marii artiști contemporani o fac înseamnă că ei, — sezisînd importanța acestui domeniu al manifestărilor umane, înțeleg să desăvîrșească triumful asupra ipocriziei, preluat de morala burgheză din întunecata panoplie medievală. Succesul deosebit de care se bucură asemenea opere de artă are însă două laturi profund diferite: dacă, pe de o parte, întervine setea de adevăr a publicului de astăzi eliberat de prejudecăți, nu e mai puțin evidentă însă și implicația comercială, tendința negustorului fără scrupule de a deplasa lucrurile de pe terenul artei, căutînd să imprime funcții de stupefiant voluptuos și secret unor procedee de terapeutică legitimă, și convertind în bancnote pasionatul dialog al artistului cu lumea.*

Pentru a înțelege fenomenul, va trebui să pornim de la ideea dezvoltată de Engels că dragostea dintre sexe situată în principiu la temelia mariajului modern e o apariție oarecum tardivă. Căsătoria antică și aceea a epocii cavalerești era o simplă convenție între părinți întemeiată pe criterii nobiliare. Mai tîrziu, în epoca burgheză, ele sînt înlocuite de altele de ordin economic, încît dragostea rămîne întotdeauna stînjenită de nenumărate bariere. E suficient să ne gîndim că pînă în zilele noastre mai apar în limbajul curent noțiuni ca mezalianța sau — fie și metaforic — căsătoria morganatică, pentru a ne da seama cît de înverșunată a putut fi tirania prejudecăților ce alcătuiau secole de-a rîndul inexpugnabile precepte de conduită. Lupta împotriva acestei rețele de obstacole a fost lungă și grea, dar — îmi îngădui aici să-l contrazic pe Denis de Rougemont — n-a încetat nici o clipă de atunci de cînd provensalii în acele albas au proclamat dreptul oamenilor de a se iubi în ciuda restricțiilor impuse dinafară. Despre dragoste s-a vorbit și scris, cu toate riscurile inerente, întotdeauna în cursul acestor opt secole și s-a vorbit despre voluptatea erotică și despre senzualitate și despre perversiune. Au vorbit oameni ca Boccacio care, cum bine spune Settembrini, „n-a făcut decît să culeagă ceea ce toți simțeau și spuneau" (și se străduiau să și facă, aș adăuga) sau Rabelais, Villon sau Montaigne, ca să numim doar pe cei mai consacrați. Dacă sybaritul Saint Evremond, ale cărui opere erau smulse din mîinile librarilor vremii, ar fi avut la dispoziție mijloacele moderne de difuzare, ar fi atins de bună seamă o popularitate imensă iar Restif de la Bretonne ar fi cunoscut din timpul vieții circulația pe care o are astăzi în Occident. Și despre dragoste au vorbit pictorii din cele mai vechi timpuri — despre pasiunea și voluptatea erotică; ce oare alt sens poate avea de pildă frecvența obsesivă în Renaștere, a motivului Suzanei sau diferitele scene mitologice cu zeițăți în toată splendoarea nudității lor, dacă nu pe acela al unui imn închinat plenitudinii și voluptății senzuale? Va spune poate cineva că asemenea scene erau puse pe seama Bibliei și a mitologiei? Dar Concertul campestru al lui Giorgione, reprezentînd doi bravi contemporani ai săi desfătîndu-se în tovărășia unor prieteni în costumul

A. E. BACONSKY

(Continuare în pag. 6)

AM VOTAT

Am votat pentru săgeata hulubului în larguri,
pentru tăria betonului turnat în palate,
pentru noile cargouri cu pașnice catarguri,
pentru antenele înfipte, pe case noi, la sate!

Am votat pentru omul ce va struni atomul
gigantica-i putere urnind-o pentru viață,
cînd vom rodi sub raza-i mai strașnic cernoziomul
iar în pustiu vom crește întinderi de verdeață!

Am votat pentru demnitatea profilului țării,
pentru simfonia lui Enescu audiată-n uzină,
pentru neonul aprins pe litoralul mării,
pentru marea Bicazului cu vulturii vecină!

Am votat pentru frumusețea simplă din fiecare zi,
pentru „bună-dimineața" rostit fără-ngrijorare,
pentru mingile-albastre zvîrlite de copii
ca primii toporași țîșniți de sub ninsoare!

Am votat pentru puritatea iubirilor noastre,
pentru poemele noi ce vor cuprinde-n ele
întîiul zbor de flăcări, înaripat spre astre,
cînd vom străbate ceruri de brume și de stele!

Nicolae TĂUTU

De vorbă cu AL. I. GHILIA

despre:
- **Romanul de atmosferă**
- **Lirism în proză**
- **Unele prejudecăți ale criticii literare**

— Am urmărit cu atenție interviurile Gazetei literare și am observat, între altele, tendința celor mai mulți dintre cei care au luat cuvîntul, de a-și descrie modalitatea lor artistică, de a-și caracteriza trăsăturile lor specifice — ne-a spus Al. I. Ghilia.

Mi s-a părut aceasta un fel de cochetărie oarecum nefirească, de vreme ce există în librării și biblioteci operele acestor autori și fără îndoială, ele definesc incomparabil mai bine și mai adevărat personalitatea fiecăruia dintre ei. Iată pentru ce n-aș mai vrea să mai încarc și eu lista acestor autodefiniri... Poate și pentru că prietenii mei, criticii literari, mi-au stabilit de mult, odată pentru totdeauna, regnul și încrengătura. După cum se știe, sînt un liric. Scriu reportaje din anul 1951 și de atunci n-am primit atîtea critici pentru toată proza mea, atîta cît am fost admonestat pentru reportajele din ultimii ani, care ar fi, spun criticii, excesiv lirice, lipsite de obiectivitate artistică. La recenta consfătuire a tinerilor scriitori, pînă și bunul meu amic Al. Oprea, m-a denumit extatic liric, așa că ce-mi rămîne de făcut? Autocritic, să abandonez reportajul pentru proza obiectivă?

— Totuși există proză obiectivă în romanul Cuscrii.

— Fără îndoială... Dar dacă vrei să-ți fac o mărturisire, nici atunci cînd am scris cartea și nici acum cînd mă gîndesc la acest roman, nu catalogul care clasează un procedeu literar sau altul m-a preocupat ci, aș spune, în primul rînd problematica fundamentală pe plan social și uman, pe care actualitatea mă determină s-o exprim artistic.

— Ajungem la obiectul discuției noastre: credeți că există oare o a numită modalitate artistică în stare să pretindă cu necesitate reflectarea unui anumit conflict social, a fenomenelor vieții contemporane?

— Eu cred că a judeca astfel înseamnă — spus mai pe șleau — a pune carul înaintea boilor. Toți marii scriitori au realizat opere de valoare incontestabilă, aducînd un punct de vedere nou asupra epocii, realizînd o viziune personală asupra vieții. Marin Preda, a găsit o rezolvare definitivă, polemică, prin romanul său Moromeții în prezentarea țăranului romîn în trecut. Marin Preda ne-a prezentat o viziune anti-semănătoristă anti-idilică, fixînd, aș spune, aproape cu cruzime, adevărata personalitate a acestui tip uman în condițiile lumii capitaliste. Marea noutate, originalitatea unui roman de tipul Moromeților nu se datorește doar unei neobișnuite inovații formale (deși această inovație există realmente și are o mare valoare artistică), ci pornește de fapt, din căutarea celei mai adecvate expresii literare la sensul social istoric al fenomenului descris.

— Spunînd aceasta, vă referiți la punctul de vedere al lui Titus Popovici, care vorbea despre aceeași necesitate și anume detectarea celor mai potrivite mijloace de expresie a temelor majore reprezentative pentru epoca noastră.

— Probabil. Eu cred însă că în această sferă a discuției există un aspect important al problemei asupra căruia dezbaterile Gazetei literare au stăruit prea puțin încă. Este vorba de un element fundamental: realitatea cere „modalitatea" și nu invers. Sigur că există un risc inevitabil aici. Unii vor obiecta că descoperim abia acum adevăruri ultra-cunoscute... Să nu uităm însă că tot adevărurile elementare sînt cele care ne descurcă de obicei.

— De acord... Dar ați putea da un exemplu prin care să vă explicați?

— Evident, exemplele pe care le am la îndemînă sînt foarte multe. Mi se pare însă că cea mai bună ilustrare a necesității de a porni de la cerințele realității atunci cînd dis-

(Continuare în pag. 6)

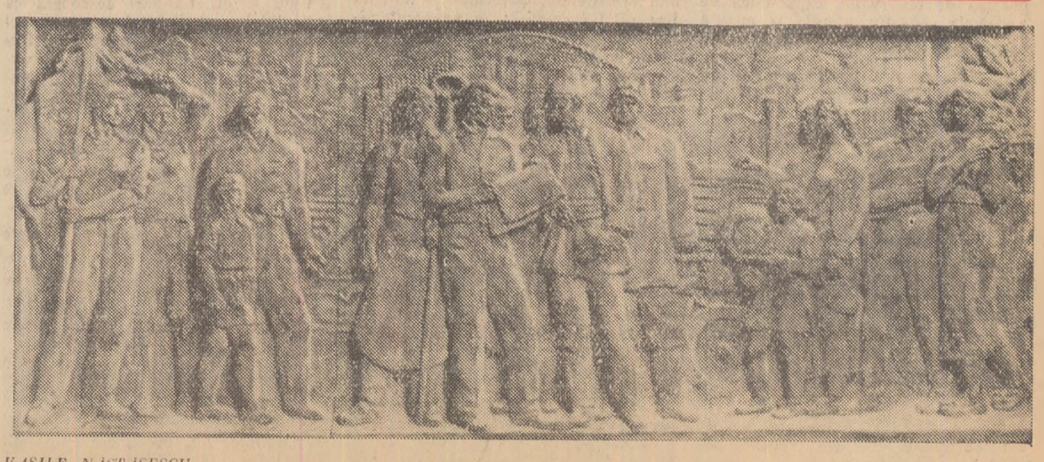

VASILE NASTASESCU — *„Spre noi cuceriri"*

(Din „Expoziția regională de pictură și sculptură")

„Publicistică obișnuită“ ?

Într-o notă din „Contemporanul“ nr. din 3 martie a.c.), intitulată „Un premiu al Academiei“, în care, pe drept cuvînt, e salutată premierea valorosului volum „Romanul romînesc contemporan“ de Dumitru Micu, se fac și cîteva afirmații cu caracter „general“ cel puțin discutabile. După autorul notei, meritul principal al cărții lui D. Micu, ar fi că ea „nu reprezintă o simplă adunghebare de articole, cronici (sau chiar recenzii !) cu care unii critici s-au obișnuit să se prezinte publicului încă odată, după ce le-au publicat — și foarte recent — prin reviste“. Definirea valorii volumului prin negație e reluată la sfîrșitul notei : „Diferențiindu-se deci, substanțial de acele «volume» care nu cuprind decît reproducerea unor obișnuite îndeletniciri publicistice, lucrarea lui D. Micu...“ etc. Trebuie să facem mai întîi o precizare. Multe din capitolele „Romanului romînesc contemporan“ au apărut în presa literară, ca articole, studii, și chiar... cronici, lucru care nu anulează calitățile volumului lui D. Micu, dar pe care autorul notei trebuia să-l cunoască (și-ar fi schimbat el oare părerea despre valoarea volumului lui D. Micu dacă ar fi știut ?...). Redutabilul polemist ajunge chiar să deplîngă soarta acelor critici, foarte puțini, care : „dintr-un scrupul elementar, nu-și string producția lor publicistică obișnuită în volum și riscă să treacă în ochii opiniei publice neprevenite (?) ca «fără activitate științifică»“. Ce să mai spunem însă de acei „critici“ care — probabil dintr-un scrupul dus la extrem — nu-și alcătuiesc volume pentru că de fapt nici nu au „producție publicistică obișnuită“ ?

Dar, să revenim la fondul discuției. E oare critica publicistică o modalitate atît de limitată încît să-i fie refuzată posibilitatea de a surprinde fenomenul literar altfel decît în concretul său ? Exemple ilustre contrazic afirmațiile cam grăbite (și de altfel fără adresă precisă) din nota „Contemporanului“. „Les Causeries de Lundi“ ale lui Sainte-Beuve, întemeietorul genului, nu erau altceva decît niște simple „articole, cronici“ care apăreau săptămînal — critică publicistică, deci. Criticii democrat-revoluționari rusi foloseau și ei această modalitate militantă. „Notele și impresiile“ lui G. Ibrăileanu — de pildă —, „Mențiunile critice“ ale lui Perpessicius etc., se înscriu și ele în blamabila categorie etichetată ca „publicistică obișnuită“. Am amintit că multe din cronicile lui G. Călinescu, apărute în „Adevărul literar și artistic“, sau din articolele publicate în „Jurnalul literar“, revăzute ulterior, s-au constituit în capitole din „Istoria literaturii romîne“.

Dacă autorul notei din „Contemporanul“ s-ar fi referit la faptul că uneori critica publicistică actuală e expeditivă, superficială, — i-am fi dat dreptate. El se ridică însă împotriva modalității ca atare, minimalizîndu-i importanța. Firește, sînt necesare și „studiile de sinteză și de orientare“, dar e nepotrivit să se creeze impresia că ar exista între acestea și critica publicistică vreo incompatibilitate. De altfel, studii de sinteză sau de orientare nu apar numai în volum, ci, de foarte multe ori, în presa literară care nu numai că le acordă ospitalitate dar le și solicită.

I. G.

Bibliografie

CĂRȚI APĂRUTE LA „EDITURA TINERETULUI“ ÎN ANUL 1961

— Tudor Arghezi : **„Povestind copiilor“.**
— I. Agîrbiceanu : **„Povestind copiilor“.**
— **Balade oltenești**, colecția „Miorița“.
— George Cătană : **„Povești populare din Banat“**, colecția „Miorița“.
— Titel Constantinescu : **„S-au întors graurii“.**
— Radu Cosașu : **„L[illegible]“.**
— Virgil Chiriac : **„Dimineața cerul e mai albastru“.**
— Sidonia Drăgușanu : **„Dragoste rea“.**
— Victor Eftimiu : **„Povestind copiilor“.**
— Georgeta Moraru : **„Cindrel“.**
— Aurel Mihale : **„Nopți înfrigurate“**, reeditare.
— George Nestor : **„Cineva scutură cuibul“.**
— Horia Panaitescu : **„Tîrbozel și Tîrbozina pe insula misterelor“.**
— Victor Ion Popa : **„Sfîrlează cu fofează“**, reeditare.
— I. Wainberg : **„Doctor Carol Davilla“**, colecția „Oameni de seamă“.
— Violeta Zamfirescu : **„Grădina soarelui“.**

PE SCURT DESPRE...

A. TVARDOVSKI : „Cronică de front“

Pentru noi, Tvardovski se confundă în bună măsură cu Vasili Tiorkin, eroul glumeț și năstrușnic dar nu mai puțin brav din poemul admirabil, tradus de Cicerone Theodorescu. Recenta culegere de versuri apărută la „Editura militară“, în tălmăcirea lui Ioan Meițoiu, ne dezvăluie un poet sobru, în ale cărui atitudini lirice descifrăm încordarea emoției, caracterul grav și solemn. Și e firesc să fie așa, căci Marele Război de Apărare a fost o epopee dramatică, ce a confirmat eroismul și dragostea de patrie a milioane de conștiințe comuniste. Insuflețirea luptei, sentimentul dreptății și al răzbunării, apar acum în poemele lui Tvardovski, cu o seriozitate, cu o fermitate pe care n-o poate avea decît ostașul pornit să-l pedepsească pe cotropitor. Un poem ca *„Răzbunare“*, în a cărui transpunere romînească, traducătorul a atins, uneori, accente emoționante, exprimă toată duritatea luptei cu un dușman crud și bestial. În *„Am fost ucis la Rjev“* sau *„La mormîntul glorios“* ascultăm un testament și un jurămînt patriotic ce-și transmit ecourile profunde apropape în toate versurile volumului *„Cronică de front“*.

Traducătorul a surprins, cel mai adesea, specificul și tonalitatea originalului, a știut să vadă eroismul ca pe o trăsătură umană concretă a luptei de fiecare zi a ostașului sovietic. Remarcabile din acest punct de vedere ni s-au părut traducerile poeziilor *„Scrisoare“*, *„Compatriotul“*, *„Două rînduri“*, și capitolul IV din poemul *„Casa de lîngă drum“*. Există însă în versiunea romînească realizată de I. Meițoiu și unele opacități, provenite fie dintr-o neasimilare suficientă a textului original, fie din dorința de a fi cît mai simplu și mai „pe înțeles“. Credem că traducătorul abuzează rimînd substantiv cu substantiv (patul — soldatul ; solie — vitejie etc.), că folosește uneori cuvinte cu sensuri aproximative (se vorbește, de ex. de „al canonadei *zvon*“) și că exagerează în inversiunea pronumelui, în detrimentul efectului poetic („Picibrul dacă *scapu-l*“...). Semnalez toate acestea, întrucît ativitatea de traducător a lui Ioan Meițoiu mi se pare a fi susceptibilă de progrese, așa cum o dovedește în bună măsură volumul *Cronică de front*.

Al. SANDULESCU

KOVACS GYORGY : „Fata din Ojdola“

Concentrat, scris cu vădită înclinație pentru stilul nud, ultimul roman al lui Kovacs György își propune să înfățișeze viața unui sat de la munte, care se află în preajma marilor dezbateri impuse de trecerea la o viață nouă, socialistă.

„Pasul cel mare“, pas hotărîtor pentru țăranii din Ojdola, se referă, în narațiune, la constituirea unei întovărășiri. Romanul lui Kovacs György solicită din plin interesul și participarea cititorului. Și nu numai ca document literar capabil să înregistreze unele din primele etape ale procesului de colectivizare. Cartea lui Kovacs György, care se adresează tineretului, ni se pare interesantă datorită faptului că ea surprinde imagini semnificative ale procesului de transformare socialistă a agriculturii transcriind cu finețe reacțiile și atitudinile copiilor din sat față de evenimente.

În felul acesta psihologia copiilor și în primul rînd psihologia Mariei Boroș, fiica comunistului Laioș Boroș, unul din oamenii cei mai înaintați din sat, este aceea care asigură dinamica întregii desfășurări epice.

Prin forța împrejurărilor Maria Boroș, eroul central al romanului, — un „nod de fată“, după cum îi spun vecinii — se află în mijlocul conflictului declanșat de vestea constituirii unei întovărășiri. De ea se leagă, încercînd să o sperie, lelea Juci, unealta chiaburilor. Pe ea o descos femeile din sat căutînd să afle amănunte în legătură cu amenințările pe care bandiții conduși de chiaburul Dezsi le proferaseră la adresa tatălui ei. Și tot pe Maria Boroș o urmăresc răzbunările urzite de bogătanii de mai ieri.

În finalul unei narațiuni nelipsite de accente dramatice, Maria Boroș aduce o contribuție substanțială la zdrobirea bandiților care încercau să frineze avîntul țărănimii muncitoare către o viață nouă, contribuind totodată și la salvarea tatălui ei.

Bine construit, romanul lui Kovacs Gyorgy se remarcă în primul rînd datorită acuității materialului de viață utilizat de autor. Mai puțin edificatoare în ceea ce privește posibilitățile sale portretistice Fata din Ojdola *se înscrie ca una din realizările merituoase ale literaturii noastre pentru copii și tineret.*

H. FABIAN

T. TEODORESCU — BRANIȘTE : „Prințul“

Romanul lui Tudor Teodorescu-Branișteanu, a cărui acțiune se desfășoară în perioada dintre cele două războaie mondiale, înfățișează procesul de dezagregare a clasei moșierești de la noi, condamnată la moarte de către logica inexorabilă a istoriei. Soarta prințului Jean Andrei Munteanu, eroul romanului, coborîtor dintr-o străveche familie de mari latifundiari, este tipică pentru destinul întregii aristocrații în faza ei crepusculară. Viața lui, ca și aceea a clasei sale, devine după pierderea pozițiilor politice și materiale un joc al vanității deșarte. Moștenitor al unei averi imense, Jean Andrei duce mai întîi la Paris traiul strălucitor al unui parazit. Cînd averea înghițită de ruletă și orgii nu-i mai îngăduie continuarea acestui fel de viață, atitudinea de sfidare trufașă încetează. Urmează etapa jalnică a politicii struțului, etapa refuzului realității, care e forma specifică a nevolniciei muribundului (pe plan social) și modul său de a supraviețui prin iluzia suspendării curgerii timpului. Sărăcit, prințul se retrage la conacul părintesc, și cu bruma de avere ce i-a rămas încearcă să reconstituie în proporții liliputane viața de altădată refuzînd cu înverșunare să renunțe la vreunul din principiile sau la deprinderile de odinioară. Într-un suprem efort de automistificare, prințul suplinește huzurul parizian, devenit inaccesibil pentru el, cu simulacrul unei vieți de mare senior provincial, umplînd conacul părăginit de la Munteni cu fictiva splendoare a unei supremații sociale. Claustrat în conacul său, prințul caută să ignoreze mersul istoriei ațintindu-și privirile spre propriul său trecut de trindăvie scinteietoare. Lipsit de satisfacțiile pe care i le procurau altă dată banii, Jean Andrei se consolează ieftin cu fascinația pe care o exercită asupra micii burghezii locale, incapabilă să descifreze dincolo de eleganța făcută a prințului și de aparenta-i umanitate, imensa indiferență față de semeni. Realitatea sfîrșește însă prin a perfora într-o zi pojghița fragilă a acestei însingurări orgolioase și fără suport. Prin breșa deschisă năvălește necruțătoare lumina adevărului, ucigînd iluziile moșierului decăzut și alungindu-l în locul ce i se cuvine : în moarte.

Cartea — care aparține prin viziunea sa realismului critic — dezvăluie viciile aristocrației și iminența pieirii ei fără a desluși însă forța care va executa sentința istoriei. Demascarea se face în numele unei umanități vagi al cărui reprezentant — silviculturul Vasile Gărdescu, mic-burghez ratat, bețiv și în orele de euforie, „filozof“ — e și principalul acuzator al prințului, într-un rechizitoriu în etape care incepe cu constatarea neomenîei prințului și sfîrșește cu concluzia că acesta e o făptură imposibil de recuperat. Celălalt pion al demascării e un tînăr și exuberant vlăstar aristocratic — Bob Frunzetti — dușman declarat al conservatorismului și adept al acomodării la actualitate, reprezentînd acea parte a aristocrației care a adoptat o cale realistă de supraviețuire : alianța cu burghezia. Niciunul din cei care îl condamnă pe prinț nu aparține așadar clasei chemate să măture de pe arena istoriei moșierimea parazitară și să mintuie omenirea de exploatare statornicind dreptul maselor la fericire.

Prin demascarea și condamnarea aristocrației — făcută cu luciditate și talent — cartea prezintă însă un cert interes. Reeditarea ei după aproape două decenii de la apariție aduce un bun serviciu cititorului contemporan furnizîndu-i un concludent document despre viața socială de la noi în perioada dinaintea Eliberării.

Maria NICOARĂ

Cenaclul „Nicolae Labiș“

Simbătă, 11 martie a.c., ora 17, va avea loc la „Casa scriitorilor“ ședința cenaclului „Nicolae Labiș“ în cadrul căreia vor citi din lucrările lor Tita Chiper și Constanța Buzea.

NICOLAE MANEA : „Anii de foc“

„Anii de foc“ înfățișează cititorului epoca revoluționară a „tragediei optimiste“. Cartea are tensiune dramatică și prezintă, în același timp, interesul documentului inedit care consemnează evenimente ale războiului civil purtat de tînărul stat socialist rus (1918—1919). Povestitorul este marinarul romîn Nicolae Manea, participant la bătăliile acelor ani.

Relatarea lui Nicolae Manea începe cu zilele reprimării grevei din Galați (1916), iar împrejurările care revin ulterior — înjosirile pricinuite de majorul Maftei, încarcerarea în „pușul de lanț“, în sfîrșit încadrarea în detașamentul bolșevic din Odesa, îi cristalizează profilul de luptător revoluționar, de ostaș cutrajos. Din carte nu lipsesc episoade spectaculoase care să sublinieze aceste calități (urmărirea și lichidarea misteriosului „diavol cu sutana“, de pildă).

În centrul cărții stă formarea mentalității revoluționare a eroului — calitățile sale desăvîrșindu-se prin însușirea „pe viu“, în „anii de foc“, a internaționalismului proletar. Luptînd pe fronturile războiului civil, Nicolae Manea relevă solidaritatea care se încheaga între oamenii legați de activitatea în numele unui țel comun : victoria revoluției.

Ingrijirea literară a volumului nu suferă de „literaturizare“; Mihail Pop a respectat caracterul direct, de document autentic, al cărții.

Salutînd apariția volumului lui N. Manea, sperăm că inițiativa Editurii tineretului de a tipări memoriile unor vechi luptători, nu se va opri aici.

Mircea TACCIU

La Casa scriitorilor

— Marți 14 martie a. c., orele 17, va avea loc o seară de poezie Al. Philippide. Despre opera poetului va vorbi acad Tudor Vianu.

Valentin Gheorghiu, artist emerit, Ștefan Gheorghiu, artist emerit, Emilia Petrescu și Martha Kessler, soliști ai Filarmonicii de stat George Enescu, vor susține un concert.

AURELIA BELICINCU — *„Ucenicul Popa Ion“*
(Din „Expoziția regională de pictură și sculptură“)

O CARTE pe săptămînă

NOUA CONȘTIINȚA

Ultimul volum de reportaje de Radu Cosașu se deschide enunțînd unele probleme ale construcției și ale formării omului de tip nou, așa cum autorul le-a cunoscut pe șantierul hidrocentralei „Vladimir Ilici Lenin“ de la Bicaz. În capitolele următoare — cartea are o unitate a ei, organică, oamenii circulă, se întîlnesc, participă la aceleași evenimente — cititorul ia, treptat, contact cu șantierul. El va cunoaște dispunerea clădirilor mai importante din „centru“, locurile de muncă, uneltele și mașinile, descrise cu atenție și cu obiectivitate, în spatele cărora însă ghicești privirea cînd curioasă, cînd mirată, cînd de-a dreptul emoționată a reporterului.

„Eu îți povestesc punct cu punct, nu te supăra cred, după aceea să nu scrii cui verzi pe pereți“ — îi spune un tînăr cu care stă de vorbă. Și ne-a interesat să observăm cum scrie Radu Cosașu această carte. Dacă ar fi să încercăm comparații cu volumele cele mai recent (relativ) apărute, am spune că reportajul lui Radu Cosașu este structurat deosebit de cel al lui Eugen Barbu care, în contact cu uzinele și șantierele, își dezvăluie mai ales capacitatea asociativă și care, percepînd lumea cu mare finețe senzitivă, atribuie uneltelor și diferitelor obiecte, proprietăți ale regnurilor vegetal și animal —, prezentindu-le astfel, cititorului, într-o viziune nouă. Viziunea filtrată prin imaginația autorului corespunde în același timp, pe deplin, realității. Procedeul ajută cititorului mai puțin familiarizat cu un anumit mediu industrial să-l asimileze cu mai multă acuitate și să-și pună în mișcare fantezia. Cosașu ni s-a părut mai apropiat de Ștefan Bănulescu. Faptele își păstrează savoarea autenticității și sînt redate (în sensul respins de G. Călinescu ca fiind impropriu literaturii) literar în așa fel încît se string și se coordonează cele mai adesea sub forma unor autentice nuvele („Luni despre sîmbătă“, „O altă duminică“, „Începuturile muzicii și cumva sfîrșitul“). Aici autorul „dispare“, modest, făcînd dovada măiestriei sale în arta monologului. G. Călinescu nu greșește înlăturînd din analiza literară termenul „a reda“, căci scriitorul nu redă, ci reflectă, creează cu imaginația și personalitatea sa pe baza realității. Există, cred un gen literar, reportajul-nuvelă, reportajul-schiță, în care autorul are cu scop artistic tocmai de a reda ceea ce a văzut. Firește, „mîna“ autorului se face simțită în coordonarea evenimentelor pe care le relatează, în distribuirea accentelor, în gradarea epică. În acest sens, termenul „personaje“ mi se pare justificat în discutarea unui volum de reportaje. Decurge cu necesitate că numai o bună cunoaștere a oamenilor cu care a venit în contact reporterul, poate fi pilonul unor bucăți literare în care trebuie să primeze autenticitatea, în înțelesul ei deplin, strict.

Oamenii cu care stă de vorbă Cosașu relatează savuros și pasionat evenimentele de pe șantier, decisive pentru formarea lor, iar prezența secretarului de partid și a activistului e determinantă. În împrejurări grele, comportamentul propagandistului este criteriu de valoare și exemplul ce trebuie urmat („Nici n-am știut ce să spun la ședință ; am mormăit eu ceva, dar n-am vocabularul lui Mielu, dacă-l cunoști, de la macarale... cînd ia

RADU COSAȘU : „Lumină“

cuvîntul Mielu, îi-e mai mare dragul, are omul vocabular, lecturi, cultură, știe să plece dintr-un punct și să se oprească în altul, experiență de propagandist...“). În acest volum, bătălia pentru îndeplinirea sarcinilor de plan, se împletește cu eforturile continue pentru ridicarea nivelului politic și cultural. Personajele își explică unele lipsuri prin nivelul politic mai puțin ridicat pe care l-au avut în momentul respectiv („Eu abia aveam un an de învățămînt politic...“) ; înțeleg importanța legăturii cu colectivul în care trăiesc și se feresc de primejdia solitudinii („vezi dumneata, dacă între ziua de sîmbătă și luni n-ar fi existat duminica asta de unul singur — subl, ns. — ar fi fost mai bine“) ; citesc lucrări fundamentale pentru înțelegerea și aprofundarea marxism-leninismului. Este evidentă, la oamenii pe care-i întîlnești în aceste reportaje, acea prețuire reală a marilor valori artistice ce angajează puternice resurse intelectuale și afective. Este evidentă și semnificația simbolică a faptelor de ordin cultural care, intrînd în cotidian, sînt înregistrate ca atare în conștiința tinerilor (impiegatul cînta la pian deși avea degete butucănoase ca ale mele — tot timpul numai la ele m-am uitat). Nu este deloc izolată dorința de a citi, de a asculta conferințe, de a fi mereu aproape de muzică („mi-aș cumpăra un pian, aș începe să învăț de la do — re — mi fa și n-aș cînta decît muzică serioasă“, sau „magnetofonul și l-a făcut singur, terminaseră cu tîmpeniile alea de table“). Este caracteristică atitudinea tînărului care își afirmă totdeauna lucid și ferm, punctul de vedere în aceeași direcție. („mie la un film, într-o carte, îmi place să țin cu cineva, atunci e bună“).

Întîlnești în carte oameni care, tineri și totodată maturi, își analizează critic „nivelul“ afirmînd cu încredere, „voi mai crește“ și luptă decis împotriva celor ce „au rămas în urmă“ și care privesc superficial ritmul continuu de muncă și luptă.

Frumosul își găsește semnificații și valențe noi iar titlul unui capitol „Ciment ... Oameni frumoși în praf de ciment“ vorbește tocmai de acea capacitate de transfigurare ce dezvăluie valoarea reprezentativă a unor fapte obișnuite, cotidiene. Autorul știe să desprindă din contextul unor detailate descrieri ale șantierului acel moment în care se întîlnesc, se încrucișează și se despart, un mijloc de muncă rudimentar — pluta — și cea mai modernă unealtă de producție — bena, — și să-l comenteze ca expresie a contrastului dintre nou și vechi. „O plută trece acum prin dreptul batardoului, simultan cu coborîrea automată a benei cu beton. În spațiu, o mîime de secundă bena — pe verticala ei — devine într-un punct paralelă cu pluta. În asta nu e atît geometrie, cît istorie“.

Oamenii pe care Radu Cosașu i-a cunoscut pe șantierul de la Bicaz primesc prin conturarea lor artistică în reportajele cu structură epică apropiată de a nuvelei, calitatea de personaje. Aceasta este modalitatea prin care reportajul lui Cosașu relevează valențele simbolice și tipice ale evenimentelor desprinse din cotidian. Și în acest context artistic ce tinde să sublinieze semnificația istorică și politică a unui imens șantier din țara noastră, înțelegi de ce o „benă“ poate avea „ceva sărbătoresc, de pahar ridicat la un toast“.

Adriana ILIESCU

CRONICA literară

„Nunta Ilonei“ nuvele de LUCIA DEMETRIUS

de PAUL GEORGESCU

Uitînd că Lucia Demetrius este și prozatoare (aș fi spus: în primul rînd prozatoare — dacă, spaima de a mă aventura pe teritoriul incert mie, al dramaturgiei, nu m-ar fi oprit la timp de la această afirmație), critica ne-a prezentat-o numai ca autoare dramatică. În realitate, activitatea de prozatoare a Luciei Demetrius (care a terminat, de curînd, și un roman) este îndelungată și experiența sa se trădează, de la primele pagini, prin puterea de observație, capacitatea de a descrie sugestiv, atenția la nuanța psihologică, tactul artistic cu care știe a trece de la analiză la epică, etc. Am dori să atragem atenția asupra capacității sale de a descrie sugestiv, de a dispune amănuntele semnificative într-un ansamblu de atmosferă, nu numai pentru că aceasta constituie o calitate literară importantă (ea comunică cititorului senzația de autentic, de trăit) dar mai ales fiindcă destul de mulți dintre tinerii prozatori nu prea știu să facă asemenea descrieri pe care le privesc — mi-e teamă... — cu o superioritate nejustificată. În același timp, Lucia Demetrius știe să reconstituie din cîteva linii un destin, să concentreze în cîteva pagini o existență, ceea ce presupune o tehnică a tipizării. Scriitoarea îmbină cu gust știința amănuntului și a concentrării astfel încît, portretele sale sînt reușite, vii. Defectul principal al nuvelelor îl constituie o oarecare atenuare a conflictului, o oarecare blindețe față de personaje, nu totdeauna justificată. De aceea, personajele negative, față de care autoarea nu-și îngădule nici o tandrețe (Grigri Caligari, domnișoara Elvira, ș.a.) sînt net superioare celorlalte.

Să ne întoarcem la spiritul de observație al autoarei. Pentru ca personajele să fie reale, pentru ca zbuciumul lor sufletesc, intelectual și ...financiar să fie credibile, e neapărat necesar ca mediul concret, decorul, dacă vreți, în care se desfășoară acțiunea, să fie pregnant, plastic, vizibil. Altfel, personajele riscă să devină fantoșe. Este o condiție necesară dar nu suficientă a prozei, asupra căreia insistăm doar pentru că — repet — mulți din tinerii prozatori consideră drept o oboseală inutilă descrierea plastică a mediului, ceea ce face ca, de multe ori, imaginea vizuală a scriitorului să nu treacă la cititor. Știu că Valéry detesta romanul pentru că — zicea el — nu se simțea în stare să scrie „La ora cinci după-amiază, marchiza se sui în trăsură“ (citez din memorie), dar Valéry nu a scris romane și dacă cineva își dă osteneala să fie prozator, el trebuie să-și dea osteneala să-l scrie. De altfel, dozarea și selectarea amănuntelor e o treabă tare grea, care presupune multe calități artistice.

În legătură cu calitățile plastice ale scriitoarei, voi da un singur exemplu, din numeroasele posibile: „Petrecerea era pe sfîrșite. În geamurile mici pătrate, printre perdele croșetate din ață groasă, începea să se zărească o lumină alburie. Pe masa lungă, care se prelungea din odaie în tindă, stăteau farfurii murdare pe care nimeni nu le mai ridica de la o vreme, farfurii lungi cu resturi de friptură, străchinioare cu prăjituri albicioase, făinoase. Unele scaune erau goale în jurul mesei, altele, ceva mai depărtate de ea, scîrțîiau încă, ba trase, ba împinse de ultimii cheflii. Nimeni nu mai mînca. Cei din jurul mesei, numai bărbați strînși în vestele lor negre, înfierbîntați în hainele lor negre de postav gros, plini de băutură și de mîncare, încercau încă să mai bea cîte un strop, mai ridicau paharele de noroc, apoi le trînteau nedibaci pe masă, cu hotărîrea nesinchisită a omului băut, veseli, congestionați, asudați. Femeile se trăseseră către paturi în odaia gătită, unele pe marginea lor, unele pe scaune alături; și vorbeau încet, adormit, așteptîndu-și bărbații“. „Cîte un glas încerca să ridice greu un cîntec, de parcă ar fi ridicat un sac de jos, alte glasuri cătau să i se unească, apoi toate tăceau, frînte“ (pag. 6). Atenție manifestă scriitoarea și față de viața sufletească a personajelor sale, notînd nuanțe care caracterizează un personaj.

Cînd Grigri Caligari descoperă că soția lui bogată îl înșela cu prietenul său bogat, autoarea notează cu o ironie sobră: „Mîndria lui rănită și virtutea lui revoltată nu puteau fi potolite cu nimic. Se lăsa greu de tot înduplecat, rezista cu o mutră îndurerată și scîrbită la inutilele și încurcatele explicații ale lui Paul și se gîndea cu desperare la zestrea care se ducea dacă el se încăpățîna să nu ierte, să nu înțeleagă, să nu uite“. (pag. 141). Mai tîrziu, Grigri trăiește cu nevasta unui general bogat. Generalul moare în timpul războiului, de aplopexie la sfîrșitul unui banchet. Scriitoarea notează cu aceeași ironie deghizată în indiferență, noile relații: „Il supărau însă uneori crizele ei de avariție, pricinuite de sentimentul că acum, cînd era stăpînă pe averea defunctului ei soț, nu mai cheltuia din banii lui, ci dintr-ai el. Șovăia să-i pună la dispoziție automobilul ei pînă la Sinaia, de teama cauciucurilor, lăsa să-i scape ocazii de stofe rare și scumpe, chiar cînd erau cenușii, culoarea lui preferată, nu se mai interesa la administrația hotelului dacă domnul Grigri Caligari își plătise nota la timp, ca să nu-l scutească de griji meschine“. („Un om fermecător, pag. 147).

Sensibilitatea discretă a stilului ne refuză efectele spectaculoase, totul fiind povestit cu un ton egal, aparent neutru, deși nimic nu a fost neglijat pentru ca cititorul să poată trage concluziile potrivite. Din cele spuse mai înainte, în legătură cu amănuntele și nuanțele, nu trebuie de loc să se tragă concluzia că aceste nuvele ar fi analitice, dimpotrivă, proza Luciei Demetrius este aici sintetică: în cîteva pagini, autoarea ne înfățișează un caracter, un destin, o existență. Modalitatea dominantă a cărții e portretistica, portretul reușind din povestirea unei vieți, astfel încît nuvelele acestea cu excepția primei („Nunta Ilonei“), ar fi putut fi intitulate și „fișe de roman“, sau „portrete pentru un roman“. Amănuntul, nuanța sînt folosite cu știință și discreție, cînd povestirii senzația de real, de autentic.

★

Prima nuvelă, care dă și titlul volumului, — „Nunta Ilonei“, —, este cea mai amplă; ea se desfășoară, în zilele noastre, într-un sat transilvan. E povestea iubirii clasice dintre un flăcău și o fată, o iubire cu văpăile, candorile și visurile ei, liniștită și profundă, care înflorește sub privirile aprobatoare și gospodărești ale celor două perechi de părinți. Ritualul vizitelor, discuțiile calme despre zestre, despre gospodăria viitoare a tinerilor, totul curge calm și ceremonios cînd, un incident neprevăzut pare, o clipă, a distruge fericirea organizată cu atîta grijă: băiatul e catolic, fata protestantă. Și nu deosebirea aceasta pare a fi importantă, căci tinerii și chiar bătrînii par a nu-i mai acorda o deosebită importanță, dar problema înfrățirii (la care din biserici se va face nunta), îi zgîndărește pe cuscrii pentru care totul e o chestiune de prestigiu. Între aceste mîndrii neînduplecate, tinerii suferă: „Dar ce frică le era de părerea satului ! Vezi, ăsta era cusurul lor. Și Ilona, Ilona sigur că ar fi venit cu el, dar și ei i-ar fi fost foarte milă de mama ei, și greu chiar să-i facă atîta supărare tatălui ăsta aprig (...)! De, să rupi chiar așa inima părinților, nu-i ușor, nu-i bine !“ (pag. 47). În cele din urmă, mișcați de durerea tinerilor, cuscrii cedează, ajung la un compromis: se vor face două nunți una la biserica el, apoi cealaltă la biserica lui.

Alternanța dintre pasiune și ceremonial susține nuvela a cărei forță, însă, e diminuată de slăbiciunea conflictului. Desigur, autoarea demască prejudecățile religioase, și bine face ! dar pentru noi, azi, conflictul dintre catolici și protestanți pare ceva vechi, îndepărtat. (Conflictul din „Mara“ și din „Haia Sanis“ e mult mai puternic !) Și apoi, pe bătatul acesta îndrăgostit, noi l-am simpatiza, dar ne vine greu căci, statornic în iubirea sa, el n-are în schimb forță să atace prejudecățile religioase (în care nu prea crede) cum n-are forța nici să discute deschis cu taică-său, despre colectivizare (pe care flăcăul o dorește): „Gyuri se gîndea că în ziua cînd s-o face colectivă, are să aibă vreme de vorbit cu taică-său și pe urmă vreme destulă să vadă bătrînul că n-a avut dreptate, așa că ce sa mai vorbească de acum ? Nu vrea să audă taică-său ? Să n-audă ! O să vadă !“ (pag. 52). Dar așa e băiatul, ce să-l faci... De ce însă autoarea e atît de blîndă cu el ? Suferința lui Gyuri nu mă prea impresionează fiindcă ea provine din acceptarea lașă a unor prejudecăți stupide care nici măcar nu sînt ale lui...

„Moartea fericitului“ e o nuvelă interesantă: doctorul Pavel Ștefănescu e rău bolnav, își trăiește ultimele zile. Dar cu un eroism discret el caută să fie încă util, își prelungește viața pentru că alții au nevoie de ea... În locul egoismului morocănos, rău, al celui silit să piară, doctorul dedică vieții un cult surîzător, își trăiește ultimele zile cu un rafinament blînd. Comportarea lui stîrnește dragoste și stimă colegilor prea grăbiți pe care moartea lui Ștefănescu îi silește să mediteze asupra misiunii lor. N-aș fi de acord cu obiecția care i s-a adus nuvelei și anume că doctorul Ștefănescu nu poate fi un erou fiindcă... e bolnav. Firește, nu toți eroii trebuie să fie bolnavi, firește, boala nu e o caracteristică a eroismului, dar N. Ostrovski rămîne un exemplu de eroism, căci aici nu e vorba de atitudinea în fața morții ci de dragostea de viață, de oameni. Il cităm pe doctorul Ștefănescu: „Da, poate că oamenii sănătoși aveau felurite și multe satisfacții, dar satisfacția aceasta de a te comporta ca om sănătos, de a munci ca un sănătos, știind numai tu ce eroic ai învins slăbiciunea, de a ajunge necurmat la țintă, asta n-o cunoșteau ceilalți și nu-i puteau bănui intensitatea și dulceața. Cine mai avusese ca el deplina știință și bucurie de a învinge moartea în fiecare zi, de a o amîna în fiecare zi ? Asta era partea lui și era frumoasă“. (pag. 90). O idee interesantă, extrem de greu de realizat artistic și pe care autoarea a tratat-o sobru, poate pe alocuri puțin cam sentimental, în orice caz cu o bună stăpînire a mijloacelor.

„Un om fermecător“ e cea mai bună nuvelă din volum. Ca și în „Femei active“, ironia e puțin vizibilă dar adîncă, capacitatea de sinteză, de cuprindere a unor existențe în cîteva fraze, remarcabilă. Cu acești reprezentanți ai vechii lumi, autoarea e fără milă, fără sentimentalism, totul e spus sobru, atît cît trebuie și atunci cînd trebuie. Domnul Grigri și domnișoara Elvira sînt sancționați fără violențe inutile, într-un stil precis ca o ghilotină. „O zi împlinită“ e portretul reușit al unei activiste, Lisaveta, evocare emoționată a eroismului cotidian, fără gesturi spectaculoase. Aici, spiritul de observație al autoarei se face simțit din plin. „Cînd au crescut apele“, descoperă un alt aspect al eroismului, gestul simplu, dar măreț, al unei femei simple, care salvează de la înnec mai mulți copii. Partea cea mai interesantă a nuvelei demonstrează o altă calitate a scriitoarei: capacitatea de a analiza convingător transformarea psihologică a unui om, modul în care ideile noastre pătrund în sufletele cele mai opace, fertilizează inimi sterpe. Actualitatea există în toate aceste nuvele dar, cu excepția ultimelor două, ea pare mai mult un fond muzical, o atmosferă a cărei influență se manifestă ocolit și secret. De aceea, ultimele două nuvele amintite, prin reușita lor, constituie o garanție că Lucia Demetrius poate fi tot atît de eficientă și în reflectarea problemelor celor mai acute ale actualității. Aș vrea să închei atrăgînd atenția editurilor noastre că se face simțită necesitatea tipăririi unui volum antologic din nuvelistica Luciei Demetrius.

CONSTRUCŢIA SOCIALISTĂ ŞI SARCINILE REPORTAJULUI

- **Confruntarea cu actualitatea**
- **Necesitatea reflectării complexe**
- **Direcţii de dezvoltare**

Reportajul, iată o temă pe care critica noastră literară o aduce mereu în discuţie dar, curios, aproape totdeauna lateral, insistînd asupra unor aspecte secundare. Se dă ampioare, de pildă, încercărilor de clasificare a reportajului pe baza analizării procedeelor reportericeşti, neaccentuîndu-se însă îndeajuns că această varietate de formule este ea însăşi un rezultat al bogăţiei de înfăţişări pe care le ia actualitatea în transformare revoluţionară. În general, se acordă mai puţina atenţie în discuţii, tocmai acelor aspecte care, determinante pentru evoluţia reportajului, apar ca forme de reflectare a realităţii socialiste. Or, cum s-a mai spus, actuala înflorire a reportajului, marcată prin apariţia unor personalităţi scriitoriceşti distincte, prin sensibila diversificare a stilurilor, se explică prin condiţiile propice oferite de epoca noastră, a construirii socialismului. Ritmul febril al transformărilor, dinamismul vieţii contemporane solicită literaturii o reflectare operativă, îndatorire ce revine firesc, în primul rînd, reportajului.

În actuala etapă de mare avînt constructiv, cînd potrivit sarcinilor trasate literaturii de Congresul al III-lea al Partidului se cere „cunoaşterea aprofundată a realităţilor, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent al artistului cu oamenii muncii", critica va trebui să se preocupe în mai mare măsură de modul în care se răsfrînge în literatură viaţa contemporană, să tragă concluzii asupra valorii operelor pe baza unei confruntări cît mai atente între realitate şi imaginea ei literară.

Dintre toate speciile literaturii, reportajul ofera, desigur, unei astfel de confruntări elementele cele mai concludente. Pînă la un punct, reporterul îndeplineşte o misiune de cronicar, înregistrînd evenimentele importante petrecute în timpul său. Faptele relatate de el sînt reale, eroii — identificabili, viaţa ajunge în paginile sale fără modelările ficţiunii. Care va fi atunci sarcina reportajului în privinţa reflectării vieţii noi? Desigur aceea a întregii literaturi, de a se îndrepta spre aspectele esenţiale ale actualităţii, de a sezisa lupta dialectică a noului cu vechiul în împrejurările cele mai semnificative, de a oglindi efortul întregului popor condus de partid în domeniile cele mai importante ale luptei pentru construirea socialismului. Respectînd întrutotul datele realităţii, reporterul nu procedează, aşadar, fotografic, ci selectînd cu rigoare principială.

Itinerariile străbătute în ultimii ani de reporterii noştri compun într-adevăr o hartă elocventă a Romîniei socialiste. Cele mai importante obiective ale muncii de construcţie, marile şantiere ale socialismului, au atras într-un flux neîntrerupt cele mai multe forţe reportericeşti, acţiune din care au rezultat cîteva importante cărţi de reportaje monografii. Astfel, după volumul despre Hunedoara socialistă, V. Nicorovici va tipări în curînd unul despre „Marele arc petrolifer". După cartea lui Coşovei închinată „Dobrogii de aur", Petru Vintila va publica o alta despre aceeaşi regiune. De cîteva zile a apărut „Lumina", de Radu Cosaşu, scriere închinată Bicazului. Viitoarele cărţi de reportaj vor consemna desigur istoria nouă a Galaţilor unde reporterii şi-au început deja investigaţiile (vezi „Dimineaţa unui şantier" de H. Rohan — „Luceafărul" Nr. 18/1960 sau „Galaţi, oraş deschis" de Mikó Erwin — „Tribuna" Nr. 3/1961).

Nu ne vom referi în aceste însemnări la volumele de reportaje — despre care cronicile şi recenziile au vorbit la timpul potrivit — ci vom face unele observaţii privitoare la modul de oglindire a actualităţii în reportajele din publicaţiile literare.

Năzuind să realizeze cu operativitate o cuprindere cît mai largă a principalelor obiective în jurul cărora se dă bătălia pentru socialism, revistele acordă reportajului un spaţiu destul de întins. Se axează aceste reportaje pe problematica esenţială a unei realităţi în necontenită prefacere revoluţionară? Desprind reporterii din noianul de probleme întîlnite în „documentare", pe acelea care stîrnesc cel mai mult interesul oamenilor muncii? Răspunzînd la astfel de întrebări vom realiza, credem, acea confruntare necesară, de care vorbeam mai sus, între realitatea descrisă de reportaje şi transpunerea ei literară. Şi întrebările se pot înmulţi. Raportul ţinut de tovarăşul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de al III-lea Congres al Partidului conţine sugestii bogate în acest sens. „Propaganda şi agitaţia, presa şi radioul, se spune în Raport, trebuie să-şi concentreze eforturile pentru ca prevederile planului de şase ani, atît cele generale cît şi cele privind fiecare ramură şi fiecare colectiv, să devină temeinic cunoscute de oamenii muncii, să mobilizeze cele mai largi mase la îndeplinirea sarcinilor economice; ele trebuie să mobilizeze pentru extinderea a tot ce este înaintat şi valoros în experienţa participanţilor la întrecerea socialistă şi a unităţilor fruntaşe, să combată rutina şi indolenţa care împiedică răspîndirea noului". Au aşadar reportajele noastre un pronunţat caracter agitatoric, mobilizator, îşi dovedesc eficienţa pe care cititorii o aşteaptă printr-un conţinut combativ îndreptat acolo unde e cazul împotriva rămînerilor în urmă, a manifestărilor vechii mentalităţi, asupra cărora Raportul atrage atenţia? Se menţionează în Raport şi alte aspecte la fel de importante. Cităm în continuare: „Ca urmare a transformărilor social-economice, în ţara noastră a luat naştere şi se dezvoltă tot mai mult o morală nouă, socialistă, o nouă atitudine faţă de muncă, faţă de bunurile obşteşti şi îndatoririle sociale, noi relaţii de într-ajutorare tovărăşească între cei ce muncesc".

Iată deci, sugerate de textul Raportului direcţiile fertile pe care cred că trebuie să se dezvolte reportajul actual, direcţii nu totdeauna fructificate de reportajele care apar în revistele noastre.

Urmărind să ofere imagini de ansamblu asupra marilor construcţii, revistele au iniţiat deplasări ale grupurilor de scriitori în anumite regiuni ale ţării. Rezultatele s-au concretizat prin realizarea unor pagini speciale de reportaj, cum am citit în ultimul timp în „Luceafărul": „Ţara de sus" (nr. 23/960) şi „Hunedoara" (nr. 3/961) sau în „Gazeta literară" despre regiunile Crişana (nr. 4/1961) şi Bacău (nr. 9/961). Iniţiativa este desigur bună, dar din păcate nu totdeauna grupajele amintite reuşesc să aducă o imagine concludentă asupra aspectelor descrise. Explicaţia: cunoaşterea realităţilor a fost sumară, turistică şi de aici caracterul expeditiv al „însemnărilor" înserate în revistă. Nu înţelegem totuşi cum de la Hunedoara, care a furnizat unui confrate datele unei pasionante cărţi de reportaj, Corneliu Leu se întoarce, ca să ne exprimăm astfel, cu mîinile goale. Cele cîteva generalităţi, expuse prin intermediul unui dialog între doi oţelari aflaţi la teatru, sînt de multă vreme cunoscute: „— Vezi, nene Roman, acum intrăm, stăm, ne plimbăm prin sălile astea, ca şi cum ar fi aici de cînd lumea!... Roman zîmbeşte bun, blînd, cu faţa lui mare mărginită de tîmple cărunte: — Îţi închipuiai tu că din noroaiele pe care le-ai găsit în 1948, o să se înalţe aşa ceva?... — Dar, matale?" („Luceafărul" nr. 3/960 — pagina despre Hunedoara). Nici unii semnatari ai grupajelor din „Gazeta literară" (chiar şi Teodor Mazilu sau Nicolae Velea) nu fac dovada unei aprofundări a realităţilor întîlnite, nu simplu schema antitezei trecut-prezent cu date prea elocvente, în stare să sublinieze contrastul dintre vechea stare de lucruri şi viaţa nouă. Semnalăm deficienţele acestor pagini de reportaje tocmai spre a evidenţia necesitatea aprofundării, a cunoaşterii temeinice a realităţilor. Altfel, chiar o iniţiativă interesantă ca aceasta poate fi compromisă. Dacă paginile mai sus menţionate vădesc din partea autorilor cel puţin tendinţa de a se orienta spre obiective importante ale construcţiei socialiste, alţi reporteri se lasă captivaţi de aspectele pitoreşti, neglijînd tocmai evidenţierea noului, a progresului înregistrat în aceşti ani în oricare din colţurile ţării. Vom aminti în acest sens, în treacăt acele destul de multe reportaje despre pescari, care zugrăvesc static viaţa acestora, ignorînd conţinutul ei nou, radical deosebit de trecutul de exploatare. Ne vom mărgini la un singur exemplu („Toamna în Deltă" de Em. Valeriu, „Luceafărul" nr. 23/1960) din care cităm: „Eşti la poarta depărtărilor, dar noaptea le ascunde şi numai odată cu zorile le vei vedea cununa lor de lumină, orizontul. Noaptea petrecută pe vas în legănarea valurilor mult cîntate ale Dunării, a fost noaptea viselor vrăjitoare... Se făcea că Dunărea, frumoasă fată de împărat (?), cu părul revărsat pe umeri, fugise din castelul ei pitit în fund nepătruns de pădure şi se lăsase pradă, cuminte, chemării pornite din adîncuri de ape şi depărtări de zări, păşind cu zîmbet nevinovat pe tărîmul necunoscut al celui care o chemase"... etc. etc. etc. Ne mai pot impresiona astăzi, după ce am citit pe Fucik, pe Kisch sau pe Geo Bogza astfel de povestioare duioase?

Contemporaneitatea socialistă se caracterizează prin dinamism şi marea bogăţie a problemelor de viaţă. Cîteva reportaje publicate în ultima vreme de „Viaţa romînească" sînt remarcabile tocmai prin surprinderea acestor laturi. Din lectura lor, imaginea vieţii noi ne apare pasionantă, plină de sens şi tocmai de aceea vom spune despre ele ca realizează cerinţele unei reflectări literare veridice. Reportajul lui Radu Cosaşu, de pildă, „Din mişcarea ideilor şi sentimentelor la uzina de tractoare" (V. R. nr. 1/1961) se preocupă de implicaţiile morale şi sociale ale unei probleme care animă în cel mai înalt grad interesul eroilor săi muncitori: inovaţiile.

Pe aceeaşi direcţie a aprofundării temei abordate se înscriu şi reportaje ample ca „Oameni din lumea petrolului" de V. Nicorovici (V. R. nr. 10), în care capătă relief, văzuţi în plină desfăşurare a activităţii productive, cîteva chipuri exemplare de petrolişti, „Porumb" de Ştefan Luca (V. R. nr. 12) unde scriitorul dezbate, fără a cădea în tehnicism, probleme legate de adoptarea unor metode agrotehnice înaintate sau „Emanciparea lemnului" de Ilie Purcaru („Luceafărul" nr. 21/960) din care luăm cunoştinţă cum dezvoltarea, în anii noştri, a unei noi ramuri industriale reînsufleţeşte, sub toate aspectele, o întreagă provincie.

Astfel de reportaje surprind din unghiuri interesante aspecte din sfera producţiei, pledează convingător pentru însuşirea tehnicii noi, a metodelor avansate de muncă. Eficienţa reportajelor va creşte deci pe măsura introducerii cititorului în multiplele probleme de interes general pe care le ridică, în toate sectoarele de activitate, munca constructivă.

Putem prevedea de aceea, pentru anii următori, o şi mai mare înflorire a reportajului romînesc.

G. DIMISIANU

MIHAI CĂMĂRUŢ — *„Construcţie"*

GY SZABO BELA — *„Chermeză de primăvară"*

Prezenţa lui Ibrăileanu

25 de ani de la moartea scriitorului

Acum un sfert de veac, în noaptea de 11 spre 12 martie 1936, G. Ibrăileanu s-a stins din viaţă, după ani de suferinţă imobilizantă.

25 de ani constituie un timp de verificare intransigentă a valorilor la un moment dat consacrate. Posteritatea e crudă nu odată, cînd e dreaptă. Factorul subiectiv în judecarea omului şi a operei sale incepe să-şi piardă greutatea specifică. Contemporanii celui de altădată, cu simpatiile şi antipatiile lor de origini diferite, sînt din ce în ce mai rari. Generaţia imediat următoare, legată direct de cercurile favorabile sau defavorabile dispărutului, începe să facă loc alteia, detaşată de prejudecăţile înaintaşilor.

În 1936, Ibrăileanu lipsea de cîţiva ani din frontul literar activ al momentului. De mulţi ani principala sa tribună de luptă, Viaţa Romînească, nu-i mai aparţinea direct. Nici măcar cercul său redacţional nu-l mai inconjura nemijlocit. În anii următori, „critica modernistă" a şcolii lui Eugen Lovinescu putea să apară învingătoare, dominantă în publicaţiile vremii, pătrunzînd în chiar paginile Vieţii Romîneşti. În anii negri ai dictaturii fasciste, cînd Lovinescu însuşi îşi făcea mea culpa în faţa cotropitorului nazist şi aducea un omagiu tîrziu filo-germanului reacţionar P. P. Carp, numele lui Ibrăileanu era pus la index, iar Istoria literaturii a lui G. Călinescu, care-i dădea o înaltă apreciere, era confiscată şi blamată. Primul deceniu de după moarte încerca să şteargă memoria lui Ibrăileanu. Tînăra critică marxistă înflorită după 1944, desfiinţînd atacurile anti-ştiinţifice şi retrograde ale judecăţii pro-fasciste, ca şi ale aceleia estetiste, a supus amintirea lui Ibrăileanu unui nou examen, realmente intransigent, pe baza principiilor leniniste ale moştenirii culturale. Din cei 25 de ani trecuţi de la moartea omului, ultimii 10—15 ani aparţin astfel unei etape calitativ noi, al cărei examen critic, desfăcut din chingile prejudecăţilor şi campaniilor denaturante într-un sens sau altul, avea să fie cel mai sever principial. Faptul că opera lui Ibrăileanu a rezistat acestui examen critic, care e al istoriei însăşi, al poporului, constructor al socialismului, care-şi face bilanţul valorilor autentice moştenite, e determinant pentru stabilirea locului său în posteritate. Academia R.P.R. l-a ales printre membrii ei postumi, alături de Eminescu, Creangă şi Caragiale, pe acela pe care vechea Academie burgheză îl respinsese.

Ibrăileanu şi-a cîştigat definitiv, în posteritate, viaţa inalterată şi inalterabilă a unui luptător spiritual iubit de popor.

Ibrăileanu e actual prin tot ceea ce, în opera lui, s-a păstrat tînăr şi stenic, de-a lungul a cîtorva decenii de activitate considerată neîncetat ca o luptă ideologică şi socială în slujba omului.

Nu e vorba de a atenua caracterul nu odată eclectic, nu odată concesiv, al ideologiei literare a lui Ibrăileanu. Criticul a fost al timpului său, în primul rînd, şi, în timpul său, n-a mers totdeauna cu o consecvenţă netă în pas cu progresul forţelor celor mai înaintate ale societăţii. S-a format sub anumite influenţe, contradictorii, a exercitat la rîndu-i o influenţă contradictorie. A rămas în multe privinţe un om al secolului XIX, mai puţin al secolului XX. Evoluat, în adolescenţă, la şcoala Contemporanului, a trecut direct şi indirect, prin învăţături diferite, uneori opuse, faţă de care nu a optat întotdeauna categoric. A rămas, în esenţă, un discipol „gherist" cu toate contradicţiile cuprinse în gherismul însuşi, amestecînd elemente ale marxismului cu ale determinismului francez pre — şi uneori antimarxist, cu democraţii revoluţionari ruşi şi cu filozofia pozitivistă, cu Guyau ca şi cu Spencer. Depăşirea secolului XIX a realizat-o, despărţit de mişcarea muncitorească şi de cercurile ei ideologice, adeseori nu în sensul materialismului şi dialecticii, furat de succesorii pozitivismului (pragmatici, behaviorişti, sociologişti burghezi) sau ai psihologiei moderne burgheze. Ideologia lui literară oferă destule contradicţii, în fiecare etapă a evoluţiei ei. Dar filonul progresist al activităţii sale e continuu, cu germenele de materialism istoric, cu anti-estetismul şi militantismul social (capabil să-l fi făcut, în cele din urmă, receptiv la istorica revoluţie socialistă), cu înţelegerea structurală pentru ceea ce reprezintă realmente umanitatea şi acţiunea eficientă a frumosului artistic. Actualitatea operei sale rezidă în puterea ei de a ne fi şi azi nu numai preţioasă ca document al unor sforţări înaintaşe ci şi utilă, de a ne fi şi azi de un sprijin real în lupta pentru formarea conştiinţei socialiste, pentru combaterea ideologiei străine, pentru promovarea noului.

Unitatea dintre concepţie şi metodă, în creaţia noastră artistică, e un punct esenţial în acţiunea literară de azi, îndrumată de partid, fortificată împotriva esteticii burgheze şi revizioniste. Ibrăileanu ne poate aminti, cînd uităm că, pentru noi, „concepţia asupra vieţii este chiar o condiţie estetică a operei de artă". „Întrebarea mea capitală — mai scrie el — e: ce spune, ce are de spus, cum priveşte scriitorul viaţa?" Întrebare pe care, poate, uneori, uităm noi înşine să ne-o punem cu intransigenţa lui Ibrăileanu, cînd analizăm opere literare prezente şi trecute, naţionale şi universale, deşi e întrebarea fundamentală a criticii noastre partinice.

„Specificul naţional" — teoria fundamentală a Vieţii Romîneşti, — nu a fost definit de Ibrăileanu cu precizia ştiinţifică pe care o poate da numai marxism-leninismul. Dar orientarea lui consecventă împotriva cosmopolitismului, care, mai ales în lirism, se strecoară adesea fără de veste, ne poate sta neîncetat de exemplu. Căci complexitatea expresiei ne face adesea să uităm că nu numai „afirmativ" se manifestă cosmopolitismul ci şi „negativ", prin renunţarea poetului la vibraţia specific naţională a sentimentelor destăinuite liric. Contribuţia romînească a poeziei revoluţionare trebuie să aducă o notă aparte, pe care liricii epocii noastre n-o pot eluda fără a eluda însuşi caracterul popular al creaţiei lor. Şi, bătîndu-ne pe drept cuvînt joc de tradiţionalismul neo-semănătorist care încearcă uneori să cuprindă imaginea vieţii socialiste în răsuflate şabloane (carul cu boi, buciume şi fluiere, ţări şi foi verzi) trebuie să veghem asupra primejdiei de a ne vedea poeţi „ai lumii" înainte de a ne şti poeţi ai poporului nostru. Împotriva „sincronismului" modernist propagat de Lovinescu şi nu total dezrădăcinat din aspiraţiile secrete ale unora, se ridică, de arzătoare actualitate, polemica neîntreruptă a lui Ibrăileanu la adresa „poeziei noi".

Ibrăileanu e un aliat al criticii noastre militante, stă în preajma noastră în lupta pe care o ducem, pe plan general şi pe multe planuri speciale, pentru apărarea unei literaturi adevărate, bogată în conţinut de idei, just orientată şi originală, demnă să consolideze neîntrerupt aportul nostru la tezaurul culturii mondiale. De aceea numele său e citat atît de des în critica ultimilor ani.

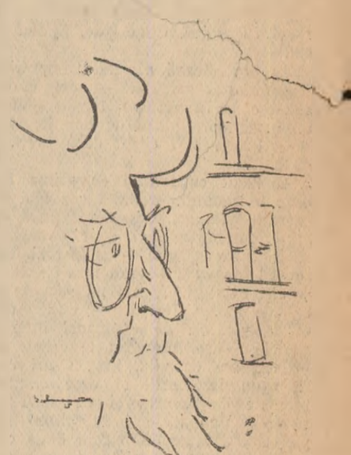

Desen de SILVAN (1935)

Dar Ibrăileanu, plecat dintre cei vii acum 25 de ani, e viu pentru noi şi altfel. Ca Om.

Nu e vorba numai de autorul unei opere critice pe care o valorificăm. Nu e vorba nici de a adăuga acestui autor doar imaginea artistului în care s-a manifestat, odată şi tîrziu, prin romanul Adela, atît de citit şi azi.

Ibrăileanu-omul e o imagine care, prin sfera ei, sporeşte calitativ prezenţa printre noi a celui dispărut. Numai o minte mărginită, incomprehensivă îşi poate închipui că principiile leniniste ale moştenirii văd omul şi opera într-o echivalenţă perfectă. Metodologia leninistă a istoriei literare, genial ilustrată în articole ca cele despre Tolstoi sau despre Herzen, ne arată sarcina de a studia, în fiecare caz, raportul special dintre om şi operă, de a da nu numai aprecierea ştiinţifică a operei ci şi reconstituirea omului care poate fi depăşit de opera cum o poate, de asemenea, depăşi.

Ibrăileanu a fost un om a cărui operă scrisă nu l-a păstrat în întregul său. Individul pe care istoriografia burgheză a încercat să-l evoce drept un izolat maladiv, incercuit de cărţi, de ziduri şi de manii, a fost în realitate un mare om de acţiune, un conducător de şcoală şi un profesor al generaţiilor tinere. Opera lui e mult mai amplă decît aceea cuprinsă în cele cîteva volume, în paginile rămase încă prin publicaţii (din care nenumărate pagini nesemnate), în eventualele manuscrise încă inedite. O parte de mare însemnătate a operei sale este aceea de interpretator şi conducător al Vieţii Romîneşti, — al revistei ca atare şi al întregului cerc din jurul ei. E, aici, o operă nu numai de redactor al revistei, ci şi de educator care şi-a lăsat amprenta, profund, asupra celor formaţi în sinul ei.

Ibrăileanu, care s-a avîntat juvenil în vechea mişcare socialistă de la sfîrşitul secolului trecut, a parcurs un drum dramatic de căutări fără răspuns limpede vreme de trei decenii şi şi-a regăsit, la finele vieţii, entuziasmul tineresc pentru marele ideal al construcţiei socialiste. — acest Ibrăileanu-omul e viu în amintirea celor care l-au urmat şi i-au înţăluit aspiraţiile ce au ţintit mai departe decît a putut ajunge propria-i operă scrisă.

Tinerii noştri pot simţi în el un înalt maestru, cu care să se sfătuiască, asemeni discipolilor săi, în activitatea lor scriitoricească sau critică. Pentru că omul barbos, cu infăţişarea desuetă, cu privirea fierbinte, pe care ni-l înfăţişează fotografiile, ne poate răspunde adesea: cu înţelegere proaspătă pentru ceea ce e nou şi frumos; cu un simţ de răspundere dus la extrem, într-o infinită scrutare a cutelor sufleteşti celor mai line; cu o puritate a năzuinţelor pe care numai adolescentul o are — puritate inutil ascunsă îndărătul unor poze de bătrîn stingherit să se arate astfel şi rănită adesea de trivialitatea celor din jur; cu o delicateţă a sentimentelor care dezarmează şi înarmează din nou, altfel, pe orice interlocutor cinstit; cu pasiunea neştovită a ideilor care se asociază şi cuceresc tărîmuri necunoscute, chiar dacă năvălesc impetuoase, fruste, inelegante şi nestilizate — sau poate tocmai de aceea; cu încrederea neştirbită în progresul omenirii, în victoria binelui asupra răului, oricît de mult ar putea fi ascunsă această încredere de un scepticism izbucnit cu deznădejdea înfringerilor; şi, mai ales, cu neistovita convingere a militantului pe care trebuie să o dovedească orice intelectual legat de popor.

Savin BRATU

REVISTA presei străine

ЛИТЕРАТУРНАЯ ГАЗЕТА

Teme actuale

„Literaturnaia gazeta" din ultimul timp se remarcă prin profilul ei variat, printr-o tematică bogată şi interesantă. Continuînd discuţia asupra operelor literare propuse pentru premiul Lenin, Konstantin Vanşenkin, în articolul „Datoria a fost îndeplinită" din nr. 23/21 februarie 1961, scrie, referindu-se la poemul lui A. Tvardovski, „Din depărtare-n depărtare": „Această carte este pătrunsă de un înalt lirism. La fel cum un meşter cu experienţă e capabil să facă dintr-un trunchi de copac, uimitor de frumos, o mulţime de obiecte minunate, tot astfel poemul lui Tvardovski conţine în el sute de aspecte lirice, într-o unitate deplină". Relevînd valoarea cetăţenească şi artistică a acestei ultime lucrări poetice, K. Vanşenkin încheie: „Poetul ne-a promis noi depărtări cucerite, pe care le aşteptăm cu încredere, căci el şi-a ţinut întotdeauna promisiunile. Deocamdată lucrul a fost terminat. Datoria a fost îndeplinită..."

În acelaşi număr remarcăm reportajul din Cuba al lui S. Smirnov, conducătorul primei delegaţii de scriitori sovietici care a vizitat Cuba timp de trei săptămîni, în decembrie 1960 şi ianuarie 1961.

La rubrica „Din străinătate", scriitorul vest-german Karliudwig Opitz semnează foiletonul „Bonul de carte", în care critică maculatura, pusă în vînzare de librăriile occidentale şi demască influenţa otrăvitoare pe care o exercită asupra publicului, literatura „comics-urilor".

Un deosebit interes prezintă articolul lui V. Şklovski consacrat filmului „Povestea anilor înflăcăraţi", realizat de cineaştii sovietici, după scenariul regretatului regizor A. P. Dovjenko. „Trăim un nou moment de îmbogăţire a cinematografiei sovietice. Se poate demonstra că timpul marilor succese cinematografice nu a trecut, că cinematografia nu s-a învechit, ci e capabilă de noi victorii. Se poate demonstra că Dovjenko trăieşte" — arată V. Şklovski, relevînd virtuţile noii realizări de artă cinematografică.

K. Bukovski discută în articolul „Reportaj sau schiţă" probleme legate de specificul genurilor literare. În presa literară sovietică se discută de mai multă vreme dacă aşa zisul „ocerk" (schiţă după natură) este mai aproape de schiţă sau de reportaj. Cert este că noul gen de proză a obţinut succese reale în zugrăvirea imediată, operativă a actualităţii.

LITERÁRNÍ NOVINY

Ca noua poezie să fie nouă

Acţiunile întreprinse în ultimii ani de Uniunea scriitorilor cehoslovaci şi revistele de specialitate pentru dezvoltarea tinerei poezii cunosc o mare amploare. Calculaţi procentul de poezii publicate în reviste de specialitate de autori care pînă în prezent nu şi-au publicat o culegere de versuri. Numărul lor e mare, tematica variată, modurile de exprimare diverse.

Discuţiile de la seminarul din Dobres al tinerilor poeţi care a avut loc în toamna trecută şi în special discuţiile care s-au purtat în jurul propunerii pentru editarea cărţilor noi, au arătat că este necesară o exigenţă mărită faţă de calitatea materialului literar publicat.

În timp ce în trecut stilurile tinerei generaţii scriitoriceşti au avut nevoie să lupte pentru a se afirma ceea ce era nou apărut, stiluri care au împrospătat şi îmbogăţit poezia, astăzi poezia tînără şi cea mai nouă a intr-o situaţie specială: are drumul deschis încă înainte ca noutatea de expresie pe care o aduce să devină definitivă în ansamblul ei. E drept că în momentul de faţă există o puternică febră creatoare că noile tendinţe nu s-au cristalizat, şi că se simte nevoia de a sintetiza noile tendinţe, de a găsi şi concentra tendinţa dominantă. Trebuie să fie ajutate în primul rînd valorile reale.

Ca să se afirme, să se consacre, poeţii valoroşi trebuie să muncească cu perseverenţă, în profunzime. Trebuie combătută comoditatea unor poeţi tineri, care merg pe căi bătute sau folosesc versul alb, neconcentrat. Creaţia valoroasă se realizează numai în urma unor căutări reale, îndelungate.

JIRI PISTORA
(Literární Noviny — 12.XI.1960)

L'EXPRESS

Un roman al neantului şi absurdului

Scriind despre ultimul roman al lui Samuel Beckett intitulat „Asta este", Maurice Nadeau semnează în „Express" un elogiu neacoperit de nici o rezervă. Dar simpla povestire a cărţii, şi pe care o reproducem fără să modificăm nimic din rîndurile criticului francez, sună de fapt ca o acuzaţie dintre cele mai grave la adresa literaturii practicate de Samuel Beckett.

„După „Ceea ce nu se poate numi" îmi închipuiam în mod naiv că Samuel Beckett nu poate să meargă mai departe pe drumul său, că nu poate să coboare mai jos în prăpastia neantului şi a solitudinii. Scriam: autorul se va vedea obligat să tacă sau să se repete. După „Ceea ce nu se poate numi" au apărut însă „Texte pentru nimic", „Sfîrşit de partidă", „Toţi cei ce cad", „Cenuşă", iar de curînd romanul „Asta este" şi aş fi din nou tentat, dacă nu aş fi avertizat de experienţă, de a reface aceeaşi aventuroasă profeţie. Este cu putinţă să progresezi în neant? Trebuie s-o credem de vreme ce pleciind totdeauna de la un punct situat mai jos decît punctele de plecare precedente, el ajunge într-un fel de univers al nimănui şi mai pustiu şi mai absurd.

În „Asta este" partea pe care o ocupă povestirea, personajele şi raporturile dintre ele, sau ceea ce se cheamă gradaţia unei intrigi este inexistentă. Nu se petrece aproape nimic. Naratorul din „Asta este" ne înfăţişează un om care a pierdut obiceiul de a sta în poziţia verticală. Întins în noroi, cu faţa pe jumătate îngropată în pămîntul cleios, el progresează tîrîndu-se lent. A pierdut glasul şi vocea lui interioară e un fel de murmur după o mecanică imposibil de oprit şi de înţeles. Naratorul o spune într-o frază fără sintaxă, fără semne de punctuaţie în mici şi mari pachete de vocabule: „O zic aşa cum îmi vine în ordinea buzelor mele care se mişcă simţurile îmi sînt în noroi viaţa care mi-a rămas e greşit povestită greşit pricepută iar noroiul este prezent în toate lucrurile ordinea naturii călătoriile dragostea între oameni sînt crîmpeie în adîncuri". Orice artist îşi dă silinţa ca prin frazele sale să comunice direct cu realitatea, dar aici frazele pulverizează această realitate.

Cartea se compune din trei părţi: „Înainte de Pim", „O dată cu Pim" şi „După Pim".

„Înainte de Pim" reprezintă un om care întins pe burtă, înfricoşat şi singur, înaintînd cu ajutorul mîinii drepte, ţinînd în cea stîngă un vechi sac de cărbuni umplut cu cutii de conserve, se tîrăşte timp de luni, de ani, de secole.

„Cu Pim" ne înfăţişează întîlnirea naratorului cu o fiinţă identică lui. Ca pentru dresajul unui animal şi pentru a-i crea reflexe condiţionate, naratorul înfige cuţitul de conserve în fesa dreaptă a lui Pim: acesta vorbeşte. Îi înţeapă salele: Pim cîntă. Apoi îi scrie pe spate, cu lungile sale unghii, scrisori însingerate. Pim răspunde misivelor primite. În fine, îi determină să istorisească întîmplări, dar poveştile lui Pim sînt plicticitoare. „Cu Pim" rămîne totuşi o vacanţă de fericire în viaţa naratorului care împreună cu victima sa compune un cuplu amoros. Graţie lui Pim, naratorul simte că trăieşte, că există.

În „După Pim" asistăm la tristeţea unui abandon. În adevăr, tropismul care-l îndeamnă pe narator să meargă mereu mai departe îl obligă să-l părăsească pe Pim. În aceste momente de durere naratorul găseşte puterea ca se ridice cu spiritul deasupra propriei sale soarte. El vede pămîntul acoperit de la un capăt la celălalt de fiinţe tîrîtoare, singuratice, dispuse într-o vastă constelaţie de călăi şi victime şi în care călăii devin la rîndul lor victime".

Că un critic ca Maurice Nadeau poate lăuda pe eroul lui Samuel Beckett distingînd în el întruchiparea condiţiei umane, reprezintă un fapt dezgustător. Dar dincolo de opiniile sale personale rămîne cartea lui Beckett, cartea aceasta fosnind de idei promiscue şi care neagă viaţa, speranţa, existenţa, ridicînd la rangul unui principiu suprem înfundarea în neant. În cruzime, în absurditate. Cît este de sumbră eflorescenţa putregaiului.

TRENUL - CURSĂ

PLEACĂ ÎN FIECARE DIMINEAȚĂ

...lai e vreun loc liber?

...Ai urcat în vagon și deschizi ușa ...mului compartiment. Patru locuri ...nt ocupate de ceferiști. Pe ban...ete se mai află cîte o șapcă, un ...iozdan, o „Scînteie".

— Mai e vreun loc liber?

Trei dintre ceferiști au și adormit: ...n de la lucru. Cel de-al patrulea ... privește în treacăt:

— Nu. Încercați mai încolo.

Și îți arată plictisit obiectele.

— Toate locurile sînt ocupate.

In compartimentul următor, povea... a se repetă. Și în celălalt. Din a...st moment ai două soluții:

Prima: să protestezi, să te agiți. ...oluție greșită. Apar imediat cel ...ițin zece persoane care pretind că ...pcile (ghiozdanele, ziarele) sînt lă...te de ei. Locurile libere se ocupă. ...ci, mai toți călătorii se cunosc și ...i sar în ajutor.

Cea de-a doua: intri calm în com...rtiment, ridici „Scînteia" de pe ...cul aparent reținut, o așezi în pla... de bagaje și spui:

— Stau numai pînă sosește tova...șul cu ziarul. Cum vine, îi dau lo...ul.

Nu protestează nimeni. Dimpotrivă. ...proprietarul ziarului — cel care-ți ...pusese să încerci mai încolo — face ...n semn spre plasa de bagaje:

— Puteți să-l citiți, dacă vreți. E ... azi.

Ai făcut cunoștință cu prima tra...ție a trenului, probabil cea mai ve...ie. Pe vremuri, cursa aparținea ex...usiv ceferiștilor și doar în mod ...totul excepțional — ca în război, pe ...mpul foamei — erau lăsați să urce ...alți călători. Trenul nu semăna cu ...l de azi. Ceferiștii — unii dintre ...conducători de expresuri interna...onale — se întorceau la casele lor ...vagoare de vite, în „G"-uri cum ...spun feroviarii, și care circulau ...ețesate de oameni și cu mari în...rzieri. Vagoanele erau pline de ...aduchi. „Mă spăla femeia două cea...uri, ca pe un copil" își amintește ...ineva. In cursa ceferiștilor se mai ...ntîmpla să moară oamenii și de ...oame. Așa s-a sfîrșit într-o vară ...Gheorghe Iorga — Burciu, îi spuneau ...ovarășii — și era încă om în pu...ere. Ce se petrecea cînd în vagoane...e arhipline năvăleau oameni înfri...oșați de bombardamente și hotărîți ...u orice preț să plece în refugiu, era ...e neînchipuit. In vremurile acelea ...și are izvorul tradiția aceasta: tre...uie cu orice sacrificiu să păstrezi ...oc tovarășilor tăi, că oamenii vin de ...a muncă (pe atunci se muncea și 14 ...re pe zi) și sînt frînți de oboseală. ...ar obiect astăzi — că locuri sînt ...nai întotdeauna destule — tradiția ...e păstrează.

Oamenii adorm pe rînd. N-are gri...ă nimeni să se trezească. Rămîne în...otdeauna o persoană care, la mo...mentul potrivit, să-l scuture de umăr ...e cel care trebuie să coboare. Așa-i ...obiceiul. Încă buimac de somn, omul ...e ridică, își ia ghiozdanul sau sa...coșa plină și iese, fără a uita să-l sa...ute pe cel care a rămas treaz:

— Să trăiești.

— Socru mare.

Adică: să te văd cît mai curînd ...socru mare. Răspunsurile diferă: une...ori e acesta, alteori: „Să fii sănătos", dar cel mai adesea se răspunde tot cu luminosul, umanul „Să trăiești". Să trăiești, salut plin de o intimă solidaritate, lipsit de emfaza. Și cu sensul cel mai înalt dintre toate sa...lutările, pentru că se referă la esen...ial: să trăiești...

Călătorii lui 1311

Ceferiști, cîte un activist, țărani colectiviști... Da, dar cine sînt ei? Îi întîlnești odată, de două ori, observi astăzi un gest, afli mîine o întîmplare, într-o bună zi omul a luat chenzina și e pus pe vorbă... Treptat, înveți să-i cunoști.

★

Sfîrșit de ianuarie. In compartiment, un ceferist, om apropiindu-se de 60 de ani, cu fața nu calmă, ci calmată. Riduri adînci, înegrite de cărbune, destinse. Mîini cu unghii care și-au pierdut transparența, tari și incolore ca niște scoici roase. Ochi albaștri, sadovenian de albaștri, și nici un fir de praf pe uniformă. Alături de el, nepoatele (10—12 ani), fiecare cu o carte (Fenimore Cooper, Mihai Beniuc), amîndouă frumoase, blonde cu ochi negri. Au mișcări pline de grație juvenilă, dansate parcă; e acel dans natural pe care-l nasc mișcările adolescenților. La halta Militari a intrat în compartiment și un țăran mai în vîrstă; picăturile de argint viu ale zăpezii topite îi mai scînteiază încă pe căciula neagră. Lîngă el, un orășan, cu părul prea devreme încărunțit.

Despre colectivist îți va povesti omul cărunt, care e activist la un raion de partid. Țăranul nu l-a recunoscut. Nici nu e de mirare: s-au întîlnit o singură dată. Și într-adevar, în curtea omului, a văzut o caprioară îmblînzită, albă, cu pete cafenii: alerga cu salturi delicate și fără să se teamă de cei doi dulăi. Mijlocașul era printre ultimii „individuali" din sat. Nu se împotrivise intrării în gospodărie, spunea însă mereu că vrea să mai aștepte, să se mai gindească.

Pînă n-au stat cu toții, stăpînul casei nu s-a așezat nici el. Femeia, cuibărită într-un ungher, avea o față cu pielea subțire și fruntea bombată, albă și cu umbre viorii. Îi străluceau ochii cenușii, deschiși cu mirare asupra bărbatului ei, parcă nu-l văzuse pînă atunci: Omul se mișca greoi, concentrat, și fiecare gest îl făcea cu grijă, silabisindu-l. Purta cu sine ceva și se temea să nu lovească acel ceva sau să-l clatine: poate era o întrebare pe care nu și-o mai pusese pînă atunci. Cînd a stat jos, toate lucrurile s-au așezat odată cu el, temeinic și cu întreaga lor greutate. A vorbit abia atunci cînd i-a văzut pe toți în fața lui, ca și cum în clipa aceea le-ar fi venit rîndul și cuvintelor, după o ordine pe care el o gindise din vreme:

— Ei, bine-ați venit.

Pe masă era un ziar împăturit. Dintre foile lui, ca dintr-o copertă, a scos o pagina de caiet scrisă caligrafic și cu titlul subliniat cu o linie roșie, școlărește. Cererea pe care

Reportaj-anchetă de FLORIN MUGUR

au citit-o în fugă era alcătuită după toate regulile: „Vin în gospodăria agricolă colectivă cu 5 hectare de pămînt arabil, situat în locurile..."

— E bună, a spus cineva.

Și oamenii s-au înveselit.

Dar țăranul a rămas încruntat. Se vedea că-l supăra ceva, dar era o supărare ușoară, fără tristețe. Și toți și-au dat seama că nu o întrebare poartă cu sine, ci o bucurie mare și foarte curată. Dar el, atunci, era supărat:

— Nu așa: „e bună". Ce înseamnă că „e bună"? Citiți-o!

— Am citit-o.

— Citiți-o ca lumea. Înțelegeți ce e scris?

Și oamenii au înțeles și au citit cu glas tare și grav cererea lui, despărțind fiecare cuvînt.

— Vezi, așa!

Și i-a aruncat o privire, nevestei, să vadă: ea ce spune, îi place? Au venit țovarășii să stea de vorbă cu el și uite că nu privesc cu ușurință vorbele lui, le citesc una cîte una, tare și răspicat!

Dar nevasta nu-l mai privea: se uita la buzele celui care citea cererea, de parcă ar fi vrut să vadă fiecare cuvînt, cum se ridică în aerul limpede al odăii și cum nu se împrăștie și nu dispare, deși nu mai poate fi văzut, ci se așează lîngă celălalt cuvînt, dinaintea lui, fără grabă și în deplină rînduială. Și îi părea bine că se citește cu glas tare, să-și audă și ei cuvintele și să le audă și lucrurile din casă, toate, că doar sînt lucruri agonisite cu truda, merită să știe și ele pe ce drum pornesc stăpînii lor. Stăpînii lor care au străbătut în viață multe drumuri și au obosit să meargă singuri.

★

Activistul, deși a lucrat 10 ani la Griviță, păstrează în el ceva de țăran — într-adevăr afli cu alt prilej că e băiat de colectivist de prin Moldova. Pare aspru și nu e vorbăreț. Deodată, după o lungă tăcere, pronunță cîteva cuvinte — și glasul lui răsună muzical și blînd. Vorbele, puțin cîntate, n-au muchii, ci se pierd într-o lumină plăpîndă și egală. Lumina vine din mirarea lui fericită că uite, rostește cuvinte, și cuvintele sună frumos și spun întocmai ce-a vrut el să zică. Te uiți la omul cu chipul sever, îi asculți cuvintele — și parcă nu-s ale lui. Dar o licărire din ochi, blajină, confirmă că de fapt el așa e, blînd, dar nu merge să fii numai așa: viața îți cioplește alt chip, cum vrea ea. Poate că asprimea i-o sporește și părul cărunt, oțelit.

Despre el ți se pot povesti următoarele:

Intr-o seară de toamnă tîrzie, foarte friguroasă, tăia peste cîmp cu bicicleta. I-a ieșit în cale un lup. Arma nu avea și nici chibrituri. In afară de asta se grăbea, că trebuia să conducă adunarea de constituire a colectivei. Singura scăpare era farul bicicletei, dar dinamul nu producea energie decît acționat prin învîrtirile roții din față. Omul nostru a luat bicicleta în spinare și a mers cu spatele nouă kilometri, cît mai avea de străbătut. Cu o mînă ținea bicicleta pe umăr, să nu cadă, cu cealaltă învîrtea roata care acționa dinamul. Cînd lumina scădea, lupul se apropia pînă la doi pași și i se auzea răsuflarea. N-a întîrziat la adunare, iar întîmplarea a povestit-o un an mai tîrziu, la o țuică.

— De-atunci, firele albe din păr? a fost întrebat.

— Nu. Astă iarnă s-a îmbolnăvit grav nevastă-mea. Credeam că moare.

Au toți oamenii lipsuri?

Călătorii lui 1311 sînt oameni care gîndesc mult și au pareri despre toate. Nu cunosc, ca unii intelectuali prea timizi, „pudoarea" cuvintelor esențiale și nu păstrează asemenea cuvinte numai pentru anume ocazii, deosebite. Il poți auzi pe un ceferist conchizînd simplu, după o discuție despre ajutorul pe care l-a primit cineva de la tovarășii lui:

— Asta e, frate, comuniștii sînt oameni cum n-au mai fost: totu-i numai adevăr.

In ultima lună, cu lansarea rachetelor sovietice și cu eclipsa totală de soare, astronomia a fost la ordinea zilei. Cineva își amintește că a contemplat căderea unei comete:

— A fost o lumină mare pe cer, de vedeai în miezul nopții cum merg furnicile.

Cuvinte pline de înțelepciune populară se rostesc aparent în treacăt:

— Numai să-ți fie sufletul senin, că moartea te ocolește. Moartea trage la durere, ca fulgerul la copacul înalt.

Un impegat de mișcare a fost găsit picotind în timpul serviciului și i s-a desfăcut contractul de muncă. Nu-i ia nimeni apărarea:

— Dacă se întîmpla vreun accident? Să se apuce de altă meserie.

— Găsește el unde să lucreze, nu-i vorba de asta.

— Doar partidul i-a spus de la început: „Uite, frate, asta ai de făcut. Ești mulțumit?" „Mulțumit". „Atunci vezi-ți de treabă și dă-i înainte!" Și el cum și-a văzut de treabă? Cinci ore dormea și trei căsoa. Asta nu-i conștiință, e bătaie de joc. Opt ore ai de muncit, păi muncește opt ore, că noi am mai lucrat în timp de război și paisprezece. Și n-aveam voie să zicem nici pîs, că ne trimetea în fața plutonului de execuție: și ăia din pluton își făceau treaba conștiincios.

Se judecă bărbătește, cu simțul responsabilității și cu exigență. Discută doi oameni, trecuți de prima tinerețe (tehnicieni sau ingineri la I.R.T.A.) despre un șef de echipă:

— A greșit omul. Greșala-i omenească.

— Dar lipsa greșelii cum e? Cei care greșesc sînt oameni, perfect. Dar cu cei care nu greșesc, ce ne facem? Și pe urmă nu e vorba numai de-o greșeală, știi prea bine...

— Toți oamenii au lipsuri.

— Și fără ele, nu se poate trăi? Nu zic că nu e muncitor bun, meserie știe, dar poate să fie altul șef de echipă.

— Sigur că poate, dar el a acumulat experiență. Greșeli or să facă oamenii și în comunism.

— S-ar putea, dar de unde știi cu atîta siguranță? Și oricum, ăsta nu-i argument. Are de gînd să aștepte comunismul, ca să se lase de chiul? Or fi existat pe vremuri și șmecheri simpatici, chiulangii simpatici, poate chiar și ticăloși simpatici, te pomenești. Dar mie șmecheria mi se pare meschină și stupidă. N-are farmec, nici urmă de farmec, și să trăiești chiulind și făcînd pe șmecherul simpatic e treabă de prost. Numai cineva care n-are nimic în cap poate să ajungă la concluzia că nu există nimic mai bun de făcut pe lume decît să tragi chiulul. Și să-ți înșeli tovarășii...

Exigență — și nu numai față de tovarășii de muncă. Doi prieteni, Dumitru Stancu — revizor de ace la stația București-Griviță — și Gheorghe Comănescu — lucrător tot la Griviță, la turnătoria de bronz — își vorbesc despre fiii lor. Băiatul lui Comănescu a făcut prin '48 școala de acari, dar nu s-a ținut de carte. Doi ani a fost acar, numai prin gări ușoare. Pe urmă a moștenit niște pămînt și a plecat la țară.

— Acum, am iar nădejde în el, că a intrat în colectivă. Poate o să mi-l facă gospodăria om. Că mă uit la nepotu-meu, băiatul soră-mi. A fost cazangiu, l-a trimis partidul la învățătură. Cinci ani în U.R.S.S., trei în R.D.G., acum e inginer-șef și cînd îl vezi, tot mai citește. „Mă, o să înebunești, mă, de-atîta citit!" „Nu înebunesc, neică". Parcă eu nu știu că bine face! Mă uit la el și îmi pare rău de-al meu, că n-a fost în stare. Dar vreme mai e, că-i tînăr.

Stancu vrea să pară și el nemulțumit:

— Al meu e bun, nimic de zis, învață, nu lipsește de la școală niciodată. Dar mie nu-mi place altceva: ia notele prea ușor, imediat prinde. Nu-l văd să se bată ca să știe, să se amărască, să lupte. Vine acasă cu zece. La romînă și la istorie — n-am cum să-l controlez. Dar la matematică îl bat, că-n meseria mea nu faci nimic fără matematică. Și-l ascult: „Ia spune, mă, cutare și cutare". Știe, răspunde cum trebuie, dar și un răspuns la o problemă poate fi combativ; la el nu e. Școala o ia așa, ca pe un lucru care vine de la sine. Are grijă tata! Ghiozdan, ghiozdan. Bocancii noi i-a rupt în trei luni. Acum i-am luat cizme. Dimineața, pîine cu slănină sau cu marmeladă. Cînd îi spun că eu mă duceam la școală cu opinci de vacă necurățate, umede încă, și cu boabe de porumb fripte, în traistă, mă ascultă parcă i-aș ține o lecție de istorie, nu-l doare destul. Le-am spus și la școală, la ședința cu părinții. „Mie copilul să-mi vină supărat acasă, să-l certe tovarășul profesor și să-l văd c-a simțit". Răsfățați nu-mi plac. Il mîngîi și eu, că-l iubesc de nu mai poci, dar numai cînd doarme. Mi-au promis profesorii că n-au să-l mai laude atît.

Zîmbește:

— Altfel nu-l băiat rău. Mai tîrziu, vreau să-l trimit să învețe să cînte, poate la școala de muzică, nu știu. Are talent. Nu mă înșel, că toți în familia noastră au avut darul ăsta, dar pînă la el n-am avut niciunul vreme.

Respectul față de om și timp

Muncitorul e astăzi stăpîn pe munca lui și el știe lucrul acesta mărețș și se respectă mai mult din pricina asta. Călătorii nu folosesc vorbe spurcate, nu se poreclesc, nu se înjură (cîte o excepție printre cei tineri care, învățați de mici cu lipsa de griji, risipesc uneori sentimente, mișcări, vorbe). Se respectă și sînt respectați. Vînzătorul de ziare le întinde „Magazinul" sau „Cuvinte încrucișate" și el le iau. Apoi se scotocesc prin buzunare și spun:

— N-am mărunțiș.

Sau:

— Ne socotim noi.

Băiatul cu ziarele își arată cu un deget obrazul și clatină din cap mustrător: adică: „Mai era nevoie să spuneți? La chenzină". Nici nu-și pune problema că ar putea fi înșelat are de-a face cu muncitori.

Faptul că oamenii aceștia se respectă se oglindește și în gesturi aparent neînsemnate. In modul cum își privesc mai vîrstnicii ceasurile de buzunar, groase, de alamă, care nu i-au înșelat niciodată. Sau în mișcările liniștite și sigure ale mîinii care scoate dintr-o punguliță o bucată de zahăr, că așa s-a învățat omul nostru, să ia după lucru o bucățică, două, de zahăr, i-a spus și doctorul că face bine. Sudorul cu zahărul e chiar cel care povestește despre moartea lui Burciu, cu care era prieten bun: „Pe atunci era kilul de mălai, 3 milioane, Duceai un braț de bani și luai un pumn de mălai". Nu se gîndea nimeni la bucățica de zahăr.

Despre ospitalitatea și generozitatea oamenilor de la noi s-a dus vestea, dar cînd ceferistul bătrîn oferă celorlalți cîte o „Virginie" nu mai e vorba numai de amabilitate, ci și de bună stare.

Cei mai mulți călători coboară în gara Titu. In apropierea gării îi așteaptă pe muncitorii care coboară aci, peste o sută de biciclete. Imprejurarea are și ea o semnificație. Oamenii înțeleg să nu-și piardă vremea umblînd pe jos, și e bine așa. Respectîndu-se pe sine, își respectă și timpul. Iar timpul merită întotdeauna să i se arate respect. Respectul față de timp, la călătorii unui tren care nu întîrzie niciodată.

8 MARTIE

Femeia

Așteptări adunate,
Munți mari de așteptare,
Colți ascuțiți de-așteptare
Pe praguri de case, de veacuri, de lumi,
Cu mîini bătute de sape și roase, și arse,
Cu pleoape arse de sare
Am așteptat.
Din oasele mele au răsărit codri de oameni,
Din pîntecul meu s-au născut veacuri.
Am așteptat,
Roabă a robilor, în amurguri reci
Ducînd la buze lingura umilinței.

Așteptam un cînt și nu știam că-l aștept,
Răzbătea la urechile mele
Și nu știam că-l aud:
„Sculați voi oropsiți ai vieții".
Iar șuvoiul lacrimilor mele
S-a vărsat în marea fierbinte a răscoalei.
Și-mpreună
Am urcat pe toate baricadele țării.
Urc pe toate schelele țării,
Înalt și cioplesc,
Zidesc și samăn,
Zmulg și descopăr
Bucuria.

Și, nemaipomenită gățeală
De ziua mea, de zilele mele,
Simt cum pe umeri îmi cresc
Marile-aripi ale Victoriei.

Letiția PAPU

INSEMNĂRI DE LA ALEGERI

NE BUCURĂM

Cetățenii din circumscripția orășenească în care locuiesc au propus drept candidat al lor pe un muncitor strungar de la „Uzinele 23 August", despre care înainte de a-l fi văzut cu ocazia mitingurilor electorale, aflasem că e fruntaș în muncă și membru al P.M.R. Printre atîția cetățeni care participau la întîlniri, și cărula i se adresau cu întrebări, cu sugestii și cu critici, m-am mulțumit să-i vorbesc mai mult în gînd. Mergînd, ieri, spre secția de votare am continuat să-l „interpelez", cum se spune în limbaj parlamentar, într-o mulțime de feluri dar pe tăcute, ieșind din cabina de vot, mi s-a părut că e nedrept pentru el să nu-i comunic ideile mele, că îl încarc cu o răspundere și un angajament pe care nu le cunoaște. Cu toate că faptul era consumat, m-am simțit că vorbesc tare.

Iată ce-l spuneam: „Să știi tovarășe candidat, că eu te votez nu numai în calitate de cetățean, ci și în calitate de intelectual. Toți votăm nu numai în calitate de cetățeni, ci și într-o a doua, și chiar într-o a treia, acestea din urmă reprezentînd cifre de interese și de preocupări mai mici, decît sfera interesului și preocupărilor tuturor; din fericire, toate aceste sfere sînt astăzi, concentrice față de sfera generală. Cu alte cuvinte, ca intelectual, mă bucur că dumneata, candidatul meu, ești muncitor.

Să nu-ți închipui că dacă în circumscripția mea ar fi candidat doctorul Lupu, care e medic, sau Athanase Joița, care e filosof, sau Mihail Ralea, care e psiholog și sociolog, sau Hulubei, care e fizician, sau Ion Jalea, care e sculptor, sau G. Călinescu, Zaharia Stancu, Mihai Beniuc, Geo Bogza, care sînt scriitori cum aproape sînt și eu, nu m-ar fi bucurat. Imi dau seama mai bine ca mulți alții și de reușitele lor, și mai ales, de semnificația prezenței lor în Marea Adunare Națională.

Pe vremuri, ca foarte tînăr cetățean și intelectual (lipsit, de altfel, de drepturile ambelor calități), am observat că în parlament se alegeau numai intelectuali, oameni cu diplomă și cu patalama, unii chiar cu multe diplome și patalamale. Toți studiaseră, domnule, de tociseră cărțile și băncile (cel puțin așa spuneau patalamalele), cărțile și băncile tuturor universităților din lume, în toate limbile lumii și culturii universale, — unii chiar și în limba romînă. In țara cu cei mai mulți analfabeți alegători din lume, pot să-ți garantez că în parlament nu exista nici un analfabet. Erau toți oameni de cultură, „aleasă", erau toți intelectuali, cum se spunea, „superiori."

S-a întîmplat, tovarășe candidat și strungar, că în vremea aceea, a tinereții mele, să asist la un lucru extraordinar pe care l-au văzut de altfel, mult mai mulți: am văzut muncitorii coborînd în stradă și apărînd împotriva unor sacrilegii, împotriva focurilor aprinse de bandele fasciste și legionare, crescute la sînul democrației burgheze, cărțile lui Sadoveanu și Arghezi, ale lui Galaction și Rebreanu, ale lui Camil Petrescu și Bacovia, — apărîndu-le cu prețul libertății, al vieții lor tot așa cum cumpăram cu prețul pîinii și al vieții lor revistele și ziarele editate sub îndrumarea sau influența partidului ca „Bluze albastre"... Atunci mulți, și din ce în ce mai mulți, au început să înțeleagă că opera de intelectualitate, opera de cultură, nu e o creație a intelectualității, așa cum floarea nu e o creație a florii ci a pămîntului care o crește, o modelează și îi dă viață, culoare și parfum. Atunci am început să înțelegem că intelectualitatea și cultura nu pot fi decît creația poporului și a celui care îl reprezintă în adevărul său cel mai profund și în perspectiva sa cea mai vastă...

A venit apoi momentul în care clasa muncitoare a condus poporul spre funcția propriei sale conduceri. Deputații muncitori și deputații țărani, au votat legi care spuneau în esență: Mai multă știință, mai multă artă, mai multă cultură! Și de atunci, știința și arta, cultura romînă a poporului și a socialismului, crește și se întărește, și se revarsă peste hotarele țării noastre, și circulă în rîndul valorilor universale, — cultura noastră, pe care burghezia nu știa cum s-o convingă că nu e decît o biată cenușăreasă a unui colț provincial al lumii, minoră, searbădă, tristă și săracă...

Iată de ce, tovarășe muncitor și deputat, și membru al Partidului Muncitoresc Romîn, mă bucur, ca intelectual, că dumneata ai fost candidatul și al înfimei mele particule de funcție a poporului alegător. Pentru că ești muncitor, pentru că ești comunist!..

Radu POPESCU

Fluviile patriei

Era de ajuns să te afli la orele șapte în Piața Palatului, să vezi cum simultan, ca din niște vase comunicante, din blocurile care o străjuiesc, coborau, inundînd trotuarele largi sute și sute de cetățeni. Apoi, în lungi coloane se îndreptau spre secțiile de votare din împrejurime. Erau printre ei muncitori, ingineri, activiști de stat, ziariști, militari. Iată-l de mînă cu cei doi copii ai săi pe maistrul Zamfir Vasile de la întreprinderea „Semagra". El e unul dintre cele cîteva mii de locatari care s-au mutat anul trecut în cvartalul din Piața Palatului. Copiii săi se trezesc în fiecare dimineață cu imaginea falnică a blocului-turn în față. De aceea, în desenele lor copilărești, casele apar numai ca niște blocuri turn cu nenumărate etaje. E firesc deci ca privind la copiii săi, prin contrast, tatăl să-și amintească de magherniițele de pe Teiul Doamnei, în care a deschis ochii. Amintirea aceasta îl cuprinde ca un fior rece și scuturîndu-se deodată, grăbește pașii spre secția de votare, alături de ceilalți tovarăși ai săi. Votul care-l dă reprezintă un „da" din toată inima pentru viața nouă a întregii țări, la a cărei făurire, ca muncitor comunist a contribuit din plin.

Fluviile de oameni s-au pus pretutindeni în mișcare. Impetuozitatea cu care prin mii și mii de brațe s-au revărsat nu e greu de închipuit, dacă raioane întregi, printre care Urziceni, Călărași, Alexandria, Calafatul, terminaseră de votat încă înainte de orele 18.

Va să zică printre cei care și-au ales printre primii pe noii deputați se numărau și consătenii mei, membri ai proaspetei gospodării colective „Olga Bancic" din satul Vărăști, raionul Urziceni. Aveau și de ce să se grăbească la vot. In satul copilăriei mele necăjite s-a aprins nu de mult lumina electrică iar deasupra case lor, multe construite în anii din urmă, antenele de radio formează un adevărat pălienjeniș. Copiii nu mai sînt nevoiți să se lase de învățătură din clasa a doua pentru a se încovoia pe seceră. Copiii aceștia sînt preocupați acum de complicate probleme de algebră ori de fizică, vara, cei mai buni dintre ei, îi poți întîlni în Gara de Nord pornind cu trenul spre munte sau spre mare.

Dintre acești copii, care nu mai trebuie să se mărginească la două-trei clase primare se vor ridica neîndoielnic, așa cum s-au ridicat an de an oameni luminați, tractoriști și oțelari, agronomi și artiști, noua generație a comunismului. Dintr-un asemenea sat a pornit și studenta Brătianu Atena, fiică de colectiviști din Palazu-Mare, regiunea Dobrogea, ori studentul Marcu Tudor din Dăbuleni, sat cu șasesprezece mii de locuitori așezat la confluența Jiului cu Dunărea Ei sînt numai doi din zecile de mii de studenți, fii de muncitori și țărani, ori ei înșiși muncitori, precum Enache Marin de la uzinele „23 August", care vor spori rîndurile noii noastre intelectualități, legată prin sînge de poporul muncitor.

Imaginea aceasta a fluviilor de oameni care au brăzdat țara de la Sighetul Maramureșului, unde am poposit nu demult și pînă în Dăbulenii Olteniei, prin sate, pe străzile orașelor mi-a apărut și mai grandioasă în Piața Republicii în clipa cînd, primiți cu urale nesfîrșite conducători ai Partidului și guvernului în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej s-au îndreptat spre secția de votare. Parcă toate aceste fluvii năvăliseră în piață. La ieșirea conducătorilor din secția de votare, aștepta o mulțime imensă de cetățeni. Cîntecul popular se ridica — ciocîrlie — în văzduh, iar oamenii prinși în horă, jucau plini de veselie. In acest fel șirurile concentrice de dansatori au străbătut în vîrtejul jocului întreaga piață, pînă la intrarea clădirii Comitetului Central, unde uralele au izbucnit și mai vii, cetățenii prezenți în piață manifestînd entuziast pentru Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Romîn, pentru victoria în alegeri a Frontului Democrației Populare.

Niculae STOIAN

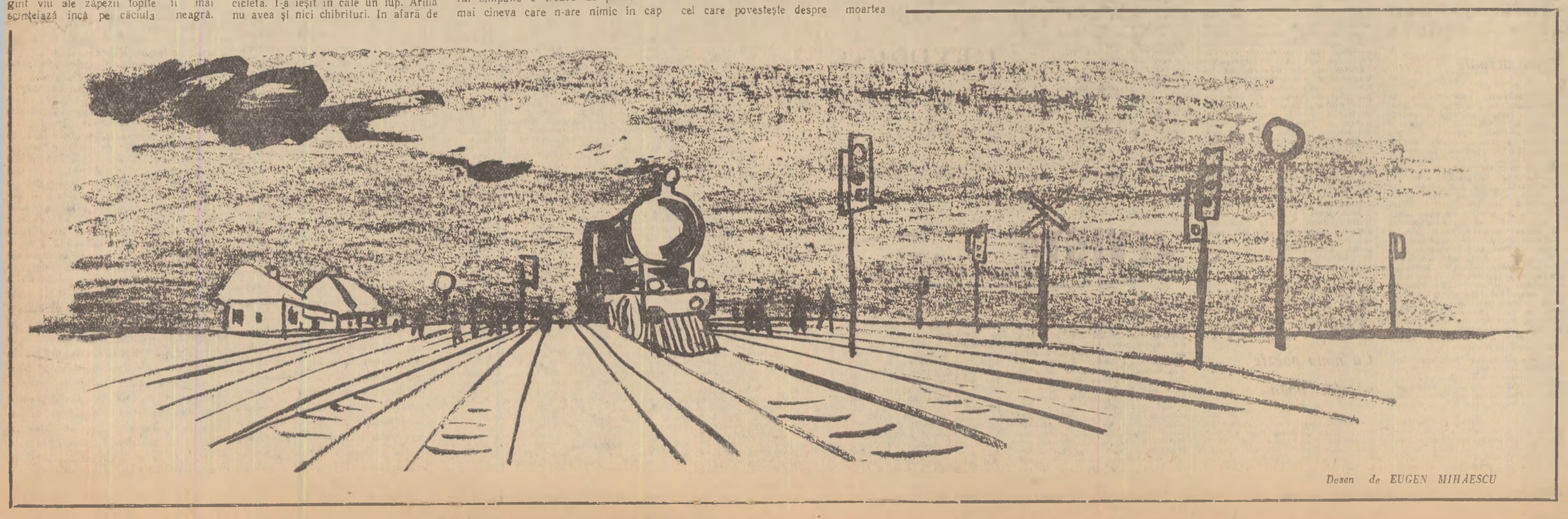

Desen de EUGEN MIHAESCU

ROMEO, JULIETA ȘI ÎNTUNERICUL

de JAN OTČENAŠEK

Fiecare dragoste își are istoria ei, chiar dacă uneori foarte scurtă. Un fel de istorie în miniatură, cu perioada ei de creștere și de maturizare; cu piscuri însorite și căderi abrupte; cu ploile și zăpezile ei.

În drum spre casă, Paul avu impresia că străzile erau inundate de lumina zilei. Firește, era o iluzie. Lumina era numai în el, în jurul lui domnea întunericul. În lumina aceasta se simțea puternic și se minuna de energia simțămintelor ce se descătușau înăuntrul său. Îl cuprinse un sentiment confuz, de milă, față de Paul cel de altădată care încă n-o cunoscuse, față de adolescentul acela imberb și uscățiv, atît de simplu și de comun. De fapt, cum trăise el? Trăise măcar? Se ducea la școală, citea cărți, în sinea lui își făgăduia ceva de la viață, avea aspirații neclare, prieteni obișnuiți. Într-un cuvînt, era altul. Altul decît acum.

Acasă, totul se repetă punct cu punct, plicticos și minuțios, ca de obicei. Lumina becului de deasupra mesei de bucătărie îl făcu să clipească nervos. Părinții ședeau pe scaune, unul în fața celuilalt, și tăceau. Pe bufet, cînta în surdină aparatul de radio cu undele scurte amputate, pe al cărui buton afirma un bilețel de carton cu inscripția: „Nu uita că ascultarea posturilor de radio străine se pedepsește cu închisoarea sau moartea!" Mama țesea pe ciupercuța de lemn ciorapii destrămați. Ce se mai jucase în copilărie cu ciupercuța asta! își aminti fără să vrea. Și deodată îi veni în minte că bătrînii se înțeleseseră asupra unui joc. Jocul de-a liniștea. Bine! S-a făcut! Intră și el în acest joc; căscă ostentativ și începu să caute ceva de mîncare. Abia în clipa în care, absent, își bea zeama neagră și rară, ce duhnea a cicoare, prefăcîndu-se că nimic nu-l interesa mai mult decît cana aceea cioncănită, de tinichea, se auzi glasul tatii:

— N-ai nimic să ne spui, Paul? întrebă el, așezînd cartea deschisă pe fața de masă.

— Nu... nu văd ce — răspunse Paul, după ce pusese cana goală pe masă.

— Umbli ca un lunatic. Ai optsprezece ani, dar tare mi-e teamă că-ți mai lipsește încă multă minte. Știi doar ce s-a întîmplat. Mai înțelept ar fi să stai acasă...

Bătrînul amuți în clipa în care surprinse privirea băiatului. Nu descoperi în ea decît dezaprobare: o dezaprobare mută și încăpățînată, față de spusele lui.

— Nu știu ce aveți mereu cu mine — rosti Paul și se ridică de pe scaun.

Apăsă pe clanță și fără să mai scoată un cuvînt, se strecură în odăița lui, trîntind în urmă ușa cu o violență nedorită.

Cînd părinții rămaseră singuri, mama lăsă din mînă ciupercuța de lemn, care căzu zgomotos pe masă și, pe deasupra ochelarilor cu rama de os, se uită tăcută la soțul ei.

Acesta se ridicase și el, pregătindu-se să se ducă la culcare.

— Nu, nu știe să mintă. Și nici nu vrea — spusese el ca pentru sine. Încă nu!

Strînse din umeri dezorientat și închise cartea, zgomotos.

★

În afara mîniei neputincioase care clocotea în inima oricui, sentimentul precumpănitor, în zilele care au urmat, a fost frica. Acoperise orașul ca o pilotă țărănească nălădită de sudoare, sub care te apasă visurile cele mai urite. Omul o simțea sub piele, în preajma inimii, în timpul mesei, în somn, cînd își îmbrățișa iubita, cînd își purta în brațe pruncul.

Fîlfîiau din megafoanele atîrnate pe străzi, din coloanele ziarelor.

— La ce te gîndești? îl întreba ea, ori de cîte ori îl surprindea posomorît și îngîndurat, cu fruntea încrețită de riduri.

Atunci el își petrecea palma peste obraji, își impunea un zîmbet palid, dar neconvingător:

— La prostii! Griji obișnuite... nimic deosebit.

Dar își dădea seama că nu era în stare s-o înșele. O ridica în brațe, îi închidea ochii cu buzele, apoi își cufunda fața în părul ei, refugiindu-se în bezna aceea mătăsoasă și parfumată, pentru a scăpa de gîndurile care săpau în el fără încetare.

„Ah dacă ai ști — își spunea în sinea lui — dacă ai bănui măcar..."

Iunie își sulla dogoarea fierbinte pe străzi, parcurile străluceau în risipa de culori a florilor de vară, cărăbușii se cățărau pe degetul întins și își desfăceau aripioarele, la fel ca altădată. Era ceva crud în această totală nepăsare a naturii; sub razele fierbinți ale soarelui, proaspete și efervescente, părea cuprinsă de delir, în timp ce ecourile salvelor de pușcă se revărsau peste oraș, dinspre poligonul de la Kobylisy. Plutoanele de execuție ale comandamentului teritorial nazist nu mai pridideau de atîta zor. Țevile puștilor n-apucau să se răcească.

..de asemenea vor fi împușcate persoanele care...

— Te iubesc — îi șoptea ea printre sărutări. Se îmbrățișau cu aceeași sete nepotolită, dar gîndurile obsedante îl urmăreau chiar și atunci cînd simțea atingerea buzelor ei. Pe dinaintea ochilor i se perindau liste cu nume obișnuite, din cele mai comune, nume pe care ar fi putut să le poarte oricine.

Se înșirau pe primele pagini ale ziarelor, printre declarațiile gîfîite ale guvernului protectoratului și comunicatul comandamentului suprem al forțelor armate asupra bătăliei de lîngă Harkov; puteau fi citite pe afișele lipite alături de programele de cinema și reclamele pentru apa de gură. Exprimarea de motive era scurtă și nimicitoare: condamnații au oferit cu bună știință adăpost unor persoane nedeclarate la poliție — poc! — au probat atentatul — poc! — au îndemnat populația să-i sprijine pe autorii atentatului — poc, poc! — condamnați pentru port ilegal de arme — poc! — te iubesc!

Doamne sfinte, pentru ce motive mai au de gînd să împuște? Pentru o privire, pentru un sușin, pentru port ilegal de viață!

. . . . . .

Te iubesc...

Nume, nume și iar nume. Și adrese. Și împușcături.

Acum pînă și lucrătorul Cepek a lăsat-o mai moale cu comentariile lui. În fiecare dimineață, după tradiționala lectură a ziarului, se ridica solemn în picioare, își îndrepta spinarea încovoiată de anii aplecați deasupra mașinii de cusut, își scotea, în liniștea apăsătoare a întregului atelier, capca, și închina un moment de tăcere celor executați.

Era atît de patetic gestul lui, încît ceilalți simțeau cum îi treceau fiori de gheață.

Paul citea listele cu o încordare mută. Se oprea în dreptul afișelor, cu răsuflarea tăiată, ochii îi lunecau peste numele tipărite; mîna dreaptă în buzunar, pumnul strîns, maxilarele încleștate. Soarele de iunie își sprijinea razele în apatele lui, cămașa îi era leoarcă de sudoare. Fugea din fața acestor afișe cu trupul cuprins de o puternică moleșeală; dar a doua zi, apăreau altele, jilave încă de pap, mai cuprinzătoare, cu nume noi. Fără prea mare efort de imaginație, își închipuia printre ele și numele lui. Sub al lui, al tatii, al mamei; iar ceva mai încolo, al lui Cepek. Antonin Cepek, muncitor croitor, domiciliat în... etc. etc. Apoi numele ei! Și al cui încă? Cu nimic nu s-ar fi deosebit aceste nume de ale celorlalți, iar ochii ar fi alunecat peste ele cu un interes fugitiv, apoi cunoscuta salvă de puști, al cărei ecou, de data aceasta, n-ar mai fi apucat să-l audă...

Casa, apăsată de o încordare tăcută, îi devenise insuportabilă. Trăia acum la intersecția celor două priviri, încercuit de un interes mut, pe care îl ocolea cît putea. Mai rămăseseră străzile albite de soare, aparent indiferente. Caldarîmul încins. Totul se petrecea sub pojghița feței, printre ochea-de piezișe. În cuvinte rostite doar din colțul gurii, și numai după o atentă privire împrejur. Roțile tramvaielor, suferind de subalimentație cronică de ulei, gemeau întristător, urletele claxoanelor îți răzdeleau creierul. Geamurile vitrinelor reflectau o imagine ștearsă a siluetei adolescentului care trecea prin fața lor, agale, cu mîinile în buzunare; răcoarea pasajelor și a gangurilor, mirosul înțepător al closetelor publice, dogoarea cheiului descoperit și apa rîului molcomită de căldura înăbușitoare. Un soldat invalid se căznea să surprindă, cu un aparat ieftin, imaginea Hradului. Clipește din ochi, orbit de soare, satisfăcut de soarta lui; apasă pe declanșator. Avea o înfățișare blajină, liniștită și de bună seamă că această cunoscută vedere, de mii de ori contemplată, pictată și răsfotografiată, o va trimite la el acasă, însoțită de răsuflatele cuvinte: „Meine liebste Monika!"[1])

Bătăile de tobă aminteau organizarea unor manifestații. O haită de miniștri imblînziți se ducea în toată Europa ca gîndacii, ca lăcustele hămesite. Nu mai există scăpare decît sub pămînt, cu o gaură rotundă în țeastă. Îl scutură un fior rece, bolnăvicios. Abia acum începuse să simtă unde trăia — un lucru de care nu-și dăduse seama pînă atunci. O cușcă!

Te iubesc!

Trebuia să facă ceva. Dar ce? Să se căsătorească cu ea, de pildă! Ar fi ajutat la ceva? Naiv, se informase, cu prudență, și asupra acestei posibilități. Nu — inutil! Acum ea era în afara oricărei legi; era în aer, oficial nu mai exista nici ca evreică. Și toate drumurile înapoi erau blocate. Încetă să se mai ocupe de tot ceea ce nu era legat de ființa ei; examenele orale se apropiau amenințător; pe el însă îl lăsau indiferent. Nici cu prietenii nu se mai întîlnea; din cînd în cînd, cîte unul mai întreprinzător ciocănea cu putere în ușă; atunci cei doi din odăiță își opreau răsuflarea. Nu le deschidea, îi ocolea. Încetase să și citească, și nici stelele nu-l mai atrăgeau. De ce să-mi pierd vremea cu ele? Ce-mi pasă mie de ele acum, cînd nici măcar pe propria-mi viață nu sînt stăpîn?

. . . . . .

Cel mai rău era însă acasă. Paulică încoa, Paulică încolo! Asta era, firește, mama. Ce dracu', doar nu mai sînt un copil! Mama era de-a dreptul imposibilă! Dar supără-te pe ea dacă poți! O vedea serile cum ședea în bucătărie, singură, aplecată asupra bibliei și cum în șoaptă, cu ochii întredeschiși și mîinile împreunate, stătea de vorbă cu dumnezeul ei. Ah! Îi venea să plîngă ca un băiețandru! Mătușa Beta scrie să vii să-ți petreci vacanța la ei. O să le ajuți la seceris; vezi ce frumos se poartă acum cu noi? La vară! Știu ce are să fie la vară! — Paulică! Taci, te rog, și nu mă necăji! — De cînd obiceiul ăsta să-ți duc masa de seară la tine în odaie? Întotdeauna am mîncat împreună! Ce-i cu tine, copilul meu? Ești bolnav? Iar pleci? Unde te duci? — Minciuni și iar minciuni! Se văzu nevoit să-i înhame la ele și pe prietenii lui, care îi acopereau plimbările nocturne; dar aceștia, la rîndul lor, ardeau de curiozitate. Din cînd în cînd își întorcea din mers privirea să vadă dacă nu-l urmăreau. Tata tăcea cu inversunare, cu un aer distant și jignit. Nu se mai înțelegeau, dar Paul simțea cum nu-l scăpau o clipă din ochi. Era în așteptare.

Odată, pe asfințite, cînd se ducea spre ea, se opri puțin la un colț de stradă și își aruncă, peste umeri, privirea înapoi; îl zări, nu departe de el. Mergea grăbit în urma lui, tîrîndu-și piciorul drept, simplu, în scurteica lui de stofă păroasă, cu pălăria peste părul cărunt și rar. La primul val de mînie, Paul grăbi pasul. Mergea din ce în ce mai repede. Aproape că alerga. Din fugă, își întoarse capul și, cu o spaimă penibilă, constată că și tatăl lui alerga. Ce spectacol îngrozitor! O fugă gîfîită de om bătrîn și infirm ce abia își trăgea răsuflarea. Uf! O coti după un colț ca un șfrengar, se strecură într-un gang și se ascunse în spatele porții. Cu inima bătîndu-i sălbatec în piept, își urmări părintele prin crăpătura ușii întredeschise. Îl văzu rotindu-și întristat privirile prin stradă, în timp ce întunericul se lăsa pe nesimțite; sufla din greu și se învîrtea în loc, ca un dop de undiță pe luciul apei, gîrbovit de bătrînețe, istovit de hăituiala aceea rușinoasă. Își ștergea cu batista fruntea nădușită, iar cu pălăria își făcea vînt să se răcorească. I se păru deodată nespus de îmbătrînit și părăsit, micșorat și încinchit de griji acest croitoraș obosit, acest meseriaș mărunt și lipsit de noroc, care trăia și respira numai pentru ai săi. Trebui să facă un efort ca să nu țîșnească din ascunzișul lui și să nu i se agațe plîngînd de gît. Tata! Ce poți tu să-mi spui? Nimic! Mi-e frică de teama ta, abia o suport pe a mea, mi-e teamă de ochii tăi. Mi-ai vorbit despre rațiune, știu, dar la ce-mi poate folosi ea mie, acum? La urma urmei, ce e rațiunea? Unde e? O ai tu? O am eu? Nu știu, stau și mă întreb, tată! Cu rațiunea n-aș putea decît s-o alung. S-o izgonesc din adăpostul ei. Poate chiar... s-o și omor. Mi-aș putea spune: din motive de autoapărare. Încet, în liniște și cu premeditare. Apoi s-o iau în brațe, s-o scot în beznă și s-o arunc, ca un laș, peste zidul cimitirului. Acum, nicăieri în altă parte, n-ar mai fi primită. Ea nu mai aparține nimănui. Numai mie. Și întunericului.

În seara aceea auzură un ciocănit ușor în ușa dinspre culoar. Paul duse degetul la gură, stinse lampa și-și reținu răsuflarea. Recunoscu vocea lui: — Paul! Întunericul îi adăpostea. Clipa aceea, cînd bătrînul zăbovi în spatele ușii, i se păru o veșnicie. Paul auzi bătăile inimii ei.

Îi puse mîna pe piept și îi simți zvîcnirile sperlate sub palmă.

Dar omul de după ușă nu se dădu bătut cu una cu două. Intră pe cealaltă scară, în atelierul său, și începu să bată în ușa ce dădea dintr-acolo. Zadarnic. Ușa era încuiată. Cheia stătea țeapănă în broască. Clanța alunecă ușor, în jos, în sus și iar în jos și în sus. Dar nu cedă.

Bătrînul plecă, dar plăcerea acelei seri se mistuise. De undeva, de jos, se auzi un zgomot de ușă trîntită.

Ea nu mai încercă să-l rețină cînd el se ridică de pe divan, tras la față, pregătindu-se de plecare. Își dădea seama ce era în sufletul lui. Un amestec penibil de stupoare și spaimă, o rușine grea, ce-i stătea ca un nod în gît. O mîngîie ușor pe păr și pe fața-i miji un zîmbet chinuit.

Ea dădu din cap și răspunse la rîndul ei cu un zîmbet trist. Îl înțelegea.

★

În seara aceea se retrase fără să mănînce în odăița lui, se trînti pe pat, sleit de puteri, dar somnul nu se lipea de el; zăcea întins pe spate, cu mîinile sub ceafă și nu era în stare nici măcar să stingă lampa. Deodată auzi scîrțîitul ușii; nu deschise ochii. Se prefăcu că doarme. Știa bine cine intrase. Printre genele întredeschise îi vedea fața sub săgețile razelor de lumină. Se aplecă asupra lui cu fața acum obosită, brăzdată de cute; ochii bătrînului încercau să-i citească pe față gîndurile. Îl auzea de aproape răsuflarea înăbușită.

— Paul...

Strînse pleoapele cu nădejde și se străduí să respire uniform prefăcîndu-se că doarme. Undeva, în adîncul pieptului, îl apăsa plînsul. Ca o piatră acoperită de mizgă. Mint! Îl mint pe el, care m-a învățat să spun întotdeauna adevărul. De ce m-a învățat așa, cînd eu acuma mint și trebuie să mint!

— Paul, dormi? M-auzi, băiete?

Palma ofilită a croitorului îi alunecă pe păr, ușoară ca o adiere de vînt, apoi el stinse lampa de deasupra capului. Și bătrînul, mergînd în vîrful picioarelor și scoțînd un oftat abia perceptibil, se întoarse în bucătărie să-și continue lectura ziarului, a cărui primă pagină anunța, deasupra unei urîțe fotografii încadrate în chenar negru, că SS Obergruppenfuehrerul Heydrich murise în urma rănilor grave pricinuite de atacul criminal.

★

Zgomotul vieții cotidiene răzbătea pînă aici, de departe. Nu stînjenea. Cheagul de spaimă și deznădejde pe care-l purta toată ziua în el, cînd rămînea singur, era spălat de o singură atingere, de un sărut, o mișcare din gene. În zilele acelea viața lui era împărțită între două existențe foarte puțin asemănătoare.

Între ele se ridica un zid.

Aici trăiau împreună serile acelea dulci de iunie, singuri, cu stelele și răsuflarea lor, fericiți unul de existența celuilalt; în jurul lor respira bătrîna casă. Vorbeau în șoaptă, adeseori se tachinau, îndrugau vrute și nevrute, și rideau pe îndelete, pentru că, potrivit firescului tinereții, în ei mai sălășluia totuși bucuria de viață. În asemenea clipe li se părea că totul mergea strună, că au izbutit să scape de ceva urît, că se pierduseră între zidurile orașului și acum se odihneau în deplină siguranță.

Da, siguranță! Cinci pași înainte, cinci pași înapoi.

Din cînd în cînd el amuțea, nemaigăsind cuvinte și atunci îi vorbea din ochi: Vezi tu.. nici n-am știut că pe lumea asta poate fi ceva așa de frumos — înainte de a te întîlni, pentru mine totul nu era decît indiferență... așteptare și... iar așteptare. Prostii! La paisprezece ani visam o aventură dulceagă: eram pilot și deasupra Oceanului Pacific am salvat o fată nespus de frumoasă... apoi m-am îndrăgostit de ea și am luat-o de soție. I-am născocit chiar și un nume. Văzusem, poate, toate astea undeva, la vreun cinematograf. Caraghios, nu? Nu-ți semăna de loc. N-a fost decît o umbră de care astăzi mă rușinez. Acum ești aici tu, te sprijini de umărul meu și părul tău miroase atît de plăcut. A ce miroase oare?

În asemenea clipe timpul se oprea în loc și între ei se desfășura un dialog fără cuvinte, o înlănțuire de imagini mute. Umblau lipiți unul de altul pe alte drumuri decît acelea care se încrucișează acolo jos, dincolo de fereastră; lumea se ineca în potopul luminii solare și pămîntul era sigur sub picioarele lor. Alergau împreună pe o coștișă năpădită de iarbă, vîntul tăios de munte se juca prin părul ei și-l despletea. Deasupra lor, pajiștea bătută de vînturi a cerului albastru. Ah, și cum știa ea să rîdă! Un rîs al cărui ecou răsuna în cascade peste văi. O ridica în brațe. O așeza în iarba înaltă și se lipea de ea ca să poată contempla de aproape buzele acelea vii, umede și tremurătoare, genele ei întredeschise, în spatele cărora scăpăra o lucire neagră ca tăciunele stins. Își lăsa fața pe pieptu-i dezgolit, pe sinii ei zvîcnitori și închidea ochii. Auzi lumea cum freamătă? Ah, cum sună! Ești aici, lîngă mine? Simțea apăsarea ușoară a sînilor, o trăgea mai aproape de el și amîndoi aveau senzația că pămîntul pornea să se miște sub ei, îl legăna cu brațele lui puternice și sigure și totul în jur se cufunda în tăcere. Înotau într-o apă verzule și străvezie, ea, la cinci metri înaintea lui, se întorcea și-i flutura din mînă. Unde am văzut toate astea? îl frămînta gîndul. De unde cunosc iazul cu malurile acoperite de stuf, închis între luncile drepte și netede, aleea de plopi cu drumul bătătorit ce se pierdea în umbra albă a crîngului de mesteceni? Unde era această lume? Cum se putea ajunge la ea? Apoi totul revenea de la început; stăteau înghesuiți unul lîngă altul pe culoarul îngust al vagonului de cale ferată, și peisajul ce se desfășura dincolo de fereastră era cînd alb, cînd cafeniu, cînd aurliu...

. . . . . .

— Spune-mi: tu știi să dansezi?

— Ce... ce-ți veni... răspunse el încurcat. Știu... așa și așa. Oricît, am fost și eu pe la saloanele de dans...

— Mie mi-a fost interzis. Am avut o rochie frumoasă, dar pînă la urmă mama a trebuit să mi-o prefacă. Să dansez m-a învățat tata.

— Pe mine lucrul ăsta nu prea m-a amuzat. Asta-i distracție făcută parcă anume pentru fîfîizoni și fandosiți. Să-ți trîntești în chică o creastă de cocoș și alte aiureli. Întotdeauna înainte de începerea seratei, mulți o ștergeau la toaletă. Eu, după ei...

— Mie grozav mi-a plăcut să dansez.

— Și, mă rog, unde dansați voi, de fapt? întrebă neîncrezător.

— Acasă, unde în altă parte? În hol. Lăsam camuflajul, nimeni nu trebuia să ne vadă, și nici să ne audă. Mama se așeza la pian și cînta un vals, iar tata îmi arăta pașii. Un, doi trei, îmta-ta, îmta-ta, se pricepea grozav; curînd am învățat și eu. E ușor. Au vrut să-mi facă o bucurie. Hai, vrei să dansăm împreună?

— Tu ai înnebunit de-a binelea! Căscă niște ochi mirați, dar n-apucă să se mire prea mult, că ea și sărise de pe divan, în papuci, trăgîndu-l și pe el după dînsa. Se ridică fără nici un chef, scărpinîndu-se în capul ciufulit și opunîndu-i o ușoară rezistență.

— Paul, dacă ai ști ce mult doresc! îl implură ea cu obrajii aprinși, cuprinsă deodată de o emoție greu de înțeles — nu ne vede nimeni și eu... eu mă simt aici lîngă tine nespus de fericită! Știi ce? Hai să-ți arăt ceva! Așteaptă puțin! Mă întorc numaidecît, între timp tu încearcă să prinzi la radio o muzică de dans, vrei?

Pînă să se dezmeticească, ea învîrti cheia în ușă, se strecură în atelierul întunecat și aprinse lumina.

El rămase uluit, uitîndu-se după ea, și se înspăimîntă.

— Pentru Dumnezeu, stinge! Nu-i lăsat camuflajul! Stinge lumina!

Răsuci butonul cutiei caraghioase de pe pervazul ferestrei, încercînd zadarnic să găsească o muzică după care să se poată face cîțiva pași de dans.

În afara hîrîiturilor și pocnițurilor, tot ce se putea prinde la postul de radio Praga erau niște sunete lugubre și triste de trompetă și un duduit prelung de tobă. Se transmitea reportajul transportării de la spital la Hrad a trupului neînsuflețit al protectorului.

Fiori de gheață îl trecură pe șira spinării. Învîrti repede butonul, închise aparatul și răsuflă ușurat.

Cînd se întoarse, nu putu să-și stăpînească rîsul. Ea stătea proțăpită în pragul ușii, într-o ținută de-a dreptul caraghioasă; trăsese la iuțeală de pe un manechin de croitorie o haină aproape terminată, cu mînecile prinse numai în ace, și se îmbrăcase cu ea. Îi era mult prea mare, pumnii ei micuți dispăruseră de tot în mînecile largi, bărbătești; umerii îndesați cu vată atîrnau în jos de gre tate, iar lungimea hainei îi ajungea pînă mai jos de genunchi.

De uimire, își împreună mîinile deasupra capului:

— Țineți-mă, oameni buni, că nu mai pot! Ce-i halul ăsta pe tine, fetițo?

— Nu cumva nu-ți plac? spuse ea și se înecă rîzînd de fericire. Apoi, cu pași curtenitori de menuet, se apropie de el țanțoșă și-i făcu o plecăciune adîncă:

— Îmi permiteți, milord, să vă solicit dansul următor?

— Cu plăcere — răspunse el, complăcîndu-se în jocul ei. Arboră o mînă gravă, plină de importanță. Dar știți, lady, programul muzical l-am uitat pe pian, acasă. Muzică nu vom avea!

Îi scoase haina aceea caraghioasă, cusută dintr-o stofă ce foșnea de atîta lemn și celofibră. Cu o stîngăcie caracteristică bărbaților, o cuprinse de mijloc și începu să fluiere în surdină un vals banal care îi mai persista în minte de la seratele dansante. Îmta-ta, îmta-ta — se învîrtea în piruete scurte, în spațiul îngust dintre divanul cu arcurile uzate, măsuța și scăunelul desclețat; gîfîind, abia trăgîndu-și răsuflarea, deveniră deodată gravi, preocupați de jocul de-a viața; dansau și umbra pîntecoasă a celor două trupuri lipite aluneca pe pereți, se cățăra pe tavan, filfîia în aer, se frîngea în colțuri; lumina și umbra cădeau alternativ pe chipul ei în timpul piruetelor. Deodată i se păru că o vede altfel. Se lipise de el cu capul lăsat pe spate, cu ochii și buzele întredeschise.

Și era atît de suplă, înfierbîntată de mișcarea ritmică, fragilă și ușoară, nefiresc de ușoară, ca o libelulă, ca un fulg de zăpadă sau ca suflarea omenească.

Se împiedică de valiloara ei și își pierdu echilibrul. Ea îi alunecă din brațe și căzu pe divan cu fața în sus.

El se prăbușí peste ea ca un copac retezat din rădăcină și amîndoi izbucniră, simultan, într-un hohot năvalnic de rîs. Se jucă cu mîinile prin părul ei bogat.

— Sîntem niște nebuni!

— Și ce! Și ce dacă sîntem...

Rîsul se stinse, subit.

— Ester...

— Da...?

În clipa aceea, el nu-i mai recunoscu ochii. Luceau de febră. Îl contemplă, hipnotizat de strălucirea lor stranie; răsuflarea i se opri cînd simți trupul ei fierbinte, încins încă de dans.

Sinii îi săltau de emoție.

Apoi, pe neașteptate, ea îl îmbrățișă violent. Îl strînse cu putere la pieptul ei, cu o forță străină, nebănuită, și își cufundă buzele adînc în buzele lui. El închise fără voie ochii și nu mai îndrăzni să facă vreo mișcare.

— Dragul meu... — auzi el ca într-un vis amețitor șoaptele ei pline de tandrețe și teamă; dragul meu... să nu mă părăsești... niciodată... Paul, dragul meu! Aș vrea să mă culbăresc în tine, să mă ascund de toate...

O strînse la pieptul lui cu toată puterea. Focul se încingea în ei deopotrivă, le tulbura mințile. Totul se mistuia, se risipea; nu rămînea pentru el decît ea, focarul dătător de viață. Visul lui se asemăna cu un zbor amețitor. O mîngîie pe obraji cu o tandrețe aspră, orbit de senzații necunoscute. Ah, inima lui! Bătea deasupra ei ca un clopot. Și răsuflarea ei! I se prelingea pe fața aprinsă, i se furișa tulburător printre firele de păr, spre tîmple. Abia cînd își lăsă buzele pe pieptu-i dezgolit, între sînii ei cu sfîrcurile micuțe, ea își încordă tot trupul într-o supremă sforțare și se apără cu înverșunare.

. . . . . .

Îi căută capul bîjbîind prin întuneric, îi umblă cu degetele prin păr, o scutură ușor, dar tot ceea ce trăiseră cu cîteva clipe în urmă se dusese pentru totdeauna. Nu fură în stare să ascundă acest lucru. Nici nu voiau.

Ea își lăsă capul pe pieptul lui și își lipi urechea în partea inimii.

— Ce-ți mai veni?

— Ascult. Ascult cum bate. O inimă vie. Stai, nu te mișca, să pot auzi. Acum, buf-buf! Ca o pompă. Ce poftă aș avea s-o sărut, dacă aș putea...

— Ești o zăpăcită. De ce n-ar bate, ce lucru grozav vezi tu în asta?

— Cînd omul moare, nu mai bate...

— Și ce ți se pare atît de ciudat? replică el, morocănos.

— Nimic, știu. Și respirația se oprește. Pe mine, cel mai mult mă înspăimîntă că n-am să mai pot respira. Uneori, cînd mi-e inima grea, îmi zic: „Ah, fetiță prostuță ce ești, nu vezi că respiri, că poți respira? Ce voluptate, ajunge numai să-ți dai seama la timp. Hai să încercăm împreună, vrei? Respiră... inspiră adînc, așa, ah! simți aerul? Și în timpul acesta spune-ți în gînd: Respir, respir, încă respir... sînt bogat..."

Fără voie, se lăsă prins de ideea ei năstrușnică. Traseră adînc din aerul umed al nopții de iunie. Era ca un fel de scurt exercițiu de inviorare nocturnă, din cele mai comune, care putea ispiti pe oricine. Ne prostim, își zicea el în sinea lui, dar fie: respiră, respiră Ester, te implor, respiră pe această lume și nu te mai opri niciodată fie chiar și numai pentru mine — respiră! La un moment dat se ridică și se duse să închidă fereastra.

— Nu lăsa camuflajul, vreau să văd cerul! Mă simt aici ca într-o văgăună. Urăsc întunericul.

— Și eu!

Îi făcu pe plac și reveni pe divan; își aprinse o țigară și lumina roșie se legăna deasupra lor ca o geamandură pe luciul unei ape unduite. O cuprinse cu mîna stîngă pe după umeri, încercînd să-și îndrepte gîndurile pe făgașul preocupărilor comune. Ura cu toată ființa lui reflecțiile acelea

Desene de TIA PELTZ

Jan Otcenasek (născut la 19 noiembrie 1924) este astăzi unul dintre cei mai de seamă scriitori ai Cehoslovaciei socialiste. Prozator de mari resurse, el și-a îndreptat atenția, de la începutul activității sale scriitoricești, spre actualitate, socotind, pe bună dreptate, că aceasta îi oferă un vast cîmp de inspirație. Primul său roman **Cu pasul mare**, apărut în anul 1952, înfățișează eforturile depuse de clasa muncitoare cehoslovacă pentru îndeplinirea primului plan cincinal. Coordonatele acțiunii sînt determinate de noile condiții de viață care s-au statornicit în țară după memorabilele evenimente din februarie 1948. Într-un roman de mare răsunet, **Cetățeanul Brych** (1955), distins cu premiul de stat, Otcenasek dezvăluie modul în care aceleași evenimente s-au răsfrînt în conștiința intelectualității cehoslovace.

Cu **Romeo, Julieta și întunericul** (1958), autorul devine cunoscut și peste hotare. Cadrul romanului îl constituie vremurile sumbre ale ocupației fasciste; eroii sînt doi adolescenți care descoperă, în condițiile barbariei, dragostea. Pentru Paul, un tînăr ceh, absolvent de liceu, și Ester, o tînără evreică, care urma să plece pe drumul fără de întoarcere al lagărului de la Terezin, dragostea este o sursă de bucurii intense, dar și de mari primejdii.

Dragostea lor se petrece între cei patru pereți ai odăiței de elev a lui Paul, pe care bătrînul lui tată i-o amenajase în spatele atelierului său de croitorie. Ascunzătoarea e o mică oază în mijlocul unui deșert. Afară domnește teroarea ocupației: hitleriști patrulînd pe străzi, afișe care anunță executarea a mii de patrioți, lagărul de la Terezin, trădătorii care ascultă și transmit șoaptele.

Romeo, Julieta și întunericul — din care reproducem în această pagină cîteva fragmente — subliniază maturitatea artistică a autorului ei, care a reușit să transmită milioanelor de cititori din lumea întreagă — a fost tradusă în 18 limbi — un mesaj vibrant.

Menționăm că **Romeo, Julieta și întunericul** se află în curs de apariție la Editura tineretului.

și să primească porunca de la noul stăpîn, cu o pompoasă și interminabilă titulatură. Se trăia sub teroare.

Paul își sprijini capul în palme. Stătea pe chei, așezat pe o barcă răsunată, la umbra unei arcade de pod; un cățeluș rătăcit se apropie de el, gudurîndu-se; îi mirosi atent pantalonii, dar se îndepărtă numaidecît de omul acesta inert și porni în căutarea stăpînului.

Dacă o descoperă, dacă o găsește acolo, ce se va întîmpla?

Ce întrebare prostească! Pentru asta fusese fixată doar o taxă oficială: o vor împușca fără milă, ca pe o vită. O vor tîri cu forța din adăpost, la lumină; apoi au să urmeze: el, tata, mama, poate și Cepek, și ucenicul Pepik, toți, chiar și acei care nu bănuiesc nimic; s-ar putea să i urmărească și pe colegii lui de școală, să-l înhațe pe Vojta, pe Kemil, pe Pidia, pe dirigintele clasei... și Dumnezeu mai știe pe cine!

Totul se năruia peste spinarea lui. Un munte, un munte de piatră. Îl pătrunsese spaima atît de înflorătoare, încît ar fi dorit să se despoaie de propria lui piele ca de o îmbrăcăminte îmbibată de microbul unei boli contagioase. Și ea, care nu știe nimic! Nici nu trebuia să știe, taina asta trebuie s-o poarte el singur în lume, căci dacă ar fi aflat ea ceva, primejdia ar fi devenit și mai mare.

Nimeni nu trebuia să știe nimic! Chiar nimeni? Cît timp va mai putea oare să o ducă în felul acesta? Și cum? Cînd nervii lui nu vor mai rezista și va începe să urle? Cînd va înnebuni ea de groază, între cei patru pereți goi ai odăiței? Dar nu, ea trebuie să supraviețuiască, trebuie, altfel totul și-ar pierde orice rațiune. Cînd se va sfîrși odată cu toate astea? Cînd se va termina acest război? Cînd își vor lua tălpășița? Se gîndea acum la ei, altfel decît înainte, cu o ură vecină cu furia, cu o sete arzătoare de a lupta împotriva tuturor. Ah, să fi avut o mitralieră! S-o fi îndreptat spre piepturile lor umflate pe care zornăiau decorațiile! Să fi apăsat pe trăgaci — tra-ta-ta-ta! — să fi aruncat cu grenade asupra lor; da, să se bată cu ei ca o fiară încolțită — să facă ceva, să facă ceva!

— Ce crezi, domnule Cepek — îl întrebă într-o zi pe lucrător, cu prefăcută indiferență — cînd se va sfîrși cu povestea asta?

— Ce anume? Ce să se sfîrșească, tinere?

— Ce, războiul! Ce altceva!

— A, da! Războiul ăsta afurisit...

Potrivit obiceiului, lucrătorul își roteşte privirile prin atelier, își freacă firele rare de pe bărbie cu aerul omului care gîndește, lasă foarfeca pe masă și face din ochi, conspirativ.

— La toamnă, rusul îi face marf, ține minte ce-ți spun. Pentru asta, băiete, pun capu!

. . . . . .

Într-una din seri se repezi pînă la Vojta, care izbutise să monteze într-un aparat de radio cu două lămpi, amputat de undele scurte, o instalație provizorie. Astfel, cu ușile bine închise, putu să asculte posturile străine. Cele auzite îl mai încurajară puțin, dar sobrietatea comentariilor și a știrilor nu avură darul să-l încînte. Poate chiar dimpotrivă! Pronosticurile erau lipsite de optimismul minunat de simplu al prorocirilor lui Cepek. Ce să întreprindă? Gîndește, gîndește băiete! Să fugă împreună? Dar unde? Încotro? Se apucă să cerceteze în odăița lui harta Europei și-și mușcă neputincios buzele. Am înnebunit de-a binelea! Pretutindeni, unde te uiți, e plin de ei! În nord, în apus, în răsărit, în sud, s-au împrăștiat

[1]) „Iubitei mele Monica" (în limba germană în text) — (n.t.).

NOTE

Un poem agitatoric

Poetul Eugen Jebeleanu publică în ultimul număr al „Contemporanului" un poem de reală forță agitatorică închinat alegerilor. Poemul scoate în relief ideea că viața nouă a poporului eliberat, care a obținut putința de a alege socialismul — se datorește luptei necurmate, eroice, dusă de comuniști în anii asupririi capitaliste. Dramatismul acestei lupte este evocat în accente de mare intensitate lirică, deși mijloacele poetice sînt sobre, lipsite de patetism exterior: **„Ei nu puteau să aleagă, / ei trebuiau / să înainteze / orice-ar fi fost să fie, / prin aparenta placiditate a pietrei, / prin noaptea fluidă devenită deodată oțel, / prin vijelia care îi pindea după / zidul mut / ca o haită ce-și scutură perii metalici. / Ei nu puteau să aleagă, ei trebuiau să străbată / cu traspirația vieții / prin chiar porii pietrei, / prin stinci născînd alte stînci, / prin peșteri căscînd alte peșteri, inele uriașe de monștri, / viitori din viitori infinite".** Imaginea finală transmite sentimentul unei mari împliniri, al siguranței dobîndite prin victoria comuniștilor luptători.

Simplu sau simplist?

„Trei povestiri" de un simplism regretabil, publică într-un număr trecut al revistei „Tribuna" (nr. 9/a.c.) tînărul Pavel Aloanei. Concepute ca niște istorisiri la persoana întîia, ele sînt de fapt niște lungi monologuri fără adîncime și culoare. Intenția autorului n-ar fi în sine lipsită de interes. Este vorba de înfățișarea cîtorva momente din peregrinarea familiei unui cizmar moldovean, gonit de seceta anilor de după război pînă în Transilvania. Desigur, întîmplările privite prin prisma unui băiețel abia răsărit, vioi și naiv în același timp, ar fi putut fi interesante la lectură dacă... dacă băiețelul ar fi fost într-adevăr vioi și nu numai naiv; și dacă, prin intermediul lui, am fi ajuns totuși să ne facem o idee asupra oamenilor pe lîngă care trece, asupra locurilor, asupra împrejurărilor etc. Din păcate, e greu să stabilim la eroii povestirilor o fizionomie, cîteva trăsături psihologice, o identitate chiar aproximativă. Oamenii se împart în categorii mari, buni — răi. Cei plecați în bejenie sînt buni, generoși. Grădinarii, brutarii, cizmarii, precupețele, cei ce cumpără casa familiei etc. în decursul povestirii sînt prezentați sumar, caricatural aproape. Un medic, care îngrijește vederea cizmarului, fiind dintre cei avuți, o face doar „ca să experimenteze niște injecții". Comunistul îi dă băiatului bani să-și cumpere bomboane (gestul e necaracteristic și rămîne și el anonim). Nimeni nu are o înfățișare proprie, oricît de sumar schițată, nici chiar membrii familiei în care mama și sora rămîn niște umbre, iar despre tată aflăm doar că are vederea scurtă.

Vrînd să povestească simplu, Pavel Aloanei n-a povestit decît simplist. Pe seama lui și nu a eroului povestirii trebuie să punem lipsa simțului de observație, stîngăcia în caracterizare, slăbiciunea în construcție...

DUMITRU DEMU — *„Pentru viață"*
(Din „Expoziția regională de pictură și sculptură")

ETIC ȘI ESTETIC

(Urmare din pag. 1)

„esența umană", ci alterarea ei sub imperiul relațiilor capitaliste, mobilizînd în acest scop și pe scriitorii aflați sub influența ei ideologică. Arta „amorală" a burgheziei nu este amorală în sensul absolut al cuvîntului (pentru că o atare artă e imposibilă), ci o artă care tinde să releve cu ajutorul esteticului concepțiile și moralitatea burgheză. Arta realismului socialist, dimpotrivă, militează pentru eliberarea esenței umane, militează implicit pentru triumful conștiinței socialiste, întrucît eliberarea esenței umane, cucerirea de către om a condiției de „om uman", este posibilă numai cu condiția dezvoltării și consolidării construcției socialiste.

Problema concretă, de creație, care se ridică în raport cu această latură a bătăliei ideologice, este aceea de a se vedea în ce măsură, exaltînd bucuria manifestării unor emoții specific umane, scriitorii (mai ales poeții) o fac ținînd seama de condițiunile concret-istorice datorită cărora firea umană are posibilitatea de a se manifesta azi, în țara noastră și în orice țară socialistă, atît de deplin și atît de superb?

Nu intră în planul acestui articol să propunem soluții. Mă voi mărgini să continui într-un fel șirul întrebărilor. In poezia lirică, senzația „eliberării" se traduce deobicei printr-un extaz nestăvilit, contaminatoriu. Tocmai acest extaz (transfigurat în imagini) este forma estetică a aderării la o anumită concepție asupra lumii, la o anumită moralitate. Dar să nu uităm că și individualismul maschează conținutul său burghez tot printr-un soi de elogiu al eliberării individului. Dar în timp ce eliberarea cîștigată în socialism este a omului social, eliberarea preconizată de individualism este asocială, chiar antisocială. Intrebarea e următoarea: optimismul ostentativ, extazul imagistic, bucuria trăirii, în creația poeților tineri, sînt întotdeauna de esență socialistă antiburgheză? Sau în procesul convertirii poziției etico-politice se strecoară — pe neobservate — și vreo „rămășiță" a materialului ideologic preexistent, adică a „individualismului burghez"?

Rezervîndu-mi dreptul de a reveni la „obiect" într-un articol consacrat volumelor recent apărute ale tinerilor poeți, mă limitez a sugera criticii că ar trebui să se ocupe mai mult și de aspectul ideologic pe care am încercat să-l înfățișăm.

Mihai NOVICOV

(Continuare în nr. viitor)

Erotismul și arta

(Urmare din pag. 1)

Evei? Dar atîtea și atîtea ilustrații de Holbein, ca să nu mai vorbim de celebrele desene licențioase ale maeștrilor italieni, aflate la dispoziția oricui în conștiincioase reproduceri germane? Iată dar că erotismul în artă nu e nici nou și nu reprezintă nici un fel de revoluție, cum opinează Denis de Rougemont.

*E adevărat însă că literatura și arta Occidentului manifestă în acest domeniu și simptome fără precedent, vădind înclinații spre paroxism și obsesie sexuală, dar din turnura ambiguă a frazelor menite să le constate, trebuiesc detașate două categorii distincte și alogene: scriitorii serioși și publicul. Filozoful francez spune că un european cultivat nu va putea să nu vadă în Proust, Musil, Lawrence, Breton, Miller decît freamătul obscur al unor aberații sexuale cupabile să-l indigneze și să-l neliniștească. Cu permisiunea d-sale, mă consider un european cultivat, dar mărturisesc că, neavînd înclinație spre deliciul nocturn al cercetării paginilor la lumină, cînd imaginația surescitată caută în hîrtie filigranul propriilor tale refulări, am văzut întotdeauna în Proust altceva decît pederastie, în Musil altceva decît incest, iar în Lawrence cu totul altceva decît un De Luxuria. Și nici măcar în Breton n-am putut realiza asemenea dezlănțuiri ale erotismului, ci mai curînd delirul contrafăcut al unui intelectual care și-a alcătuit cu luciditate o mască de inovator, după cum în Nabocov disting cu claritate trucajul, farsa și tentativa scandalului. Faptul că o carte ca Lolita s-a putut vinde în tiraje enorme, deși ilustrează interesul unora pentru literatura perversiunii sexuale, arată totuși, după noi, și aspirația — fie și confuză — a publicului spre cunoașterea celor mai intime resorturi ale existenței umane, aspirație pe care o exploatează fără scrupule o echipă dubioasă de editori abili în ticluirea de etichete înșelătoare. Pentru ca scopurile lor financiare să fie disimulate, asemenea editori caută să-și asimileze clientela cu marii scriitori de la începutul secolului sau cu cei de astăzi care, preocupați de problematica omului contemporan, abordează viața erotică. O încercare de acest fel s-a făcut recent cu ultimul roman al lui Moravia. La Noia, al cărui erou însă nu poate fi pus sub semnul identității cu fauna din cărțile de erotomanie pentru că, după judicioasa observație a criticului italian Vigorelli, cititorul simte în sexualitatea paroxistică a acestui erou un impas al omului singuratic, fără raporturi cu societatea și cu sine însuși: „Valerie mi piaceva, spune eroul, dunque, perchè probabilmente vedevo in lei una specie di incarnazione del sentimento di incomunicabilità di cui soffrivo tanto" *); evident, cititorul nu va putea să nu-și dea seama că remarcabilul scriitor denunță de fapt în acest roman tocmai substratul uman și social al maniei sexuale, drama izolării, grozăvia de sine, de propriul vid sufletesc al individului singuratic, stări de spirit în perimetrul cărora erotismul devine însăși negația sa și care sînt proprii condiției omului înstrăinat, în societatea bazată pe exploatare.*

Scriitorul adevărat are datoria de a nu ocoli aspectele moderne ale iubirii pentru ca ultimele rezidii ale minciunii sexuale să fie spulberate definitiv, dar cititorul așteaptă să vadă în literatura actuală eroi nobili și echilibrați, cultivînd dragostea și voluptatea în toată splendoarea plenitudinii sale și nu trista paradă a perversiunilor cu care îl ispitesc autorii de duzină și negustorii de cărți gata oricînd să trucheze obscenități și să prezinte în ambalaje insinuante operele marilor scriitori de altădată sau de astăzi. Pictorului de asemeni nu-i va refuza nimeni dreptul la cele mai subtile expresii ale voluptății și emoției erotice, dar dacă omul va vibra în fața nudului de o ingenuitate sublimă al lui Renoir sau chiar la acela al lui Modigliani stăpînit de o melancolică sexualitate, va încerca în schimb un sentiment dezagreabil privind cum pe o pînză de Van Dongen o femeie se descompune în tonuri de verde sau cum pe panoul unui suprarealist nudul are în locul sînului drept un fier de călcat!

Sîntem obligați să ascultăm cu atenție toate întrebările omului, dar avem în același timp și datoria de a-i răspunde cinstit.

A. E. BACONSKY

*) *Valeria îmi plăcea deci pentru că, probabil, vedeam în ea un fel de încarnare a sentimentului incomunicabilității de care sufeream atîta.*

De vorbă cu AL. I. GHILIA

(Urmare din pag. 1)

cutăm modalitățile prozei, ar constitui-o analiza romanului Bărăgan de V. Em. Galan. M-a interesat întotdeauna proza acestuia, și-n deosebi Bărăganul. Am citit cartea cu o senzație caracteristică: mi-am dat seama că analiza tipurilor umane, ca și compoziția generală a conflictului nu sînt decît emanația directă a vieții. Spunînd aceasta, nu cred că simplific un proces creator complex pentru că îmi dau seama că un romancier ca V. Em. Galan nu s-a dus în Bărăgan cu un tratat de estetică în buzunar, ci în primul rînd însuflețit de dorința de a rezolva problemele literare ale romanului său în funcție de realitate.

— Totuși, există un element foarte concret în discuția unei opere literare — originalitatea ei. Ce credeți că determină acea sumă de trăsături particulare în stare să recomande personalitatea unică a unui artist?

— După părerea mea, originalitatea unui scriitor constă, în ultimă instanță, în surprinderea crîmpeielor esențiale de viață, în stare să arunce o lumină semnificativă asupra stadiului prezent al conștiinței sociale, și, dacă se poate, asupra viitorului.

— Originalitatea presupune și o anumită expresie care ține de arta propriu zisă, de opera literară. Distingeți asemenea căutări în planul mijloacelor de expresie ale prozatorilor noștri?

— Căutări, căutări... Un romancier autentic e într-o continuă, febrilă căutare, dar nu angajat într-un joc steril. Originalitatea vine din ce ai să spui. Evident, și din modul cum spui... Între ce și cum existînd obligatoriu o perfectă legătură logică și dialectică. După mine, căutările sînt momentele de răgaz dintre două cărți, respirația înainte de a te arunca de pe trambulină. Cu condiția însă ca, odată aruncat să fii tu însuți. Uite ce se întîmplă în plastica tînără. Colegii noștri de penel caută și ei. Vizitează ultima expoziție. Căutări, căutări... Încercăm formule Ciucurencu, formule italiene, franțuzești, mai sînt cîte unii, pe ici, pe colo babiști. Și ce-i cu asta? La Modigliani, ochii enormi, stilizați, intens albaștri sau intens verzi, deschid ferestre adînci spre cunoașterea ființei umane și secretul unei anumite nuanțe de gris nu constă în modul cum îl așterni pe pînză ci în ce anume vrei să exprimi prin el. Pilluță cu al său 1907 interesează în primul rînd prin viziunea contemporană pe care o are asupra evenimentului istoric și nu prin procedeele matissiene sau nematissiene pe care le folosește. Deci cam asta ar fi cu prezenta dilemă: analiză sau epică de acțiune? Nu știu. Nu se poate absolutiza nimic. Înțeleg preocuparea unui scriitor de a-și impune, să zicem, punctul lui de vedere asupra creației, modalitatea sa artistică, dar tot atît de adevărat este că un alt scriitor autentic, oricît de convins ar fi de izbînzile confraților nu va renunța niciodată la propriile lui mijloace prin care și ei pot ajunge la izbînzi similare. Și asta e foarte bine. In coordonatele largi ale realismului socialist este loc pentru orice temperament artistic, pentru cea mai mare diversitate de stiluri, inclusiv aș zice, și pentru romanul de atmosferă.

— Tocmai, cum explicați folosirea procedeului acesta în ultimul dvs. roman Ieșirea din Apocalips?

— L-am scris așa pentru că asta a fost modalitatea artistică cea mai eficientă în transmiterea stării de coșmar, de „apocalips", din anii dictaturii fasciste. Pentru că atmosfera impregnată cu notația psihologică și cu un ritm alert, cinematografic, obținut prin alternanța planurilor, materializează artistic absurdul. Pe de o parte, absurdul (fascismul, războiul) în prezentarea lucrurilor și oamenilor văzuți în planul normal, un absurd care distruge logica și normalul, proiectînd lumea în ireal. Pe de altă parte, prezența lucidității, care se opune, adică prezența puternică a comuniștilor care distrug absurdul în numele logicii și al vieții. O altă carte n-o s-o mai scriu așa. O să scriu așa cum îmi va cere intransigent, înainte de toate, MATERIALUL DE VIAȚĂ. După părerea mea, revenind la dilema „analiză-creație", mi se pare că singurul lucru de care trebuie să ne ferim e să nu absolutizăm. Personal, înclin mai mult spre atmosferă și analiză, dar aici se ridică problema ritmului. Epoca noastră e plină de dinamism, de prefaceri. Foarte adevărat. Dar acest ritm trepidant, acest continuu asalt dat împotriva timpului, constituie de fapt elementul esențial al atmosferei contemporane. Cum Sadoveanu zugrăvea atmosfera vechilor tîrguri prăfuite de provincie prin dilatarea timpului și golirea lui de orice mișcare, cine îl poate opri pe un romancier al realismului socialist să opereze azi cu procedee inverse și să obțină prin ritm și alternanță de planuri, mișcări de mase, etc. un foarte bun roman de atmosferă.

— Personal nefiind implicat, să-i sancționăm pe vinovați, dar să știm: de ce?

— Pentru o proză artistică superioară, obiectivă, criticii făcînd un lucru excelent pentru care nu pot fi îndeajuns felicitați, au deschis focul împotriva tradiționalismului, pășunismului, a tuturor anacronismelor primitive, dar nu știu de ce, pe ici, pe colo, s-a creat prejudecata că și lirismul trebuie pus la stîlpul infamiei. E o falsă înțelegere a problemei. S-a produs o confuzie între esență și aparență. Lirism s-a crezut a fi pur și simplu poezia contrafăcută a reporterilor superficiali, care au compromis, e adevărat, din lipsă de simțire autentică, noțiunea de lirism. S-a uitat faptul că mari opere din literatura română și universală sînt străbătute de un autentic fior liric, care le face cu atît mai tulburătoare și mai apropiate de sufletul cititorilor. Dacă n-ar fi să dau decît cîteva exemple: Sadoveanu, Șolohov, Hemingway, Steinbeck, Faulkner și încă ar fi de ajuns. Nu știu cum să spun, dar decît uscăciune artistică, decît senzația că — citind o carte — umbli prin nisipul Saharei, mai bine, fie chiar și exces

de lirism! Lirismul autentic, de mare suflu, dezgheață și zăpezile Nordului. Dar destul! Încep să mă aprind și eu cînd mă aprind devin liric... liric și sentimental.

— Deci, în ceea ce vă privește, s-ar părea că tot criticii ar avea dreptate...

— Bineînțeles, poți spune altceva despre critici!

Miron DRAGU

Romeo, Julieta și întunericul

zadarnice și inutile despre moarte, care n-aveau decît darul să chinuiască omul, fără rost. Ce i-a venit să înceapă cu ele? Nu era de ajuns că moartea împînzea tot orașul? Dar ea nu avea de unde să știe.

— Ce ai de gînd să faci după război? Vreau să spun, în afară de faptul că vei deveni soția mea?

O simți lipindu-se de el cu recunoștință:

— Soția ta? Paul...

— Da. Ce ți se pare așa de extraordinar? E un lucru firesc.

— Firesc... — repetă ea în șoaptă, ca pentru sine.

— Nu crezi?

— Ba cred. Pe tine te cred. Incolo, pe nimeni, numai pe tine. Știi? Acum eu nu mai am pe nimeni, în afară de tine... Dar totul mi se pare atît de ciudat! Cînd va fi asta? Și ce-ai să te faci cu mine? O să mă mai iubești oare, cînd s-o termina cu povestea asta? Poate că dacă nu ar fi venit nenorocirea asta, nici nu ne-am fi cunoscut și nu ne-am fi iubit cum ne iubim. Ce zici? Poate că am fi trecut pe stradă, unul pe lîngă celălalt, tu ai fi mers cu alta și nici n-ai fi întors capul...

— Asta nu-i adevărat — se apără el, violent.

— Nu știu. Dar totul mi se pare atît de aparte. Și... pe urmă... ne deosebim mult unul de celălalt. Tu ești așa... serios...

— Înainte nu am fost așa...

— ...și puțin cam morocănos. Pe cînd eu...

— Tu ești o zvăpăiată.

— Tata spunea... trăsnită.

— Avea dreptate. Dar mie nu mi pasă. Eu te iubesc cu adevărat. Pe nimeni încă n-am iubit pe lumea asta, așa cum te iubesc pe tine. Crede-mă!

— Și ești fericit aici, lîngă mine?

Ezită să răspundă. Cuvîntul i se păru puțin nelalocul lui, fără rost, artificial, ca dintr-un roman siropos pentru fetele de pension.

Incuviință în tăcere și fugi cu privirea în altă parte. Simți pe ceafă mîna ei mîngîietoare; îl alunecă pe umăr; își întoarse capul și surprinse privirea ei fixă și gravă.

— Eu sînt tare fericită lîngă tine!

. . . . . .

O cuprinse în brațe și îi închise gura cu buzele. Femeie pălăvrăgioaică, își zise în sinea lui. Dar se simțea fericit că era tocmai așa cum era, vioaie și neastîmpărată, clocotind de idei surprinzătoare, plină de o curiozitate nepotolită, de o fantezie uluitoare și cu o variație spontană de dispoziții și sentimente; o idee o fugărea pe cealaltă, abia izbutea să le urmărească.

— Paul — întrebă deodată, ca din senin — dar dincolo de stele ce se mai află?

— Cum adică...? Ce vrei să fie, alte stele. Universul. Nesfîrșitul...

— Și mai departe? Dincolo de toate astea?

— Alte stele, alte lumi, și tot așa mai departe... li se spune galaxii...

— Și acolo e Dumnezeu?

Nu și-a pus niciodată asemenea probleme; pentru un viitor om de știință i se păreau de-a dreptul umilitoare.

— Nu știu — mormăi el, fără nici un chef. Strînse din umeri. Nu m-am gîndit la asta. Știi, eu sînt pentru știință. Celelalte nu sînt decît basme fără cap și fără coadă. Dar tu? Tu crezi în Dumnezeu? In care? In al vostru?

— Eu? Nici eu nu știu. Îți mărturisesc sincer că uneori aproape că aș vrea să existe. Știi, un bătrînel bun și drept, căruia omul să i se poată plînge atunci cînd alți oameni îl persecută fără să știe de ce. E o prostie, nu-i așa? Dar poate că atunci nu mi-ar mai fi așa de frică... Poate că mi-ar face un semn cu degetul și mi-ar spune: „Hai, Ester, vino aici la mine sus, și nu te mai teme de nimic, fetița mea! Acolo jos nu te mai vor, fiindcă nu ești ariană..."

— Ester! țipă el, înspăimîntat. Dar eu te vreau!

— Da, știu. Dar el probabil că nu există, nu-i așa? Ar putea oare să stea și să privească la toate astea, numai așa...? Știi, acasă noi nu am trăit de loc în spirit religios. Tata se ducea o dată pe an la Cadiș[2]. Cred că o făcea mai mult din obișnuință și din respect pentru bunicul. Tata credea în știință, ca și tine. Și eu cred în ea. Și sînt fericită că ești așa de înțelept, că știi atît de multe.

— Iar eu sînt fericit că ești — spuse el oftind, dureros înduioșat de cuvintele ei. O cuprinse în brațe, o acoperi cu trupul lui și o sărută pe buze pur, de data aceasta fără vijelia simțurilor învolburate; o mîngîie pe obraji, biruit de ecoul surd care răsuna între ei. Un fel de cîntec în surdină fără cuvinte, vibra în el; un cîntec pe care nimeni altul decît ei nu putea să-l audă și totuși era atît de material și de prezent. Se ridică, lăsă hîrtia șifonată a camuflajului și aprinse lampa. Dorea nespus să-i privească fața.

Il așteptă cu ochii strălucitori și cu brațele deschise; el își lăsă capul pe pernă alături de al ei și îi șopti în păr tot ce-i venea pe limbă, un refren fără cuvinte pe care nimeni altul decît el nu-l putea auzi și totuși era atît de material și de prezent: „Știi, eu sînt fericit că te-ai născut. Ester? O stea? Am descoperit-o din întîmplare într-un parc, pe o bancă. Ah, ce prostie! Dar nu-i nimic, fie! Din ce constelație o fi căzut? Nu știu. Trebuie să devii soția mea, m-auzi? M-auzi? Poate că vorbesc stîngaci, prostește, nu mă pricep să vorbesc altfel... dar crede-mă, așa e! Tu mi ești atît de aproape... mai aproape chiar decît tata, decît mama. De acum înainte mi-ar fi teamă pe lumea aceasta fără tine! Nici nu-mi pot închipui așa ceva. O dată, cînd o să-i întîlnesc pe părinții tăi, o să le spun: Vă mulțumesc! Și o să le mai spun că niciodată nu voi înceta să te iubesc. Te voi iubi mereu...

In romînește de JEAN GROSU

2) Cadiș — rugăciune pentru pomenirea morților la evrei (n.t.).

POȘTA redacției

Nicolae Ionescu — Brăila. De ce atîta sfială și atîtea precauții în a vă mărturisi dorința de publicare? Nu stau bine unui marinar (și încă ofițer!) prevăzut cu însușiri nespectaculoase dar certe, dintre care evidente sînt umorul și pitorescul. Și apoi, nu sînteți la primul păcat public, de vreme ce ați fost tipărit de „Cravata roșie". Să revenim însă la povestirea „Ambiția lui Ilie Vîrtej". Sfada, jumătate în glumă, jumătate serioasă dintre bărbat și nevastă, ca și aceea dintre aceiași căpătînos Vîrtej — om de treabă și sentimental, în fond — și cumătra pentru destinul fetei, nasc scene savuroase, pilduitoare și bine dozate. Hotărît, aveți haruș povestirii, al snoavei cu tîlc, insuficient dezvoltat și original, dar autentic, miezos. Cel mai prețios dar este simțul actualității care, poate neașteptat în raport cu profesia dvs., se manifestă într-unul din domeniile... uscatului, în lumea satului. Folosind limbajul matrozilor, ați abordat o problemă deosebit de importantă pentru mersul nostru înainte: cooperirea, foarte ascuțită în mediul rural, dintre condiția și conștiința socialistă pe de o parte și mentalitatea veche pe de alta. Așa cum precizați prin gura unui personaj, în voința lui Vîrtej de a-și scuti fata de orice muncă fizică și intelectuală peste cea gospodărească și școlară minimă, ca inutilă și nedemnă de reputația sa de colectivist înstărit și tată iubitor, dornic să evite copilului reeditarea eforturilor lui, — în această voință se vădește un ideal de fericire îngust, mic-burghez. Ba și iluzoriu, căci presupusa beneficiară îl refuză, pregătindu-se să slujească colectivitații și ei înseși, învățînd și lucrînd cu sprijinul gospodăriei, în ciuda părintelui. Conflictul lăuntric e însă tare comod rezolvat și de aceea „poanta" povestirii e sigur previzibilă. Oare „ambiția" lui Vîrtej, concepția sa adînc înrădăcinată poate fi înfrîntă în decursul unei „prelucrări", la care participă convențional absolut toți factorii îndrumători? N-ar fi fost mai firesc, mai conform cu logica vieții noi ca zguduit, să presupunem, de convorbirea aceasta, eroul să fie pus, de exemplu, față în față cu fiica sa care, crescută cum spuneți în mentalitatea socialistă, pătrunsă de îndatoririle obștești și de setea legitimă a afirmării de sine, să se arate capabilă să-l combată și să-i topească definitiv rezistența? Exemplul viu e totdeauna și, în primul rînd, în literatură, argumentul cel mai convingător.

Bulu . R. — Bacău. — Nu aveți nevoie de o încurajare specială. Schițele și „momentele" numeroase și fixate în medii variate la țară și la oraș, indică experiență de viață, un orizont social destul de întins, iar simplitatea construcției, concretizarea „anecdotei" și concizia frazei presupun o vocație exersată cel puțin între patru pereți și, sperăm, făgăduită unei realizări depline. Mai puțin inspirat în evocarea suferințelor și samavolniciei trecutului, urmelor acestuia (Lona) dovediți o sensibilitate merituoasă la aspectele cotidiene, minore aparent, ale prezentului socialist. Lăudabile sînt „Răbojul", unde expresia rușinii celui care, neputînd învăța în continuare, nu îndrăznește să se înscrie la cursuri de „teama" noii opinii publice, este exactă și delicată iar strădania „profisorului" de a-i risipi stînjenirea, degajă o căldură o afecțiune sugestivă pentru tipul nou de „apostol" al satului. De asemeni ne-au plăcut „Au cîntat dimineața cucoșii" (afară de titlu, impropriu!), în care devotamentul bătrînului cantonier e notat în modestia și spontaneitatea sa, „Gardul", „Nu asfințise soarele" pentru sobrietate și în special „Piatra de hotar". Aci ați reușit să vă înfățișați intenția, interesantă, aproape perfect, printr-o economie de mijloace remarcabilă. Gestul bătrînei care scoate noaptea, pe furiș, pietrele îngropate tot de ea în momentul constituirii colectivei spre a marca locul unde a avut o biată sfoară de pămînt (cine știe? Poate că...), este adînc emoționant. Și prezența bruscă a moșneagului îndărătul nevestei, subliniază prin mutenia ei ironică și înțelegătoare totodată, zădărnicia, naivitatea primului impuls, în contrast cu luciditatea celuilalt. Păstrăm schița pentru publicare. Restul bucăților denotă însă o înclinație, împotriva căreia trebuie să luptați, către caricatural, către florosul schematic („Mascații") și gustul ieftin, sentimental („Mărul") sau pur și simplu spre convențional („Un om fericit").

Mihail PETROVEANU

Primul locatar — *Foto GH. ȘERBAN*

O piesă pentru teatrul de amatori

Povestea cu şorţurile schimbate de Constanţa Bratu, apărută în nr. 2/1961 al revistei „Teatrul", e mai mult o farsă (nelirică!) decît o comedie, cum o numeşte autoarea. Premiată în cadrul concursului „Vasile Alecsandri", piesa e destinată spre a fi jucată în special de echipele de amatori; pledează pentru aceasta faptul că problemele de regie şi de interpretare pe care le ridică nu sînt prea dificile (ceea ce nu înseamnă că sînt neinteresante) şi, bineînţeles, actualitatea subiectului tratat. Căci ne aflăm în faţa unei încercări de abordare, — cu mijloace care o fac să depăşească nivelul multora dintre producţiile teatrale pentru echipele de amatori, — a unor aspecte semnificative ale vieţii de azi. Acţiunea, care reuneşte pe scenă figurile unor tinere ţesătoare de la o întreprindere textilă, e urmărită cu supleţe, cursivitate, şi atmosfera de voie bună pe care o degajă piesa se poate transmite cu uşurinţă spectatorului. Se cuvine relevat, de asemenea, mobilul educativ al piesei (transformarea morală, cu ajutorul colectivului, a Elenei Aioanei II), deşi în această direcţie s-ar putea spune că autoarea nu găseşte totdeauna soluţii artistice adecvate (discuţiile pe care le poartă Elena Aioanei I, Catinca, Varvara cu colega lor sînt artificial pedagogice).

Comicul de situaţii predomină, mai ales în tabloul al doilea. S-ar putea spune chiar că primul tablou nu reprezintă decît o pregătire a celui de al doilea, o stabilire a premizelor comice. Sînt prezentate personajele: Elena Aioanei I şi Elena Aioanei II (identitatea lor nominală va da naştere, mai tîrziu, la tot felul de confuzii burleşti) şi sora geamănă a celei din urmă, Irina Aioanei (deci străvechiul motiv comic al „gemenilor", pe care-l folosea şi comedia latină). O stîngăcie de construcţie o constituie faptul că primul tablou e prea expozitiv şi de o vervă comică mai redusă, în timp ce resorturile propriu-zise ale farsei se declanşează abia în tabloul II. Limitele impuse de „gen" nu făceau posibilă decît schiţarea unor caractere (aici autoarea dovedeşte îndemînare), dar în tabloul II e abandonată în prea mare măsură această preocupare, în favoarea unor efecte comice bazate pe simple confuzii de situaţii. În afara funcţiei de a sancţiona anumite defecte (în piesa de care ne ocupăm se intentează, prin comic, un proces lenei, birocratismului etc.) rîsul are şi funcţia de a crea o destindere (poate că se exagerează în acest sens în tabloul II al Poveştii cu şorţurile schimbate). I s-ar putea de asemenea reproşa autoarei că nu exploatează toate premizele stabilite în tabloul I al farsei. Un personaj cum e Catinca e aproape total părăsit în vîrtejul de imbroglio-uri din tabloul II. Acelaşi lucru se poate spune despre Varvara, tînără cam romanţioasă şi naivă care-şi pune întrebări de acest fel: „Adică, dacă lucrezi pentru construirea socialismului, n-ai voie să iubeşti?" La care Irina îi răspunde sentenţios: „Dragostea adevărată îţi dă mai multă sete de viaţă şi putere de muncă" (asemenea remarci obişnuite se mai întîlnesc în piesă). Umorul e introdus în replică prin calambururi nu totdeauna de cea mai bună calitate (Eforie-euforie; trandafiri moldoveneşti — în sensul de „cîrneţi", — şi trandafiri etc.). În ce constau meritele acestei farse?

În primul rînd, în actualitatea temei alese de autoare, pe care am subliniat-o şi mai sus; apoi, în faptul că, — în ciuda unor estompări nepotrivite sau a unor stîngăcii — resursele comicului sînt folosite cu o abilitate care nu o dată depăşeşte simplul meşteşug. În tratarea personajului Elenei Aioanei I (ţesătoarea care devine fruntaşă pe fabrică) autoarea izbuteşte să evite clişeul facil (cum nu se întîmplă în cazul funcţionarului birocrat Pigulete, de pildă) şi să transmită o undă de simpatie autentică, care nuanţează atmosfera comică a piesei.

Comicul burlesc — mai rudimentar în resorturile lui, dar şi de o accesibilitate mai directă — îşi păstrează, în faţa modalităţilor mai complexe, dreptul lui la existenţa artistică. În părţile ei izbutite, piesa Constanţei Bratu e o confirmare a acestui f

I. CALINESCU

Imagini din filmul „Ursul alb"

MAI MULTĂ ATENŢIE!

Numărul 4/1960 al culegerii „Probleme de teatru şi cinematografie", editată de Institutul de studii romîno-sovietic, cuprinde un bogat şi variat material tradus din presa de specialitate. Sînt prezentate piesele: „Deasupra Niprului" de Al. Korneiciuk şi „Nuvelă siberiană" de L. Mitrofanov. K. Sceerbakov şi A. Tamarcenko semnează cronicile dramatice ale piesei „În ceasul al doisprezecelea" de A. Arbuzov, jucată la Moscova pe scena M.H.A.T.-ului şi la Leningrad, pe scena Teatrului Academic de Dramă „A.S. Puşkin". Interesante studii şi articole aparţinînd lui G. Tovstonogov, N. Pogodin, N. Ohlopkov, I. Zavadski, I. Vivien, S. Gherasimov, M. Bleiman alcătuiesc un material de studiu deosebit de important.

Aşa cum s-a mai menţionat într-o altă notă apărută în „Gazeta literară" (care se referea la un număr anterior al publicaţiei), ar fi de dorit ca traducerea în limba romînă a acestor texte să fie mai îngrijită. Transcrierea numelor este greşită (*Trepilov* — pag. 45 şi *Tepleov* — pag. 81, ambele în loc de *Treplev*; Mossovet pag. 72 în loc de *Mossoviet* etc.) În cuprinsul aceluiaşi articol („Eroii şi temele lui Victor Rozov" de I. Solovieva), piesa „În căutarea bucuriei" (titlu sub care s-a jucat şi pe scenele noastre) apare cînd „În căutarea bucuriei" la pagina 10, cînd „În căutarea fericirii" — pagina 27. Scenariul lui B. Metalnikov este intitulat în articolul semnat de M. Bleiman „Dragostea lui Aleşka" (pag. 119), iar într-o notă care-i anunţă publicarea în „Iskusstvo kino", acelaşi scenariu se numeşte „Iubirea lui Alioşa". Dată fiind importanţa deosebită a textelor publicate s-ar cuveni o deosebită atenţie în redactarea acestora.

CARNET cinematografic

URSUL ALB

După primele episoade de întîmplări dinamice, filmul polonez se anunţă palpitant. Un deţinut dintr-un lagăr de concentrare evadează din trenul care-l duce spre moarte şi nimereşte într-o localitate poloneză, vestită pentru sporturile ei de iarnă.

Pe străzile acoperite de zăpadă cutreieră soldaţii nemţi înarmaţi pînă în dinţi, menţinînd teroarea. Adăpostit de mica familie a fotografului, evadatul vrea să ferească gazdele de primejdiile complicităţii. Este bine surprinsă atmosfera de încordare care domneşte cîteva zile în sărăcăcioasa locuinţă. Deţinutul se poartă discret, tăcut, nevrînd să stînjenească pe cei din jur, interpretînd asprimea tînărului Michal ca o acuzaţie indirectă pentru ameninţările suplimentare pe care le-a adus cu sine în această casă

Cînd părăseşte locuinţa într-o seară şi urmele lui se întipăresc în zăpadă pe drumul spre pădure, Michal aleargă după el, îl cuprinde protector de umăr şi-l întoarce în adăpostul comun. Michal se arată a fi un partizan temerar, care îndeplineşte complicate sarcini conspirative. Din efortul de a îndepărta înfiorătorul pericol, se naşte solidaritatea dură, bărbătească între oameni atît de diferiţi ca temperament şi experienţă de viaţă.

Resemnarea care se degajă din privirile blajine ale deţinutului, o anume înţelepciune a răbdării şi a rezistenţei, învăţată prin imensa suferinţă, sînt relevate în interpretarea actorului Gustav Holoubek.

Cineaştii polonezi tratează cu insistenţă tema tragică a războiului, urmărind consecinţele pe care le produce asupra oamenilor contactul cu bestialitatea fascistă. Ne amintim din filmul *Adevăratul sfîrşit al războiului*, stăruinţa cu care regizorul Jerzy Kawalerovicz înfăţişa convulsiile nebuniei ca rezultat al spaimei de teroare. Şi aici, în filmul *Ursul alb*, tema iniţială a solidarităţii umane deviază într-o cercetare oarecum abstractă a acumulării fricii în faţa morţii, care atinge pînă la urmă un fel de nepăsare stranie.

Deghizat în urs alb ca distracţie de bîlci, şi fotografiat în cele mai diverse poziţii împreună cu ofiţerii hitlerişti şi amantele lor — „amintire din Zakopane" —, evadatul devine pentru regizorul Jerzy Zarzycki un simbol al umilirii omului. Ursul este supus capriciilor jignitoare, cumpărat ca o jucărie vie pentru amanta maiorului neamţ, hărţuit de soldaţi şi de copii. Din ciudatele situaţii alese, regizorul încearcă să sugereze o anume detaşare a eroului care suportă stoic totul, deprins, prin îndelunga tortură fascistă, cu invazia de sălbăticie Într-o conversaţie cu maiorul neamţ, evadatul explică teoria lui asupra spaimei de moarte, epuizată prin aglomerare, prin prisos.

În această parte a filmului, regia abdică de la linia realistă; abundă împrejurările neverosimile, încheiate cu o nouă evadare senzaţională a eroului, evadare chiar din bîrlogul nazist, în faţa unei asistenţe numeroase, formate din ofiţeri fascişti, gata de orice crimă. Mult mai bine ar fi fost dacă regizorul şi-ar fi valorificat talentul zăbovind asupra momentelor de confruntare a evadatului cu partizanii poloneci, cînd convins de dovezile lor de prietenie şi generozitate el întrezăreşte sensul luptei care trebuie purtată. În loc de aceasta, filmul se înfundă într-un labirint al confuziei, evidenţiind o ciocnire teoretică, arbitrară, neveridică între un ofiţer hitlerist, pretentat de experimente filozofice şi un condamnat la moarte, predispus la îndurarea docilă a umilinţelor fără un scop activ precis.

Dacă preocuparea regizorului de a da un conţinut aventurilor captivante, stării de „suspensie", neocolind sensul tragic al războiului, este salutară, mai puţin acceptabilă ne apare abandonarea direcţiei principale ,realiste, de elogiere a rezistenţei hotărîte în faţa fascismului, în favoarea unor construcţii abstracte despre groază şi umilinţă.

S. DAMIAN

INTERVIU CU ARTISTUL POPORULUI GEORGE VRACA DESPRE:

- Noi piese romînești în pregătire
- Activitatea teatrului „C. Nottara" în deplasare
- George Vraca-regizor

Ne-am adresat artistului poporului George Vraca, directorul Teatrului „Constantin Nottara", rugîndu-l să ne vorbească despre noile proiecte ale teatrului pe care îl conduce.

— Colectivul teatrului nostru doreşte ca activitatea sa viitoare să fie demnă de exemplul cetăţenesc şi profesional al marelui actor Constantin Nottara. Ne vom strădui în primul rînd să promovăm literatura dramatică originală.

Dacă în prima parte a stagiunii, teatrul nostru a avut realizări mai mult sau mai puţin izbutite cu spectacolele: Scandaloasa legătură dintre domnul Kettle şi doamna Moon, Fiul secolului, Nopţi în Madrid, Cînd înfloresc migdalii, *partea a doua a stagiunii noastre este închinată literaturii dramatice romîneşti.*

— Ce piese originale noi aveţi în pregătire?

— Am început repetiţiile la poemul dramatic Primăvara *de Aurel Mihale, închinat celei de a 40-a aniversări a partidului şi la comedia* Cîntă privighetorile *de Lucia Demetrius, muzica fiind compusă de Aurel Giroveanu. Mai avem în vedere piesele:* Prietenul meu *de Ana Novac,* Caravana *de Dinu Bondi şi* În noaptea asta nu doarme nimeni *de Florian Potra. Dorinţa noastră este ca toate aceste piese să le înfăţişăm spectatorilor pînă la sfîrşitul acestei stagiuni.*

Autorii noştri se străduiesc ca personajele pieselor lor să reflecte poezia, visul constructiv, eroismul anilor pe care îi trăim. Viaţa noastră nouă şi oamenii care o făuresc sînt surse inepuizabile de inspiraţie pentru dramaturgie.

— Vă rugăm să ne vorbiţi despre felul cum îşi vor desfăşura munca, în teatrul dumneavoastră, tinerii actori.

— A doua noastră sarcină importantă este promovarea tineretului. Iubesc tineretul şi în special tineretul din teatrul pe care-l conduc. Au talent şi ambiţii artistice. Toţi tinerii noştri actori au crescut şi se dezvoltă în spiritul artei noi, socialiste. Generaţia tînără este formată din actori ce vor ocupa cu cinste locurile noastre. Ei vor trebui să-şi continue studiile, munca severă şi vor avea mari satisfacţii descoperind forme noi de exprimare în artă. Contactul permanent cu viaţa constituie o condiţie importantă pentru înfăţişarea eroilor contemporani. Cred în generaţia tînără şi, în teatrul pe care-l conduc, voi încredinţa tinerilor actori sarcini grele, care le vor face cinste.

Vom căuta să mai aducem în teatrul nostru tineri înzestraţi. Deocamdată l-am angajat pe I. Dichiseanu şi joacă la noi în reprezentaţie — „împrumutat" de la Teatrul de Stat din Timişoara — Cristea Avram (cunoscut şi din filme). De asemenea, vom mai utiliza în spectacole şi actori de la alte teatre, dacă necesităţile repertoriului o vor cere. Deocamdată, pentru rolul Cleopatrei din piesa lui Shakespeare Antoniu şi Cleopatra, *am apelat la Olga Tudorache de la Teatrul pentru tineret şi copii. Pe lîngă colectivul nostru de regizori (G. Rafael, Sanda Manu şi Gh. Cheţa) vom mai invita să monteze spectacole şi regizori de la alte teatre. Acest lucru nu e o iniţiativă nouă, fiindcă pînă acum am mai realizat spectacole în teatrul nostru*

regizorii Mircea Avram (Cînd înfloresc migdalii) *şi George Teodorescu* (Antoniu şi Cleopatra).

— Dacă aţi vrea să ne daţi cîteva date în legătură cu activitatea teatrului în afara spectacolelor date pe cele două scene...

— Teatrul nostru are o bună tradiţie în prezentarea unor spectacole în regiune, cu piese din repertoriul său. Aceste deplasări sînt săptămînale. În campania de pregătire a alegerilor, actorii noştri, constituiţi în trei brigăzi, au făcut peste 80 de deplasări în întreprinderile mari din Bucureşti şi în regiune.

— Ştim că teatrul „Constantin Nottara" şi-a alcătuit un proiect de repertoriu.

— Am alcătuit într-adevăr un proiect pe 18 luni — ceea ce, în limbaj teatral, înseamnă două stagiuni. Urmărim să înfăţişăm publicului nostru piese cu o tematică variată, aparţinînd literaturii romîne, sovietice şi altor literaturi. Piesele pe care ne-am propus să le jucăm vor asigura repertoriul ambelor scene.

— Am aflat că dumneavoastră veţi regiza poemul dramatic *Primăvara* de Aurel Mihale. Ce ne puteţi spune despre acest debut?

— Mi-am luat această sarcină grea, îndemînat de factura acestei piese, — un poem închinat omului şi vieţii noi, învingătoare. Sper că voi putea duce la bun sfîrşit această muncă deosebit de grea şi de plăcută. Presa şi spectatorii îşi vor spune cuvîntul.

A. FIANU

Teatrul Muncitoresc C. F. R.

„Puterea întunericului" de Lev Tolstoi

COLEA RĂUTU (Nichita)

NELLY NICOLAU-ŞTEFANESCU (Matriona)

ŞT. MIHĂILESCU-BRĂILA (Achim)

Desene de IONIŢĂ JIANU

Pe marginea unor probleme ale dezvoltării actorilor tineri

„Gazeta literară" a iniţiat o discuţie asupra unor probleme ale promovării şi dezvoltării actorilor tineri în teatrele noastre, discuţie la care au participat, deopotrivă, actori şi regizori tineri de la teatrele din Capitală precum şi actori sau regizori cu veche experienţă în teatru şi cu răspunderi în procesul de formare şi valorificare a noilor cadre actoriceşti. Însăşi amploarea şi diversitatea acestei participări dovedesc interesul şi stringenţa problemelor puse în discuţie, preocuparea continuă a teatrului nostru pentru dezvoltarea tineretului actoricesc, pentru creşterea unor generaţii noi de actori talentaţi.

Discuţia purtată în paginile „Gazetei literare" a pus încă o dată în lumină grija partidului şi a statului nostru pentru formarea şi dezvoltarea cadrelor noi de actori — schimbul de mîine al teatrului —, condiţiile excepţionale care îi întîmpină pe absolvenţii Institutului de teatru oriunde vor fi repartizaţi, dragostea şi căldura cu care tinerii actori sînt primiţi de către spectatori.

Trăim incontestabil o epocă în care fiecare tînăr actor — ca orice om de artă din patria noastră — îşi poate valorifica pe deplin talentul, are posibilităţi nelimitate de a-şi pune întreaga sa energie creatoare în slujba unei arte superioare, strîns legată de viaţa, năzuinţele şi sensibilitatea estetică a omului nou, constructor al socialismului. Tînărul actor contemporan nu mai trăieşte sub spectrul ratării sau al mizeriei materiale, nu mai gîndeşte cu spaimă la concurenţa „bătrînilor" sau la faptul că nu-şi va putea abandona vreodată livreaua de valet şi replica totalizînd două propoziţii simple şi nici un sentiment.

Discuţia a evidenţiat de asemeni şi unele deficienţe care mai există în promovarea tinerilor actori, în sudarea legăturii lor cu colectivul teatrului, în distribuirea lor, în răspunderile care le revin ca artişti şi ca cetăţeni ai patriei socialiste. Din păcate, în afara cîtorva excepţii, participanţii la discuţie au relevat nişte lipsuri „în general", fără a-şi încerca ascuţişul părerilor pe concret, cum se spune. S-au formulat şi unele propuneri privind îmbunătăţirea activităţii teatrale şi extrateatrale a tinerilor actori, propuneri care vor trebui să stea în atenţia directorilor de teatre, a regizorilor, a criticilor de specialitate şi a tinerilor actori înşişi.

Actorii tineri şi colectivul teatrului

Grija pentru promovarea şi educaţia etică şi estetică a tinerilor actori se manifestă încă din institut; aici se formează deprinderile, preferinţele şi „meşteşugul", se însuşesc cunoştinţele generale şi speciale, conduita morală şi cea profesională, în sfîrşit totul (în afară de talent!). Aici, viitorii actori profesionişti au şi prilejul să joace, pentru prima oară, pe scena unui teatru al lor. Spectacolele din ultimul timp ale studenţilor dovedesc nu numai prezenţa unor talente reale, dar şi a unei unităţi de concepţie, a unor elemente (evident, incipiente) de măiestrie artistică. Întreagă această preţioasă încărcătură de mijloace şi cunoştinţe acumulată în perioada studiului, se va putea valorifica însă pe deplin abia în cursul unei experienţe de ani de zile în teatru, pe scenele unde tinerii actori vor evolua alături de actori cu vechime, alături de maeştrii consacraţi ai artei dramatice. Repartizarea absolvenţilor în diferite teatre din regiuni vine nu numai în întîmpinarea necesităţii de împrospătare şi consolidare a acestor teatre, dar şi în întîmpinarea necesităţii tînărului actor de a juca, de a-şi împlini menirea, de a-şi verifica talentul în cele mai diverse roluri. Absolvenţii care au fost repartizaţi în urmă cu cîţiva ani la Teatrul Naţional din Cluj-Napoca, ca şi cei care au pus bazele Teatrului de Stat din Botoşani au adus cu ei un suflu de tinereţe, de înviorare sensibilă, obţinînd frumoase rezultate în munca lor artistică. Din păcate, nu toţi actorii tineri au înţeles că activitatea lor în teatrele din regiuni este importantă şi utilă pentru ei.

Pe drept cuvînt, artistul poporului Ion Finteşteanu a criticat blazarea unor actori tineri care, fiind repartizaţi la teatrele din regiuni, se socotesc „exilaţi": „ei trebuie să înţeleagă încă de pe băncile institutului că au o sarcină foarte mare, aceea de a ridica nivelul cultural al regiunilor, punîndu-li-se totul la dispoziţie pentru a face acolo un teatru tot atît de valoros ca şi la centru". Este regretabil că tinerii actori de la teatrele din regiuni nu şi-au spus şi ei cuvîntul în această problemă, lăsînd întreaga discuţie în seama actorilor şi regizorilor din Bucureşti.

Pentru ca actorii tineri să-şi poată îndeplini rostul artistic, ei trebuie să se integreze organic colectivului din care fac parte, să participe cu însufleţire şi entuziasm la opera de creaţie colectivă, caracteristică artei teatrale. Munca lor trebuie „să se desfăşoare — aşa cum arăta maestrul emerit al artei Al. Finţi — într-un colectiv omogen, sudat, cu stil propriu". Integrarea în colectivul teatrului presupune cel puţin două condiţii elementare: 1) acest colectiv să existe ca un tot unitar, omogen, sudat, cu stil propriu, şi — aşa cum s-a mai subliniat în cadrul discuţiei — să manifeste încredere dar şi exigenţă faţă de tinerii actori; 2) tinerii actori să vină, la rîndul lor, cu dragoste şi cu încredere în acest colectiv, să contribuie activ la cristalizarea spiritului său artistic, a profilului său. Această din urmă condiţie a fost relevată în dezbatere de către Dinu Negreanu şi G. Oancea (Teatrul Municipal), Gh. Popovici-Poenaru (Teatrul Naţional „I. L. Caragiale"). Din păcate, nu toţi actorii tineri s-au pătruns de necesitatea angrenării lor într-un colectiv de muncă. Nu puţini dintre ei au părăsit teatrele unde au fost repartizaţi pentru a căuta „altceva". Această fluctuaţie duce la o fărîmiţare a unităţii de stil a teatrelor, la subminarea spiritului colectiv de lucru, la o întîrziere în afirmarea personalităţii actorilor respectivi. Fenomenul a fost combătut de unii participanţi la discuţie ca Anza Pellea (Teatrul de Comedie) şi Dinu Negreanu.

Cauzele peregrinărilor inutile, dăunătoare ale unor tineri actori de la un teatru la altul ar trebui examinate cu atenţie pentru a se putea stabili dacă este vorba de simple capricii, în acest caz condamnabile, sau de nemulţumiri întemeiate.

În legătură cu problema mai largă a integrării tinerilor actori în colectivele teatrale se înfăţişează două aspecte de primă importanţă: a) atitudinea colectivului faţă de tinerii actori, folosirea lor judicioasă în spectacole şi b) atitudinea acestora faţă de colectiv, contribuţia pe care o aduc sau nu la întărirea şi cristalizarea lui. În discutarea acestor aspecte s-au angajat aproape toţi participanţii la dezbatere. Le vom analiza pe rînd.

Distribuirea tinerilor actori

Există o preocupare continuă în majoritatea teatrelor noastre pentru utilizarea cît mai rodnică a tineretului actoricesc, pentru asigurarea condiţiilor dezvoltării fireşti, armonioase, în pas cu cerinţele noi ale teatrului contemporan. Faptul că Teatrul Municipal, de pildă, a pus în scenă spectacole realizate numai de tineri (Pîine şi trandafiri) sau a dat posibilitatea celei de-a doua distribuţii la unele spectacole (Omul care aduce ploaie, Hamlet, Un strugure în soare) să se rădice la înălţimea primei distribuţii este concludent în acest sens. Victor Rebengiuc (Teatrul Municipal) a pus în evidenţă în cadrul discuţiei aceste realizări lăudabile, iar Ion Finteşteanu a felicitat Teatrul de Comedie pentru folosirea tinerilor actori Liliana Ţicău şi D. Chesa, la a doua premieră a spectacolului Celebrul 702.

Aşadar, una din modalităţile de afirmare a celor mai mulţi dintre tinerii actori este participarea lor la cea de-a doua distribuţie a unui spectacol. Pentru ca această participare să fie un stimulent al activităţii artistice, un prilej de afirmare şi împlinire a personalităţii actorului, trebuie să fie înlăturată prejudecata după care a doua distribuţie ar fi un mod convenţional şi comod de a-i folosi pe tineri, deschizîndu-le în acest fel doar o portiţă de serviciu către scenă. Denunţînd ideea de anonimat al dublurii, Al. Finţi a spus, pe bună dreptate: „Tînărul actor trebuie să fie conştient că participarea sa în spectacolul care a trecut premiera este la fel de importantă, că nu este o concesie faţă de calitatea spectacolului, ci, dimpotrivă, o angajare". Iar Ion Finteşteanu, după ce a subliniat rolul deopotrivă de important al celor două distribuţii ale unui spectacol, l-a sfătuit pe actorul tînăr „să nu se ferească de a dubla, chiar dacă nu i se dă premieră, dacă simte în el nevoia de a comunica cu publicul prin personajul ales şi dacă e convins că rezultatul va fi original". Aceasta ajută şi negrăbirea inexplicabilă de către unii regizori sau conducători de teatre a celei de-a doua distribuţii, întreaga lor atenţie fiind îndeobşte concentrată asupra premierei. Astfel, Cristina Tacoi (Teatrul „C. Nottara") a arătat că tinerii actori de la teatrul din care face parte sînt rar distribuiţi iar cînd li se acordă o „dublură", ei sînt lipsiţi de îndrumarea regizorală necesară. Pe aceeaşi linie, tînăra actriţă a combătut şi greşala unor regizori de a-i „eticheta" de la început pe tinerii actori, de a-i hărăzi irevocabil pentru un anumit gen de roluri („ţăran", „cochetă" sau „dramă", „comedie"...) lipsindu-i astfel de posibilitatea unei dezvoltări multilaterale. Lucian Giurchescu a prevenit asupra pericolului de a-i transforma pe unii tineri actori în „dubluri de profesie", permanentizîndu-i în a doua distribuţie.

Dar răspunderea pentru aceste deficienţe în folosirea tinerilor actori nu revine numai unor regizori şi directori de teatre. Critica de specialitate, care ar trebui să se ocupe în aceeaşi măsură de toţi interpreţii unui spectacol, acordă atenţie cu deosebire primei distribuţii, neglijînd în mod cu totul nejustificat spectacolele care urmează premierei şi în care evoluează de multe ori aşa-numitele „dubluri". Nu numai tinerii actori (Sanda Toma, Victor Rebengiuc, G. Oancea, Anza Pellea etc.) dar şi maeştri ai scenei, ca Ion Finteşteanu, au solicitat criticii dramatice o atenţie mai susţinută acordată tinerilor actori care dublează în diferite roluri.

Au reieşit astfel cîteva neajunsuri în promovarea tinerilor actori, datorate fie neîncrederii, fie lipsei de atenţie pe care unii membri ai colectivelor teatrale le manifestă faţă de aceştia. Nu se poate considera, de asemeni, că presa de specialitate, cronicarii teatrali îşi fac pe deplin datoria faţă de spectacole şi interpreţi — ca şi faţă de public — atît timp cît neglijează sistematic a doua distribuţie a unui spectacol care este, nu o dată, a doua sa strălucire. Sînt probleme de reală ascuţime care nu dispar o dată cu încheierea discuţiei din paginile „Gazetei literare" şi asupra cărora, fără îndoială, se va mai reveni şi se va mai medita.

Profilul etic

Ceea ce a constituit totuşi ideea dominantă a dezbaterii, ridicînd-o deasupra unor nemulţumiri sau revendicări cu caracter personal, a fost discutarea deschisă, curajoasă şi plină de răspundere a problemelor privind formarea spirituală şi etică a tinerilor actori, conduita lor profesională şi cetăţenească, atitudinea lor faţă de colectivitate.

În acest sens mi s-a părut bine venită precizarea lui Ion Finteşteanu care a pus accentul pe „responsabilitatea politico-profesională" a tînărului actor. Într-adevăr, nu poate fi concepută integrarea şi dezvoltarea tînărului într-un colectiv teatral decît pe baza conştiinţei că aceasta presupune o mare răspundere morală din partea lui, o comportare demnă, exemplară, pe toate planurile activităţii sale. Majoritatea participanţilor la discuţie au acordat o atenţie deosebită formării profilului etic al tînărului actor. S-a vorbit, în primul rînd, de necesitatea participării directe a tînărului actor la viaţa contemporană, de necesitatea cunoaşterii actualităţii socialiste.

Cunoscînd multilateral viaţa constructorilor socialismului, participînd efectiv la formarea unei conştiinţe noi, actorii tineri vor fi mai aproape de eroii contemporani pe care-i vor interpreta, vor trăi cu însufleţire, cu autenticitate, procesul de înnoire socială şi morală a omului de astăzi. Mai ales tinerilor actori le revine înalta sarcină de a aduce pe scenă suflul contemporaneităţii socialiste, dînd viaţă eroilor epocii noastre revoluţionare. Profilul unui teatru va fi în mare parte influenţat sau determinat de stilul pe care i-l vor impune generaţiile noi de actori, educaţi în anii noştri. Aşa cum arăta Ion Finteşteanu, „un teatru este contemporan dacă — sau în măsura în care — tinerii lui aduc elanul, stilul şi o concepţie de viaţă contemporană, vîrsta şi gîndurile personajelor din repertoriul actual fiind, într-o majoritate evidentă (şi logică), mai corespunzătoare vîrstei lor decît celei a noastre, a celorlalţi — înaintaşii". La rîndul său, Horea Popescu (Teatrul Muncitoresc C.F.R.) a făcut o caracterizare a eroului nou al dramaturgiei contemporane, chemîndu-i pe actorii tineri să se pregătească a întruchipa acest om în toată măreţia lui. „Rolul contemporan — sublinia Horea Popescu — e cel mai divers şi mai dătător de posibilităţi. Nicăieri nu se poate stabili o mai deplină concordanţă de gîndire şi sensibilitate dintre interpret şi personaj ca în eroul contemporan".

În lumina înaltelor misiuni ce revin actorului contemporan, cei mai mulţi dintre participanţii la discuţie au militat pentru un profil etic corespunzător vremii pe care o trăim. D. D. Neleanu, director al Teatrului pentru tineret şi copii, a criticat cu justificată asprime pe acei actori tineri care duc „o viaţă măruntă, meschină, izolată", iar Horea Popescu a denunţat convingător acele manifestări ale spiritului de „boemă", superficialitatea şi neseriozitatea unor tineri actori „şablonizarea vieţii lor intime", care e mai gravă şi mai primejdioasă chiar decît „şablonizarea" de pe scenă, atunci cînd „prin tot ceea ce faci, prin modul de a te îmbrăca, de a vorbi, de a te mişca, de a gîndi, nu depăşeşti nivelul «şablonului» de rol...".

Preocuparea constantă pentru formarea ţinutei morale a actorului tînăr, pentru ridicarea continuă a nivelului său profesional şi cultural a dovedit că participanţii la discuţie s-au orientat către una din problemele cele mai însemnate care însoţesc şi definesc dezvoltarea tinerii generaţii actoricesti, crescută şi educată în spiritul eticii socialiste, a dragostei faţă de muncă şi faţă de profesie.

★

Dezbaterea găzduită de „Gazeta literară" a avut meritul de a angaja un viu şi util schimb de păreri asupra unora dintre cele mai importante probleme legate de dezvoltarea tînărului actor. A reieşit astfel încă o dată grija neabătută faţă de tot ceea ce ţine de formarea şi punerea în valoare a talentelor actoricesti noi. Fără îndoială că acest schimb de opinii a dat de gîndit tinerilor actori şi celor care se ocupă de îndrumarea lor (directorii de teatre, regizorii, criticii dramatici, actorii cu experienţă), constituind încă un stimulent în îmbunătăţirea activităţii profesionale a tinerilor actori şi în formarea profilului lor moral.

Dumitru SOLOMON

Scriitorii spanioli împotriva lui Franco

Amărăciune, indignare, speranță – acestea sînt componentele noii literaturi spaniole. Componente firești și necesare intrucît reflectă etapele importantului proces de trezire și limpezire a conștiințelor ce se desfășoară astăzi în Spania. Cărțile și veștile sosite de acolo dovedesc că scriitorii spanioli – vorbim de cei mai buni și cei mai lucizi, sînt angajați patetic într-o dublă „luare de cunoștință". El dobîndesc tot mai clar pe de o parte conștiința realității prezente – mizeria a douăzeci de ani de dictatură fascistă – pe de altă parte, conștiința răspunderii lor în promovarea tendințelor de schimbare democratică și reconciliere națională, ce se afirmă ilegal. Piedicile sînt considerabile: regimul franchist, cenzura eclezlastică, presiunea ideologiei imperialiste. In aceste condiții vehemența noii literaturi fie în direcția criticii sociale, fie în cea a entuziasmului patriotic este de înțeles și prețuit, iar scriitorii care știu să opună cu atîta vigoare trecutul și viitorul (negrul și roșu) au format întotdeauna în Spania un contrast impresionant) aparțin cu depline drepturi marelui curent al realismului critic.

La începutul acestei noi literaturi stau două cărți care se bucură astăzi, în Spania și mai ales în afara hotarelor ei, de toate formele celebrității: ediții repetate, premii, traduceri, ecranizare etc. E vorba de Nada (Nimic), cartea de debut a tinerei scriitoare Carmen Laforet (n. 1927) și La colmena (Stupul) a lui Camilo José Cela, nici el prea vîrstnic (n. 1916). Romanele sînt scrise în chei diferite, de doi scriitori cu calități și tehnici literare diferite. Acuitate de percepție, analiză și atmosferă, realism poetic la Carmen Laforet; ochi „teribil", viziune cinematografică rapidă și fragmentată, realism crud la Cela. Și totuși într-o carte ca și în alta, același vid interior, aceeași lipsă înăbușitoare de orizont și de scopuri umane, aceeași stagnare, același marasm, surprinse odată în cercul închis, steril, innebunitor, al familiei barceloneze din Calle Arribau și altădată în agitația la fel de innebunitoare și sterilă din cafenelele și străzile Madridului din anii următori războiului civil.

După 1952, anul de apariție al romanului Colmena, lucrurile nu au rămas pe loc, nici social, nici literar. Grevele muncitorești, demonstrațiile de stradă ale studenților și „zilele de solidaritate națională" organizate de partidul comunist în cadrul luptei pentru instaurarea pașnică a unui regim democrat, au deschis drumuri noi scriitorilor progresiști, îmbogățindu-le esențial experiența de viață și viziunea artistică.

Dovadă stau cărțile recent apărute în Spania – în primul rînd romanele. Problemele sînt mai adînc ancorate în social, atitudinile mai îndrăznețe. Desigur ne întîmpină încă multe inerții și inconsecvențe, dar pe deasupra lor suneiul „noului" se percepe limpede și puternic. Astfel La boda (Nunta) de Angel Maria de Lora se apropie uneori primejdios de melodramă și totuși toate elementele narațiunii cuprind mai mult și mai semnificativ adevăr social decît a vrut poate chiar autorul. „Cumpărarea" unei fete de la țară de un văduv străin de sat, ura față de „venetic", înfruntarea cu cuțitele din noaptea nunții și moartea soțului sînt evenimente curente în multe sate spaniole, victime ale „incrementirii" sociale. Nuevas amistades (Noi prietenii) de Juan Garcia Hortelano include și el un viraj periculos – spre romanul polițist – dar și de data aceasta esențialul stă în altă parte și anume în zugrăvirea veridică, necruțătoare, a unei părți din tineretul burghez madrilen.

Mai dense artistic și mai înaintate ideologic ni se par La piqueta (Tîrnăcopul) de Antonio Ferres și La Mina de Armando de López Salinas. Sînt romane – mărturii, scrise de pe poziția claselor asuprite. Și – lucru meritos, demn de semnalat – nu se desvăluie doar faptele, ci și cauzele și responsabilitățile. Premisa romanelor e aceeași: seculara foame care urcă din Andalusia spre nord. Tabloul mizeriei rurale e cutremurător: moșieri absenteiști, pămînturi întinse nelucrate și mulțimea țăranilor, fără pămînt, sărăcia neagră și exodul dureros în căutarea muncii și a pîinii. Pe acești braceros (muncitori cu brațele) Ferres ni-i arată ajungînd în muriendas (cocioabele în care se moare) din apropierea Madridului, López Salinas îi urmărește în minele din Sierra Morena. Munca ucigătoare, spectrul concedierii, jefuirea salariului sub diferite pretexte, accidentele și moartea celor îngropați în galerii alcătuiesc un fond sumbru pe care se proiectează mai pregnant lupta muncitorilor de tipul bravului și înțeleptului Ruiz, fost soldat al republicii, organizator al solidarității de clasă. Ruiz e purtătorul conștient al zilei de mîine și, după lectura romanului, în mintea cititorului stărue cuvintele lui deschise larg viitorului: „nu există adevăr mai mare – spune el – decît că omul a făcut totul și el schimbă totul".

Lupta și speranța sînt încă mai prezente în romanul lui Jose Corrales Egea: Cealaltă față care, interzis în Spania, a apărut la Paris în traducere franceză. Personajele sînt intelectuali de diferite profesii și cu trecut diferit, dar deopotrivă de dezgustați de prezent. Daca o parte din intelectualii bătrîni rămîn la protestul anarhic, alții se alătură celor mulți, influențați fiind de lecția de speranță a tinerilor intelectuali care luptă în clandestinitate.

Și iată-ne ajunși pe drumul prozei, la tînăra poezie spaniolă „esperanzada y esperanzadora": care captează și redă, cu podoabele artei, speranțele. Spațiul nu ne îngădue decît să menționăm noua culegere de poeme a lui Blas Otero En castellano (In spaniolă). Insuflețite de o nesfîrșită „sete de mîine", versurile lui au o vibrație adînc umană, cunoscută cititorilor săi din volumul precedent: Cer pacea și cuvîntul. Ceea ce vrem totuși să înfățișăm, oricît de fugar, este itinerariul liric în atitea privințe exemplar al altui poet, Gil de Biedma, așa cum se reflectă în cartea sa Companeros de viaje (Tovarăși de călătorie). Prima parte a culegerii intitulată Ayer (Ieri), cuprinde mărturia sbaterilor poetului de a ieși din captivitatea propriei singurătăți. Evaziunea în trecut nu-l scapă de „noapte", ci îl adîncește în ea.

In a doua parte, Pentru a trăi aici, poetul înțelege nevoia și nobletea trecerii de la iluzie la realitate, de la contemplație la acțiune.

Neîndoielnic, clipa a sosit
De a-mi da seama că faptul de a fi viu
Cere ceva: poate eroism.

In ultima parte Historia para todos (Istoria pentru toți), el face pasul hotărîtor, înțelegînd că indignarea și chiar protestul sînt zadarnice dacă nu duc la integrarea în lupta celor mulți pentru un viitor luminos. Poetul se pătrunde acum de adevărată durere a poporului

Durerea-atîtor ființe urgisite
Jignite, aruncate dușmănos
Pe treapta ultimă a vieții.

Cuvintele lui se vor aduna acum într-o chemare aprinsă la emanciparea tuturor, la lupta pentru o Spanie nouă.

CÎNTEC PENTRU ZIUA ACEASTA

Iată că vine vremea de a da drumul porumbeilor
In mijlocul piețelor cu statui,
Se apropie, va bate acum ora noastră...
Se aude zgomot de pași și flîfîieli de aripi.

Aceasta este, astăzi, vocea, speranța Spaniei.

Al. GEORGESCU

CENTENAR TARAS ŞEVCENKO

Omagiul adus de întreaga umanitate progresistă memoriei scriitorului ucrainean Taras Șevcenko, cu prilejul centenarului morții sale, constituie cea mai elocventă dovadă a înaltei prețuiri de care se bucură poezia sa. Alături de nume ilustre de reprezentanți ai științei, artei și literaturii, care la propunerea Consiliului Mondial al Păcii, vor fi comemorați pe plan mondial, în cursul anului 1961, se înscrie și autorul volumului de versuri Cobzarul. Cheia nestinsei străluciri a operei trebuie căutată în acel izvor primordial, de-a pururi îmbelșugat din care își trage seva înflăcăratul mesaj artistic al scriitorului-cetățean, care „a ieșit din popor, a trait în mijlocul poporului și, nu numai prin cuget, dar și prin împrejurările vieții, a fost organic, indiscolubil, legat de popor". Definindu-i personalitatea și esența operei poetice, N. A. Dobroliubov stăruie tocmai asupra acestei laturi definitorii pentru omul și artistul Șevcenko.

Reconstituind traiectoria vieții lui Taras Șevcenko din datele biografice și propriile sale confesiuni lirice, se configurează un profil aproape legendar de erou-luptător pentru libertatea poporului, al cărui martiraj, precum acela al lui Radișcev, al decembriștilor sau al lui Cernișevski, rămîne exemplu al sacrificiului de sine.

Născut pe meleagurile însorite ale Ucrainei (1812), viitorul poet a gustat din plin amarul vieții de iobag cu tot alaiul de umilințe, de mizerie și oprimări din monstruosul sistem iobăgist al Rusiei autocrate, fără să îngenunchieze, cu sentimentul demnității omenești alimentat de încrederea în triumful dreptății maselor înrobite.

S-ar putea spune că darul poeziei la Taras Șevcenko se îmbină într-o unitate armonioasă cu măiestria de pictor, întregindu-se cu aptitudinile reale de interpret plin de sensibilitate al cîntecelor populare. Iată de ce elementele plastice și cele muzicale sînt atît de pronunțate în versurile marelui poet, care pictează parcă în imagini sonore pe un diapazon coloristic bogat și variat, tablouri ca acesta: „Livada vișinelor coapte / E zumzet lung de cărăbuși. / Plugarii trec. Curînd e noapte. / Cîntînd vin fetele. Le așteaptă / Bătrîne mume-n prag de uși. / Miroase cald. E masa-ntinsă. / Pe ceruri stele noi se țes."

Odată cu apariția primului ciclu de versuri intitulat Cobzarul (1840) se definește orientarea poetului spre tematica majoră a poeziei militante, polarizînd aspectele cardinale din întreaga lui creație: pe de o parte, dezvăluirea inegalităților generate de o strîmbă întocmire socială, pe de alta, evocarea trecutului eroic legat de lupta poporului ucrainean, alături de celelalte naționalități împilate în acea „mare închisoare a popoarelor" care a fost Rusia „călăilor încoronați — cumpliți călăi!" Ideea unității și a frăției între popoarele subjugate revine în accente dominante, ca un leitmotiv în opera lui Taras Șevcenko, versul plin de foc al poetului chemînd la solidaritate pentru atingerea țelului comun.

Iar, chipul simbolic al Poporului-Prometeu (figurat în admirabilul său poem „Caucazul"), pe care vulturul negru al autocrației nu-l poate frînge, îi sugerează prin contrast tabloul sumbru al robiei.

Natura, peisajul pitoresc al Ucrainei dragi, nu trezește în poet o atitudine contemplativă. Dimpotrivă, accente de adîncă amărăciune se asociază cu geamătul Niprului, care parcă dă glas durerii întregului popor.

„In nici un poet mare nu e concentrată atîta gingașă și nestrămutată iubire pentru popor și atîta durere pentru suferințele lui", scria la sfîrșitul veacului trecut C. Dobrogeanu-Gherea, primul care l-a făcut cunoscut la noi pe „Tarasul cel drept", tălmăcind poemul acestuia, „Maria" și comentînd pe larg lucrările lui de căpetenie. In zilele noastre, mărturisindu-și afinitățile elective cu autorul poemului „Ivan Pitkova", Mihail Sadoveanu menționează referitor la romanul său istoric Nicoară Potcoavă: „Am avut o deosebită mișcare sufletească regăsindu-mi ercul în opera poetului ucrainean. De altminteri îmi mai găsesc și alte corespondențe în opera lui Taras Șevcenko, în acel sentiment de dragoste pentru cei mulți și obijduiți, la care inima mea răspunde din toată puterea. Căci lumea din care a ieșit Șevcenko are identități cu lumea pe care am cunoscut-o și am înțeles-o în peisajul nostru moldovenesc".

Zece ani grei de surghiun (1847 — 1857) în îndepărtata fortăreață Orsk de pe malul fluviului Ural, apoi pe insula Kos-Aral și în pustiul stepei Orenburgului, l-au rupt pe Șevcenko de activitatea revoluționară pe care a desfășurat-o la Petersburg și Kiev: „E greu să te stingi pe meleagul / Pustiu... dar și mai amarnic e chinul / Cînd știi Ucraina gemînd — / Și să taci, 'năbușindu-ți suspinul".

Interdicția de a scrie și picta a fost poate cea mai grea și suprema încercare din perioada surghiunului. Insă poetul „pribeag", „Cazacul cu tîmple de-omăt" va persevera, scriind poeme „pe tăinuite foi," cu gîndul la meleagurile natale în care „curge sînge țărănesc".

Patosul denunțător din scurtele poeme: „Visul", „Ereticul", din drama romantică „Nikita Gaidai", ca și din nuvelele scrise în limba rusă („Argata", „Căpităneasa", „Viața de artist", „Ocnașul") va culmina cu îndemnuri fățișe la răscoală populară în poezia „Testament": „Cu sînge de tirani mișei / Stropiți a voastră libertate! / Loviți cu ură-adîncă-n ei / Și rupeți lanțurile toate!"

Versurile de încheiere ale „Testamentului" se adresează generațiilor urmașe, prevestindu-le acel viitor luminos pe care noi îl înfăptuim astăzi și pentru care marele poet democrat revoluționar a militat pînă la ultima clipă a vieții sale zbuciumate:

„Și cînd veți fi mai fericiți / În libera și noua lume, / Cu glasul bun să v-amintiți / De viața mea și de-al meu nume."

Tamara GANE

Autoportret, 1845

Nu mă-ncălzește...

Nu mă-ncălzește sfîntul soare
Printre străini, dar nici acasă,
Nu-i vorbă, nu ardea prea tare
Și n-aveam fața bucuroasă.
Nu m-a iubit pe mine nime
Nici de prieteni n-avui parte
Ci mă rugam și-n boierime
Zvîrleam blestemul meu de moarte
Și nicăieri mai vesel nu e
Nici în Ucraina n-o să-mi fie
Și-i pretutindeni amăruie
Viața mea și în robie.
Atît mai vreau acuma: dacă
Așa cum se-arată semne,
Muri-voi, să nu mi se facă
Sicriul din străine lemne.
Și-un bulgăr baremi să-mi răstoarne
De peste Nipru, vînturi sfinte,
Cînd prind de-acolo să se-ntoarne...
Atîta tot... Și-aș vrea fierbinte
Dar nu mai spun. Suflarea-mi tacă
Pe domnul nu vreau să-l mai supăr
Că voia-mi tot n-o să mi-o facă!

(Fortăreața Orsk, 1847)

E un plop inalt în vale...

E un plop înalt în vale
Și-l îndoaie vîntul
Și-i o fată ce-și blesteamă
Soarta și pămîntul.
— Deie domnul, deie domnul
Să te-neci în mare,
Soartă crudă, soartă neagră
Și înșelătoare.
Că-n curînd o să mă cheme
În adîncu-i lutul,
Și eu nu știu ce-i iubirea,
Nu știu ce-i sărutul.
Nu cunosc îmbrățișarea
Am trăit hulită,
Singură pe lumea asta
Și neîndrăgită.

(Kos Aral, 1848)

Tîlharii nu atît te fură...

Tîlharii nu atît te fură,
Cît oamenii cei buni de gură,
Blajini cînd vin să ți se-arate
Și te bîrfesc-apoi din spate
În casa lor, tu, nu te teme!
Ei bucuroși sînt să te cheme!
Te-ntîmpină cum se cuvine.
Și rîd apoi, cînd pleci, de tine.
Să te doboare vor anume...
Fără tîlhari mai treci prin lume
Că-i ocolești... Dar n-ai norocul
De știa buni că-s în tot locul.
De ei ai pretutindeni parte...
Nu te-or uita nici după moarte.

(Kos Aral, 1848)

Mă tot uit...

Mă tot uit la stepa largă,
Și în zări curate.
Îmi vor da la bătrînețe,
Oare libertate?
Și m-aș duce-n Ucraina!
Și m-aș duce-acasă
Unde-n calea mea e totul
Bucuros să iasă!
M-aș culca puțin în tihnă,
Aș uita ce-i frica...
Dar în van mă zbat.. Totuna,
Nu va fi nimica.
În amară deznădejde
Să mă las s-alunec?
Învățați-mă, voi oameni...
Altfel, mă întunec.

(Fortăreața Orsk, 1848)

În romînește de VICTOR TULBURE

Director: Acad. ZAHARIA STANCU, Colegiul redacțional: Acad. MIHAI BENIUC, MARCEL BRESLAȘU, EUSEBIU CAMILAR, membru corespondent al Academiei R.P.R., PAUL GEORGESCU (redactor șef), EUGEN JEBELEANU, membru corespondent al Academiei R.P.R., ION MIHAILEANU, V. MINDRA (redactor șef adjunct), MIHAIL PETROVEANU (redactor șef adjunct), CICERONE THEODORESCU, ION VITNER.

„BINE AȚI VENIT!"

Bine ați venit, domnilor, bine ați venit, în rîndurile Bundeswehrului Republicii Federale Germane, întru apărarea culturii vest-europene, ca să păstrați dividendele de 17% ale acționarilor și să faceți să atîrne în continuare, pe pereții claselor unde învață copiii noștri scumpi, crucifixul mîntuitorului.

Bine ați venit, domnilor, bine ați venit în rîndurile Bundeswehrului Republicii Federale Germane, întru apărarea agitației electorale desfășurate din amvoanele bisericilor, întru păstrarea veneratelor statui ale lui Bismark al nostru, întru susținerea modestelor rente ale respectabilei noastre aristocrații germane.

Bine ați venit, domnilor, bine ați venit în rîndurile Bundeswehrului ca să apărați nivelul de trai al vitejilor noștri generali emeriți, ca și al domnilor din corpul diplomatic, și al familiilor lor, ca să apărați bilanțurile anuale ale concernurilor și caselor noastre de comerț.

Bine ați venit, domnilor, bine ați venit în rîndurile Bundeswehrului ca să apărați jalnica noastră cinematografie, ca să apărați prosperitatea mult iubitei noastre „Gazete militare" și, ah, a valoroaselor noastre romane de dragoste și a dumnezeieștilor, strălucitelor noastre radioemisiuni. Bine ați venit, domnilor întru apărarea moșierilor noștri, a sudoarei celor care ne dau pîine; întru apărarea îngrășămintelor minerale și naturale, pe care statul nostru le livrează în chip de ajutor proprietarilor.

Bine ați venit, domnilor, bine ați venit în rîndurile Bundeswehrului, întru apărarea bordelurilor pentru turiștii străini, întru apărarea politicienilor noștri cinstiți, preocupați, perspicace, deștepți, venerabili și de nădejde, întru apărarea vilelor, iahturilor, moșiilor, briliantelor și hîrtiilor lor de valoare.

Bine ați venit, domnilor, bine ați venit în rîndurile Bundeswehrului, întru apărarea stîlpilor învățați ai industriei noastre și a lozincilor lor învățate în străinătate, a avioanelor lor personale, a vaselor lor de pescuit, admirabil utilate, mereu stînd cu pînzele întinse, ca s-o poată șterge oricînd.

Bine ați venit, domnilor, întru apărarea directorilor din uzinele de prelucrare a laptelui, din uzinele de falsificare a untului; întru apărarea caselor noastre de bani, a obiectelor preferate în furturile senzaționale; întru apărarea asasinatelor și a violurilor, a proceselor de otrăvitori (atît de obișnuite în maculatura livrată abonaților noștri); întru apărarea concernelor noastre și a balurilor strălucitoare date în cinstea stelelor filmului din Berlinul Occidental, care contribuie la înflorirea artei; întru apărarea duelurilor vitezelor noastre asociații studențești.

Bine ați venit, domnilor, bine ați venit în rîndurile Bundeswehrului, întru apărarea inteligenților și venerabililor ocrotitori ai constituției noastre, și a domnilor lor colegi din ministerul apărării, care admit în țară pe prietenii lor străini înarmați, pe soțiile acestor prieteni, pe soacrele, nepoții, bunicii și bunicele lor. Bine ați venit, domnilor întru apărarea mizerelor salarii lunare ale lor, întru apărarea vilelor construite din banii noștri, întru apărarea ideologiei noastre a cărei lozincă e: libertate, egalitate, fraternitate, tuturor. Intru apărarea aceluia care crede în asaltul Apusului, care crede în superioritatea americanilor în industria de rachete, care se mîngîie cu ideea revanșismului; în apărarea celor care cred în stabilitatea prețurilor, în superioritatea calității laptelui din sînurile mamelor germane.

Bine ați venit, berbeci afurisiți. Sau nu vă e milă de sărmanii noștri fabricanți, semănători de morminte? Ei?

Scriitorul vest-german Karl Ludwig Opitz e cunoscut ca autor de opere satirice în care demasca războiul, clica revanșardă de la Bonn, neo-fascismul.

S-a născut în Bavaria în 1914. In anii hitlerismului a fost întemnițat de două ori, fiind acuzat de „complot antistatal".

Din operele sale, amintim cărțile: „Generalul", „In ranița — un baston de mareșal", precum și piesa „Oameni, veghiați!"

Actualmente trăiește la Hamburg, unde conduce ziarul progresist „Die andere Zeitung".

Anul trecut, în Editura Eulenspiegel din Berlin, Opitz a tipărit culegerea de pamflete și foiletoane „O, tu, Germania mea", din care reproducem pamfletele „Bine ați venit!" și „Casa mea e fortăreața mea".

CASA MEA E FORTAREAȚA MEA

Noi nu ne-am mîhnit prea tare, deși am pierdut războiul. Plini de optimism și de cele mai fermecătoare speranțe, ne-am apucat să construim case — nu numai pentru locuit —, case mari, confortabile, executate artistic după ultimul cuvînt al tehnicii arhitecturale. Azi poți vedea pretutindeni vile minunate, cu livezi răcoroase, umbroase, cu bazine scînteietoare, cu chioșcuri discrete, cu gazonuri și pajiști năpădite de iarbă sub vînd plîmbărilor și jocurilor.

Mobilierul acestor locuințe e și el pe deplin adecvat noului stil. Ah, noi trăim astăzi mai bine ca oricînd.

Dar a sosit timpul să privim și în viitor, să ne gîndim la securitatea noastră, să asigurăm viața scumpă a ființelor care ne înconjoară. Pe scurt: în locuințele noastre nu avem adăposturi, unde în caz de nevoie să ne ascundem pentru un timp mai îndelungat familiile. Toamna e sezonul cel mai potrivit pentru executarea unor astfel de proiecte. Constructorii vor putea călca în voie gazonul inert florile ofilite. Trebuie ales stratul superior dintr-o potană și săpat în pămînt pînă la o adîncime de doisprezece metri. Jos se va instala un buncher masiv, cu toate accesoriile necesare.

Expuneți-vă amănunțit arhitectului toate dorințele în privința detaliilor. Stăpîna casei, firește, va dori o bucătărioară, cît de mică, iar bărbatul, cu atît mai mult o instalație de duș. Copiilor le trebuie camere aparte, spațioase, unde să se poată juca nestingheriți, feriți de orice iritare nervoasă exterioara. Sînt absolut necesare două ieșiri de rezervă, o ventilație bună și o instalație electrică proprie. Procurați-vă și un instrument muzical, chiar o vioară de pildă, și firește un purificator de gaze.

Tavanul de beton al locuinței trebuie proiectat astfel, încît să fie gros de cel puțin cinci metri.

După terminarea lucrărilor, pe acoperișul adăpostului se va așterne pămîntul scos din groapă, care urmează să fie bine bătătorit. Ventilatoarele le veți masca cu iederă, iar ieșirile de rezervă vor arăta ca niște minunate firide de piatră în verdele grădinii.

Odată cu venirea primăverii, cînd grădina va înflori, verdeața o să acopere complet adăpostul. E adevărat, întreprinderea comportă oarecari griji și schimbări în cursul obișnuit al vieții de familie. Ce să-i faci? Fiecare construcție înseamnă întreruperea confortului și a tihnei. Insă cîtă fericire veți simți la gîndul, că în caz de pericol veți avea asigurat un acoperiș trainic.

De un lucru mai trebuie să vă îngrijiți: nu uitați să procurați grădinarului, portarului, șoferului dumneavoastră și celorlalte persoane de serviciu, cîte o lopată, să-și sape fiecare cîte o groapă, în care să fie pe deplin asigurați pentru orice pericol.

Karl Ludwig OPITZ

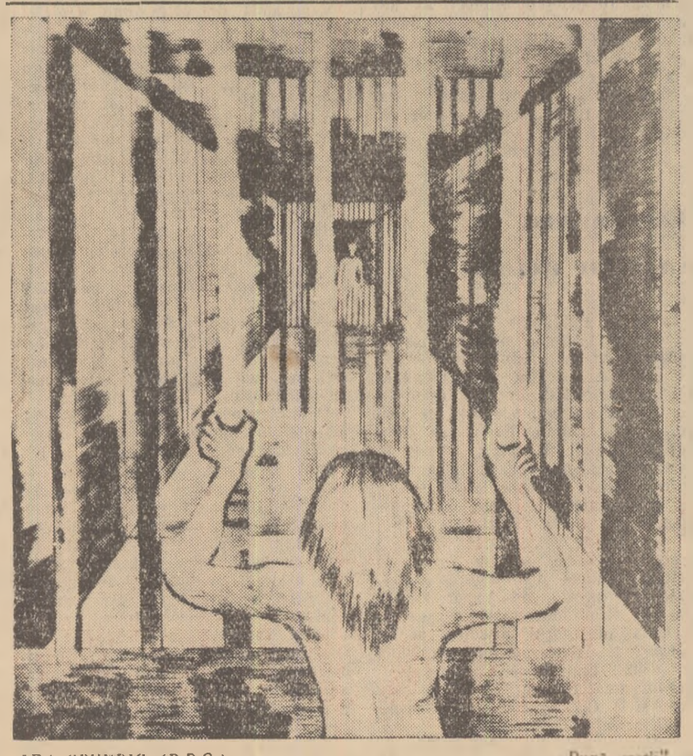

LEA GRUNDIG (R.D.G.) *„După gratii"*
(Din ciclul „Sub domnia zvasticii")

CONTRAPUNCT

R. P. Ungară

Intr-un editorial al revistei „Elet es Irodalom" se arată că cititorii maghiari așteaptă cu mult interes apariția unei culegeri de poezii de Mihail Eminescu și a poemului „Surîsul Hiroșimei" de Eugen Jebeleanu, în tălmăcirea lui Franyo Zoltan. Ambele volume vor apare în cursul anului 1961 sub îngrijirea Editurii de stat pentru literatură și artă.

Austria

„Pielea de lup" se intitulează romanul scriitorului austriac Hans Lebert, publicat de editura „Klaasen Verlag" și consacrat consecințelor grele ale hitlerismului și războiului. Acțiunea se petrece în orășelul austriac Schweigen. Viața îi scoate din amorțire, aduce surprize neplăcute unora și este binevoitoare față de alții. In special față de un fost criminal de război vinovat de executarea, la sfîrșitul războiului, a șase muncitori străini, și complicele unui nou asasinat... In cele din urmă el devine consilier al landului. Critica consideră romanul ca o interesantă lucrare epică.

Franța

Pentru ziua de 14 martie, programul televiziunii franceze prevedea elevilor din Franța o emisiune dedicată marelui poet Paul Eluard. Emisiunea a fost însă interzisă de autorități. La protestele opiniei publice care arăta că opera poetică a lui Eluard nu poate fi pusă la index pentru că fiecare francez, fiecare patriot a găsit în versurile sale o îmbărbătare, un îndemn în zilele grele ale războiului și ocupației, Ministerul Informațiilor a afirmat că ar fi de acord cu emisiunea Paul Eluard, dacă s-ar trece sub tăcere calitatea poetului de membru al Partidului Comunist și dacă s-ar suprima un pasaj „prea tare" din poemul „Întîlnirea cu nemții". Compromisul propus de oficialități aruncă o lumină crudă asupra declarațiilor despre libertatea de opinie care s-ar bucura; conform părerilor exprimate de ministrul Informațiilor, de acordul deplin al autorităților.

R. P. Polonă

Amintirile lui Rudolf Hoess, comandantul lagărului din Auschwitz, scrise înainte de execuție au apărut recent în a doua ediție la Varșovia. Cartea dezvăluie gradul de desumanizare la care ideologia fascistă i-a coborît pe adepții ei și confirmă printr-o mărturie „autorizată" lanțul de orori săvîrșite de hitlerism pe teritoriile pe care le cotropise.

Suedia

Presa suedeză acordă în ultimul timp multă atenție situației materiale a scriitorilor. Articolul „Literatura bogată și scriitorii săraci", publicat de ziarul burghez „Dagens Neuheter" relatează că mulți scriitori și alți oameni de creație „trăiesc și lucrează în condiții grele...", dar despre aceasta nu prea se amintește în sunetele de trompetă ale reclamelor și cifrelor excelente indicate de romanele „best-seller". Majoritatea scriitorilor suedezi nu pot trăi din veniturile aduse de cărțile lor. „Sărăcia este soarta scriitorilor", conchide ziarul suedez.

Vatican

Vaticanul se străduiește să îmbine învățătura bibliei cu cele mai moderne mijloace de propagandă. În acest scop, s-a alocat o parte din buget pentru realizarea unor producții cinematografice „corespunzătoare". Pentru filmul despre viața Sfîntului Pavel s-au alocat două miliarde de lire, iar o comisie de exegeți ai bibliei întreprinde cercetări în lumea întreagă pentru a descoperi noi „documente în legătură cu viața apostolilor.

R. D. Germană

La casa centrală pentru artă populară (Zentralhaus für Volkkunst) din Leipzig s-a înființat un cenaclu central pentru scriitorii muncitori. Această nouă inițiativă este strîns legată de hotărîrile conferinței de la Bitterfeld, menite să intensifice contactul scriitorilor cu problemele de producție și viața clasei muncitoare, să formeze cît mai mulți scriitori din rîndurile muncitorilor. Președintele cenaclului este cunoscutul scriitor Hasso Grabner, el însuși fost muncitor.

Italia

Ultimul film al regizorului italian Antonioni „La Notte" (Noaptea) a fost interzis de procuratura din Milano. Care este subiectul filmului și de ce a indispus el cenzura italiană?

Tînărul Giovanni, scriitor talentat și apreciat, nu mai scrie nimic, pentru că este nemulțumit de ceea ce vede în jurul său și consideră propria sa viață un eșec. Soția sa, Lidia, nu-l mai iubește și nu are curajul să i-o spună. În primele imagini din film îi vedem la căpătîiul prietenului lor care se stinge într-o elegantă clinică milaneză. Ieșind din camera muribundului, Giovanni este întîmpinat de o tînără nimfomană care îl se aruncă în brațe. Mai tîrziu, împreună cu Lidia, se duce la un cocktail organizat de editorul său spre a semna un contract. Seara se duc la un bar, unde se plictisesc și de acolo la o serată dată de un industriaș multimilionar. O plictiseală și mai sumbră apasă numeroasa societate elegantă și snobă. Industriașul îi propune lui Giovanni să-l angajeze pentru a face reclama produselor sale contra unui salariu foarte mare. Și așa, între întîlniri mondene de o plictiseală densă, cenușie, și propuneri mai mult sau mai puțin înjositoare se scurge noaptea tinerei perechi. Dimineața îi găsește dezamăgiți, străini unul de celălalt, goliți de orice sentiment, mărturisindu-și eșecul căsătoriei lor, a vieții lor sufletești.

Dacă procurorul din Milano a interzis filmul nu este numai fiindcă el a fost „neplăcut impresionat" de descrierea severă dar dreaptă a înaltelor medii sociale, dar și fiindcă filmul nu propune o soluție creștină la problemele dezvăluite.

REDACȚIA: București — B-dul Ana Ipătescu 15, Telefon 12.74.26; 11.39.36. ADMINISTRAȚIA: Șos. Kiseleff nr. 10. Telefon 17.07.99 ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul: Intreprinderea Poligrafică nr. 2, Str. Brezoianu 23—25.